

**TURUN
YLIOPISTO**
Oikeustieteellinen
tiedekunta

Maankäyttömaksut ja kehittämiskorvaukset vero- oikeuden näkökulmasta

Maankäyttö, kiinteistöt ja rakentaminen
OTM-tutkielma

Laatija:
Mikael Hautamäki

31.5.2025

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu
Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

OTM-tutkielma

Oppiaine: Maankäyttö, kiinteistöt ja rakentaminen

Tekijä(t): Mikael Hautamäki

Otsikko: Maankäyttömaksut ja kehittämiskorvaukset vero-oikeuden näkökulmasta

Ohjaaja(t): Prof. Martti Häkkänen

Sivumäärä: XIV + 81 sivua

Päivämäärä: 31.5.2025

Tutkielmassa tarkastellaan alueidenkäyttölain (132/1999) 12 a luvun mukaisten maankäyttömaksujen ja kehittämiskorvausten oikeudellista luonnetta ja niiden verotuksellista käsittelyä. Erityinen tarkastelukulma kohdistuu siihen, miten kyseiset maksut vaikuttavat maanomistajan verotukseen eri verolajien – erityisesti tuloverotuksen – näkökulmasta. Maksut voidaan toteuttaa rahasuorituksina, kiinteistön luovutuksina tai työsuorituksina, ja niiden verokohtelu riippuu suoritustavasta ja sovellettavasta verolajista.

Tutkimusmenetelmänä on käytetty oikeusdogmaattista eli lainopillista metodia, jossa voimassa olevia säännöksiä ja oikeusperiaatteita tarkastellaan systemaattisesti. Tarkastelun kohteena ovat erityisesti tuloverolaki, elinkeinoverolaki ja alueidenkäyttölaki. Lisäksi tutkimuksessa hyödynnetään oikeuskäytäntöä ja oikeuskirjallisuutta.

Tuloverotuksen osalta maankäyttömaksujen ja kehittämiskorvausten vaikutus kohdistuu erityisesti hankintamenon määrittämiseen, menojen vähennyskelpoisuuteen sekä siihen, realisoituuko tulo verotuksessa. Vaikka maksut eivät oikeuskäytännössä ole saaneet veron asemaa, ne täyttävät useita veronluonteisen maksun tunnusmerkkejä. Osakeyhtiöiden kohdalla huomattiin verohuojennusten rajoittuminen pääosin luonnollisille henkilöille, mikä voi johtaa merkittävästi korkeampaan verorasitukseen verrattuna yksityishenkilöihin.

Varainsiirtoverotuksessa maksujen vaikutus riippuu ensisijaisesti ajoituksesta sekä velan kypsymisestä. Kiinteistöverotuksen osalta taas arvonnousu, joka ensin kohdentuu kunnalle maksettavana maankäyttömaksuna, voi tulla toistamiseen verotetuksi arvonnousun myötä. Tämä korostaa järjestelmän sisäistä jännitettä siinä, miten ja missä vaiheessa maanomistaja joutuu maksamaan kaavoituksen tuottamasta arvonnoususta.

Valtiontukisääntelyn näkökulmasta merkittävä riski liittyy siihen, että kunta poikkeaa vakiintuneista, objektiivisesti perustelluista maksukäytännöistään. Erityisesti yksittäistapauksissa myönnetty alennukset tai helpotukset voivat täyttää SEUT 107(1) artiklan mukaiset valtiontuen edellytykset, mikäli ne johtavat valikoivaan kilpailuetuun. Kunnat voivat kuitenkin ehkäistä valtiontukikysymysten syntymisen noudattamalla yhdenmukaista ja läpinäkyvää maksupolitiikkaa kaikissa maankäyttösopimuksissa ja kehittämiskorvauksissa.

Johtopäätöksenä esitetään, että maankäyttömaksujen sääntelyä ja verokohtelua olisi tarpeen selkeyttää. Lisäksi kunnallista maksupolitiikkaa tulisi ohjata valtakunnallisesti läpinäkyvyyden ja yhdenvertaisuuden varmistamiseksi.

Avainsanat: maankäyttösopimus, maankäyttömaksu, kehittämiskorvaus, vero-oikeus, veronluonteiset maksut, verotus, tuloverotus

Sisällys

Maankäyttömaksut ja kehittämiskorvaukset vero-oikeuden näkökulmasta.....	I
Lähteet.....	V
Lyhenteet.....	XIV
1 Johdanto.....	1
1.1 Tutkimusaihe.....	1
1.2 Kysymyksenasettelu ja rajausta.....	3
1.3 Tutkimusmenetelmä ja aineisto.....	5
1.4 Tutkielman rakenne.....	6
2 Maankäyttösopimukset ja maksuvelvoitteet.....	8
2.1 Maankäyttösopimukset.....	8
2.1.1 Yleiskatsaus maankäyttösopimukseen.....	8
2.1.2 Oikeudellinen luonne.....	10
2.1.3 Maankäyttösopimusten sisällöstä.....	12
2.2 Kehittämiskorvaus.....	13
2.3 Maankäyttömaksu.....	16
2.3.1 Maankäyttömaksusta yleisesti.....	16
2.3.2 Maksun määrittäminen.....	16
2.3.3 Maksuna kiinteistö tai työsuoritus.....	19
2.4 Yhteenveto.....	20
3 Maanomistajan verokohtelu tuloverotuksessa.....	22
3.1 Verojen ja maksujen välinen rajapinta: vero vai maksu?.....	22
3.2 Tuloverotus Suomessa.....	26
3.2.1 Tuloverolaki ja tulonlähdejako.....	26
3.2.2 Luovutusvoittoverotus.....	29
3.2.3 Elinkeinotoiminnan verotus.....	31
3.3 Maankäyttömaksut ja kehittämiskorvaukset tuloverotuksessa.....	35
3.3.1 Maksuvelvoitteen suorittajana luonnollinen henkilö.....	35
3.3.2 Maksuvelvoitteen suorittajana osakeyhtiö.....	42
3.3.3 Maankäyttömaksun ja kehittämiskorvauksen vaikutus hankintamenoon.....	50
3.4 Yhteenveto.....	55

4	Maksuvelvoitteet ja muut verolajit sekä valtiontuki	57
4.1	Maksujen merkitys varainsiirtoveron perusteessa	57
4.1.1	Varainsiirtoverotuksesta	57
4.1.2	Kiinteistön luovutus osana maankäyttömaksua ja maanvaihto	59
4.1.3	Kiinteistön omistajanvaihdos kaavoitusmenettelyn aikana – maankäyttömaksu ja kehittämiskorvaus	59
4.2	Maksujen vaikutus kiinteistöveroon	62
4.2.1	Kiinteistöverosta	62
4.2.2	Maapohjan verotusarvo	65
4.2.3	Maksuvelvoitteiden suhde kiinteistöveroon	67
4.3	Maankäyttösopimukset ja valtiontuki	72
4.3.1	Valtiontuen sääntely	72
4.3.2	Valtiontuen edellytykset	73
4.3.3	Maankäyttösopimukset, maksuvelvoitteet ja kielletty valtiontuki	75
4.4	Yhteenveto.....	77
5	Johtopäätökset	79

Lähteet

Kirjallisuus

- Aarnio, Aulis, Tulkinnan taito: ajatuksia oikeudesta, oikeustieteestä ja yhteiskunnasta. Helsinki: WSOY, 2006.
- Alkio, Mikko – Hyvärinen, Olli, Valtiontuet. 2., Uudistettu painos. Helsinki: Talentum Pro, 2016.
- Andersson, Edward, Johdatus vero-oikeuteen. 13., Uudistettu painos. Helsinki: Talentum, 2006.
- Andersson, Edward – Penttilä, Seppo, Elinkeinoverolain kommentaari. 14., Uudistettu painos. Helsinki: Talentum Media Oy, 2014.
- Andersson, Edward – Linnakangas, Esko – Frände, Joakim, Tuloverotus. 8., Uudistettu painos. Helsinki: Talentum Pro, 2016.
- Ekroos, Ari – Majamaa, Vesa, Maankäyttö- ja rakennuslaki. 4., Uudistettu painos. Helsinki: Edita Publishing Oy, 2018.
- Engblom, Ari – Güssner, Kaj – Holla, Jyrki – Höglund, Hanna – Järvinen, Jussi – Kokko, Aki – Lepistö, Markku – Nieminen, Kati – Sandelin, Eric – Tuomi, Jouko – Äimä, Kristiina – Kokko, Ari, Elinkeinoverotus 2023. Helsinki: Edita, 2023.
- Forss, Matias, KHO 2012:31 – Maankäyttösopimuksen määritelmä ja sen merkitys. Lakimies 5/2012, s. 782–787.
- Haas, Astrid – Kopanyi, Mihaly, Taxation of Vacant Urban Land: From Theory to Practice. International Growth Centre, 2017.
- Hakkola, Esa, KHO 2006:14: Kunnallisia. Maankäyttö ja rakentaminen. Maankäyttösopimus. Sopimus kaavoituksen käynnistämisestä. Päätöksen valituskelpoisuus. Sopimuksen sitovuus. Päätöksen lainvastaisuus. Lakimies 6/2006, s. 1037–1047.
- Hakkola, Esa, Hankintalainsäädäntö ja maankäyttösopimukset. Lakimies 5/2007, s. 723–745.
- Hallberg, Pekka – Happanala, Auvo – Koljonen, Ritva – Ranta, Hannu – Reinikainen, Jukka, Maankäyttö- ja rakennuslaki 4., Uudistettu painos. Alma Talent 2020.
- Helminen, Marjaana, EU-vero-oikeus. Helsinki: Alma Talent Oy, 2025.

- Hovila, Ilari, Kunnan maapolitiikan oikeudelliset ohjauskeinot. Ympäristöpolitiikan ja -oikeuden vuosikirja III, 2009, s. 131–198.
- Häkkänen, Martti, Rakennusoikeuden sääntely: tutkimus kunnan kaavoitustehtävästä ja rakentamisen edellytyksistä maanomistajan oikeusasemaa silmättä pitäen. Helsinki: Suomalainen lakimiesyhdistys, 2016.
- Häkkänen, Martti, Maankäyttömaksut ja kehittämiskorvaukset: Oikeudellinen selvitys maankäyttösopimuksia koskevista käytänteistä. Helsinki: Ympäristöministeriö, 2020.
- Ikäheimo, Seppo – Malmi, Teemu – Walden, Risto, Yrityksen laskentatoimi. 9., Uudistettu painos. Helsinki: Alma Insights, 2024.
- Isotalo, Kalle, Kiinteistöoikeuden ja vero-oikeuden suhde. Ympäristöjuridiikka 3–4/2004, s. 38–68.
- Kasso, Matti, Kiinteistön kauppa ja omistaminen. Helsinki: Talentum, 2014.
- Knuutinen, Reijo, Legaliteettiperiaate vero-oikeudessa. Lakimies 6/2015, s. 811–833.
- Knuutinen, Reijo, Hyvät pahat verot. 2., Uudistettu painos. Jyväskylä: Docendo, 2024.
- Kukkonen, Matti, Verotettavan luovutusvoiton käsite tuloverolaeissa erityisesti osakeyhtiön ja sen omistajan näkökulmasta, s. 131–142 teoksessa Nykänen, Pekka – Urpilainen, Matti – Vahtera, Veikko (toim.), Yritys, omistaja ja verotus. Juhlajulkaisu Seppo Penttilälle. Helsinki: Edita 2014.
- Kukkonen, Matti – Walden, Risto, Elinkeinoverolaki käytännössä. 4., Uudistettu painos. Helsinki: Alma Talent Oy, 2020.
- Kuusiniemi, Kari – Ekroos, Ari – Kumpula, Anne – Vihervuori, Pekka, Ympäristöoikeus. 2., Uudistettu painos. Helsinki: Sanoma Pro, 2013.
- Letto-Vanamo, Pia, Johdatus oikeuteen ja oikeudelliseen ajatteluun. Helsinki: Helsingin yliopisto, oikeustieteellinen tiedekunta, 2020.
- Majamaa, Vesa, Maankäyttösopimus oikeudellisesti vieraassa ympäristössä. Lakimies 7–8/2006, s. 1240–1251.
- Malmgrén, Marianne – Myrsky, Matti, Elinkeinotulon verotus. 5., Uudistettu painos. Helsinki: Alma Talent, 2020.
- Malmgrén, Marianne – Myrsky, Matti – Nissinen, Mika – Svensk, Niko, Vero-oikeuden oppikirja. 2., Uudistettu painos. Helsinki: Alma Insights, 2025.
- McCluskey, William – Franzsen, Riël, Land value taxation – An applied analysis. New York, Routledge, 2016.

- Miettinen, Samuli – Häkkänen, Martti, Maankäyttö- ja rakennuslain maapolitiikan säännösten arviointitarve Euroopan unionin valtioneuvoston päätöksen näkökulmasta. Ympäristöministeriö, 2021.
- Muukkonen, Matti, Maankäyttösopimusten sääntelyn perustuslainmukaisuudesta. Edilex, 2021.
- Myllymäki, Janne, Kiinteistövero 25 vuotta. Verotus 5/2018, s. 581–594.
- Myrsky, Matti, Kiinteistöveron kysymyksiä II. Verotus 5/2011, s. 468–478.
- Mäenpää, Olli, Hallinto-oikeus. 3., Uudistettu painos. Helsinki: Alma Talent Oy, 2023.
- Mäkinen, Eija, Maankäyttösopimus ja hyvä hallinto. Jyväskylä: Finnpublishers, 2000.
- Mäkinen, Eija, Kaavan toteuttamiskustannukset – kaavoitusarvomaksu – sääntelyn vaihtoehdoista. Edilex, 2002.
- Määttä, Kalle, Kiinteistöverolaki pähkinänkuoressa. Edilex, 2018.
- Määttä, Kalle – Torkkel, Timo, Varainsiirtoverolain perusteet. Helsinki: Kauppakamari, 2022.
- Niskakangas, Heikki, Veropolitiikka. Helsinki: WSOYpro, 2011.
- Niskakangas, Heikki – Viitala, Tomi – Hokkanen, Marja, Johdatus Suomen verojärjestelmään. 4., Uudistettu painos. Helsinki: Alma Talent Oy, 2020.
- Nuotio, Vesa-Pekka, Tuloverolaki ja tulon määritelmä. Verotus 5/2021, s. 533–545.
- Nykänen, Pekka – Räbinä, Timo, Yksityishenkilöiden luovutusvoittojen verotus. 3., Uudistettu painos. Helsinki: Talentum, 2013.
- Nykänen, Pekka, Menetysten vähennyskelpoisuudesta tuloverolain mukaisessa verotuksessa, s. 291–308 teoksessa Nykänen, Pekka – Urpilainen, Matti – Vahtera, Veikko (toim.), Yritys, omistaja ja verotus. Juhlajulkaisu Seppo Penttilälle. Helsinki: Edita, 2014.
- Nykänen, Pekka, Perustuslain yhdenvertaisuuden vaatimus ja välitön verotus. Oikeus 2/2017, s. 224–249.
- Nykänen, Pekka, Verohallinnon ohjeet käytännön verotuksen ja vero-oikeudellisen tutkimuksen oikeuslähteenä. Verotus 5/2020, s. 619–629.
- Ojanen, Tuomas, KHO 2007:77 – Pro fisco, contra legem constitutionalem. Lakimies, 2008, s. 299–315.
- Ossa, Jaakko, Tuloverolaki käytännössä. 2., Uudistettu painos. Helsinki: Alma Talent Oy, 2020. (Ossa 2020a)
- Ossa, Jaakko, Yritystoiminnan verotus. 3., Uudistettu painos. Helsinki: Kauppakamari, 2020. (Ossa 2020b)

- Raitio, Juha, Eurooppaoikeus ja sisämarkkinat. 3., Uudistettu painos. Helsinki: Talentum, 2013.
- Raitio, Juha – Miettinen, Samuli, Valtiontuet ja SGEI-palvelut. Helsinki: Alma Talent, 2021.
- Rintamäki, Vesa, Maankäyttösopimus: Katalyytti maapolitiikassa, kaavojen toteuttamisessa ja kuntataloudessa. Helsinki: Edita, 2007.
- Räbinä, Timo – Myllymäki, Janne, Kiinteistöjen ja huoneisto-osakkeiden verotus. Helsinki: Talentum Pro, 2016.
- Räbinä, Timo – Myllymäki, Janne – Myrsky, Matti, Henkilökohtaisen tulon verotus. 3., Uudistettu painos. Helsinki: Alma Talent, 2019.
- Sakslin, Maija, Verot ja maksut perustuslaissa. Lakimies 6–7/1999, s. 995–1002.
- Siltala, Raimo, Oikeustieteen tieteenteoria. Helsinki: Suomalainen lakimiesyhdistys, 2003.
- Takalo-Eskola, Tapio, Kunnan maapolitiikan keinojen vaikuttavuus ja kehittämistarpeet. Helsinki: Ympäristöministeriö, 2005.
- Tarasti, Lauri, Pohdintoja maankäyttösopimuksista, s. 397–409 teoksessa Nuolimaa, Risto – Vihervuori, Pekka – Klemettinen, Hannele (toim.), Juhlajulkaisu Pekka Hallberg 1944–12/6–2004. Helsinki: Suomalainen lakimiesyhdistys, 2004.
- Tikka, Kari S., Verolakien perustuslainmukaisuuden tutkimisesta tuomioistuimissa. Lakimies, 1999, s. 982–994.
- Torkkel, Timo, Maankäyttömaksusta ja kehittämiskorvauksesta tulo- ja varainsiirtoverotuksessa. Verotus 3/2014, s. 249–261.
- Torkkel, Timo, Vastikkeellisten saantojen varainsiirtoverotus. Helsinki: Kauppakamari, 2020.
- Torkkel, Timo – Määttä, Kalle, Varainsiirtoverolaki muuttuu. Verotus 1/2024, s. 43–55.
- Tuori, Kaarlo, Onko maksu maksu vai vero vai ...?, s. 463–484 teoksessa Nuolimaa, Risto – Vihervuori, Pekka – Klemettinen, Hannele (toim.), Juhlajulkaisu Pekka Hallberg 1944–12/6–2004. Helsinki: Suomalainen lakimiesyhdistys, 2004.
- Urpilainen, Matti, Verovelvollisen suosimisen periaatteesta, s. 389–400 teoksessa Nykänen, Pekka – Urpilainen, Matti – Vahtera, Veikko (toim.), Yritys, omistaja ja verotus. Juhlajulkaisu Seppo Penttilälle. Helsinki: Edita 2014.
- Urpilainen, Matti, Arvioverotuksen edellytykset ja näytön arviointi – KHO 2019:105. Edilex, 2019.

Villa, Seppo, Henkilöyhtiöt ja osakeyhtiöt. 6., Uudistettu painos. Helsinki: Alma Talent, 2023.

Virtanen, Pekka, Kunnan maapolitiikka. Rakennustieto, 2000.

Wikström, Kauko – Ossa, Jaakko – Urpilainen, Matti, Vero-oikeuden yleiset opit. Helsinki: Kauppakamari, 2015.

Virallislähteet

Hallituksen esitykset

HE 50/1992 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle kiinteistöverolaiksi sekä siihen liittyväksi lainsäädännöksi.

HE 101/1998 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle rakennuslainsäädännön uudistamiseksi.

HE 167/2002 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi maankäyttö- ja rakennuslain muuttamisesta.

HE 257/2018 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi elinkeinotulon verottamisesta annetun lain, tuloverolain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta.

HE 39/2023 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kiinteistöverolain muuttamisesta.

Perustuslakivaliokunta

PeVL 53/2002 vp. Perustuslakivaliokunnan lausunto – hallituksen esityksestä HE 167/2002 vp.

Hallintovaliokunta

HaVL 21/1998 vp. Hallintovaliokunnan lausunto – hallituksen esityksestä HE 101/1998 vp. rakennuslainsäädännön uudistamisesta.

Valtiovarainkunta

VaVM 9/2007 vp. Valtiovarainkunnan mietintö – hallituksen esityksestä HE 59/2007 vp. arvopapereiden verottamiseen liittyvien eräiden säännösten muuttamisesta.

Verohallinto

Verohallinto 2023, Kaavoitukseen liittyvään maankäyttösopimukseen perustuvan maan luovuttamisen verotus. Diaarinumero: VH/1955/00.01.00/2022. (Verohallinto 2023a)

Verohallinto 2023, Varojen arvostamisen yleiset periaatteet perintö- ja lahjaverotuksessa. Diaarinumero: VH/5910/00.01.00/2022. (Verohallinto 2023b)

Verohallinto 2023, Perustajaurakointiliiketoiminta verotuksessa. Diaarinumero: VH/5725/00.01.00/2023. (Verohallinto 2023c)

Verohallinto 2024, Poistot elinkeinoverotuksessa. Diaarinumero: VH/315/00.01.00/2024. (Verohallinto 2024a)

Verohallinto 2024, Varainsiirtovero kiinteistön luovutuksessa. Diaarinumero: VH/441/00.01.00/2024. (Verohallinto 2024b)

Verohallinto 2024, Kiinteistöjen arvostaminen kiinteistöverotuksessa. Diaarinumero: VH/6667/00.01.00/2023. (Verohallinto 2024c)

Verohallinto 2024, Verohallinnon päätös rakennusmaan verotusarvon laskentaperusteista. Diaarinumero: VH/6206/00.01.00/2024. (Verohallinto 2024d)

Verohallinto 2025, Kiinteistö- ja asuntovarallisuuden arvostaminen perintö- ja lahjaverotuksessa. Diaarinumero: VH/7281/00.01.00/2024.

Maanmittauslaitos

Maanmittauslaitos, Maapohjan arvostaminen kiinteistöverotusta varten. Valtiovarainministeriö, 2024.

Oikeustapaukset

Korkein hallinto-oikeus

KHO 1986 T 4486

KHO 1987 T 3523

KHO 1993 B 539

KHO 1995 B 504

KHO 1996 T 3735

KHO 1998 T 2796

KHO 1999 T 559

KHO 2001 T 1900
KHO 2003:43
KHO 2006:14
KHO 2006:84
KHO 2007:77
KHO 2009:27
KHO 2009:94
KHO 2011 T 3124
KHO 2012:31
KHO 2013:4
KHO 2016:52
KHO 2016:89
KHO 2018:37
KHO 2018:45
KHO 2018:55
KHO 2020:23
KHO 2020:43
KHO 2021:24
KHO 2021:88
KHO 2021:96
KHO 2024:71

Korkein oikeus

KKO 1999:128
KKO 2016:8

Euroopan Unionin tuomioistuin ja yleinen tuomioistuin

Tuomio 17.3.1993, Sloman Neptun, C-72/91, EU:C:1993:97
Tuomio 12.9.2000, Pavlov, yhdistetyt asiat C-180/98 ja C-184/98, EU:C:2000:48
Tuomio 12.07.2001, La Scala, C-399/98, EU:C:2001:401
Tuomio 13.2.2003, Espanja v. komissio, C-409/00, EU:C:2003:92
Tuomio 24.7.2003, Altmark Trans, C-280/00, EU:C:2003:415
Tuomio 20.11.2003, Gemo, C-126/01, EU:C:2003:622
Tuomio 14.4.2005, Belgia v. komissio, C-110/03, EU:C:2005:223

Tuomio 15.12.2005, Italia v. komissio, C-66/02, EU:C:2005:768
Tuomio 10.1.2006, Cassa di Risparmio di Firenze, C-222/04, EU:C:2006:8
Tuomio 5.4.2006, Deutsche Bahn, T-351/02, EU:T:2006:104
Tuomio 6.9.2006, Portugal v. komissio, C-88/03, EU:C:2006:511
Tuomio 12.12.2006, Asociación de Estaciones de Servicio de Madrid ja Federación
Catalaa de Estaciones de Servicio v. komissio, T-95/03, EU:T:2006:385
Tuomio 27.2.2014, HaTeFo, C-110/13, EU:C:2014:114
Tuomio 26.4.2018, ANGED, C-233/16, EU:C:2018:280
Tuomio 08.11.2022, Fiat Chrysler Finance Europe v. komissio, yhdistetyt asiat C-
885/19 P ja C-898/19 P, EU:C:2021:1029

Hallinto-oikeus

Helsingin Hallinto-oikeus 3577/2024 (julkaisematon)

Päätökset

Keskusverolautakunta

KVL 057/2004

Kirjanpitolautakunta

KILA 67/2005

KILA 70/2005

KILA 94/2010

KILA 1851/16.3.2010

Muut lähteet

Inkoo uutiset 29.4.2025: ”Joddböle V -maankäyttösopimus valmis: Inkoo saa yli 10 miljoonan euron korvauksen”. (<https://www.inkoo.fi/2025/04/29/joddböle-v-maankayttosopimus-valmis-inkoo-saa-yli-10-miljoonan-euron-korvauksen/>, Luettu 3.5.2025).

Inkoo uutiset 12.5.2025: ”Maankäyttösopimus allekirjoitettiin.” (<https://www.inkoo.fi/2025/05/12/maankayttosopimus-allekirjoitettiin/>, Luettu 16.5.2025).

Maapolitiikan opas, Kuntaliitto. (<https://www.kuntaliitto.fi/julkaisut/maapolitiikan-opas>, Luettu 1.5.2025).

Valtioneuvosto, Puoliväliriihen kasvutoimet – Suomi kasvun tielle, 2025.

(<https://vm.fi/documents/194055633/200124281/Puoliväliriihen+kasvutoimet+23.04.2025.pdf/be2b5e49-f15a-31b4-b761-04d8be2ad5f5/Puoliväliriihen+kasvutoimet+23.04.2025.pdf?t=1745431798168>, Luettu 5.5.2025).

Yle uutiset 15.1.2025: ”Kunta torppasi kansanäänestyksen neljän miljardin euron tehdashankkeesta”. (<https://yle.fi/a/74-20137030>, Luettu 3.5.2025).

Yle uutiset 28.2.2023: ”Turun ratapihan suunnitelmat hyväksyttiin lautakuntakäsittelyssä”. (<https://yle.fi/a/74-20020281>, Luettu 3.5.2025).

Lyhenteet

AKL	alueidenkäyttölaki (132/1999)
ArvL	laki varojen arvostamisesta verotuksessa (1142/2005)
EVL	laki elinkeinotulon verottamisesta (360/1968)
HAO	hallinto-oikeus
HE	hallituksen esitys
KHO	korkein hallinto-oikeus
KKO	korkein oikeus
KPL	kirjanpitolaki (1336/1997)
KiVL	kiinteistöverolaki (654/1992)
oy	osakeyhtiö
PL	perustuslaki (731/1999)
SEUT	sopimus Euroopan unionin toiminnasta
TVL	tuloverolaki (1535/1992)
VSVL	varainsiirtoverolaki (931/1996)

1 Johdanto

1.1 Tutkimusaihe

Kuntien yksi merkittävimmistä päätöksenteon välineistä on kaavoitus. Kunta laatii ja hyväksyy sekä yleiskaavan että asemakaavan¹. Kunta käyttää merkittävää kaavoitus- ja lupavallan yhdistelmää ohjatakseen rakentamisen sijoittumista ja toteuttamista: kaavoituksen avulla kunta ennakoii ja määrittää rakentamisen edellytyksiä, kun taas rakennusvalvonta vastaa suunnitelmien toteutumisen valvonnasta ja maankäytön käytännön kontrollista².

Kaavoituksella ohjataan maankäyttöä, rakennustoimintaa ja yhdyskuntarakenteen kehitystä pitkällä aikavälillä. Kaavoituksen kautta toteutetaan myös merkittävä osa kuntien maapoliittisia tavoitteita, ja siihen liittyvät ratkaisut voivat vaikuttaa huomattavasti yksityisten maanomistajien oikeuksiin ja omaisuuden arvoon.³

”Kunta torppasi kansanäänestyksen neljän miljardin euron tehdashankkeesta”⁴

Ajankohtainen esimerkki kaavoituksen merkityksestä ja sen poliittisesta latautuneisuudesta on Inkoon kunnan päätös sallia suuri tehdasinvestointi paikkakunnalle. Yllä olevalla otsikoinnilla Yle uutisoi tammikuussa Inkoon suuresta tehdashankkeesta, kun paikallisten asukkaiden epäonnistunut yritys järjestää kansanäänestys tehtaan sijoittamisesta herätti valtakunnallistakin huomiota. Kunta torppasi kansanäänestyksen ja jatkoi neuvottelusta tehtaan kaavoituksesta. Inkoon kuntalaisia huolestaa lähinnä tehtaan ympäristövaikutukset.⁵

”Maankäyttösopimus valmis: Inkoo saa yli 10 miljoonan euron korvauksen”⁶

”Maankäyttösopimus allekirjoitettiin”⁷

Inkoo hyväksyi tehtaan asemakaavan kokouksessaan 12.5.2025⁸ ja allekirjoitti siihen liittyvän maankäyttösopimuksen, jonka mukaan kunta saa yli 10 miljoonan euron korvauksen. Kunta

---

¹ Ekroos – Majamaa 2018, s. 31.

² Häkkänen 2016, s.111.

³ Ks. esimerkiksi Häkkänen 2020, s. 11 ja lisäksi Kuntaliiton internetsivut

<https://www.kuntaliitto.fi/yhdyskunnat-ja-ymparisto/yhdyskunnat-ja-maankaytto/maapolitiikka>.

⁴ Yle uutiset 15.1.2025 ”Kunta torppasi kansanäänestyksen neljän miljardin euron tehdashankkeesta”.

⁵ Ibid.

⁶ Inkoo uutiset 29.4.2025 ”Joddböle V -maankäyttösopimus valmis: Inkoo saa yli 10 miljoonan euron korvauksen.

⁷ Inkoo uutiset 12.5.2025 ”Maankäyttösopimus allekirjoitettiin”.

⁸ Ibid.

pyrkii maankäyttö sopimusten avulla usein ohjaamaan tiettyjen hankkeiden sijoittumista alueelleen⁹. Tapauksen mittaluokka osoittaa, miten merkittäväksi yksittäinen maankäyttö sopimus voi muodostua kunnan talouden ja yhdyskuntarakenteen näkökulmasta. Maankäyttö sopimuksia voidaan tehdä myös yhdessä yhdyskuntarakentamissopimusten kanssa¹⁰.

Yksi keskeinen maapolitiikan apuväline kaavoituksen yhteydessä onkin juuri maankäyttö sopimus, jolla kunta ja maanomistaja sopivat kaavoituksen toteuttamisesta ja maanomistajan osallistumisesta kunnalle aiheutuviin yhdyskuntarakentamisen kustannuksiin¹¹. Sopimuksia on sisällöltään useanlaisia, mutta voivat sisältää esimerkiksi velvoitteen suorittaa kunnalle maankäyttömaksu tai osallistua kunnallisteknisten järjestelmien toteuttamiseen¹². Erityisesti kasvukeskuksissa menettely on vakiintunut välineeksi kaavoituksesta aiheutuvien hyötyjen ja kustannusten jakamiseen kunnan ja maanomistajan välillä.

Maankäyttö sopimusten ja kehittämiskorvausten sääntely perustuu nykyisin alueidenkäyttölain (132/1999) 12 a lukuun, jossa voisi sanoa olevan säädetty vakiintunut käytäntö lakiin¹³. Kyseisillä maksuilla ei ole erillistä ”verolajistatusta”, mutta niillä voi olla huomattavia verotuksellisia vaikutuksia esimerkiksi tilanteissa, joissa maa-alue luovutetaan tai sen arvo nousee kaavoituksen seurauksena. Tämä herättää kysymyksen maksujen oikeudellisesta luonteesta verotuksessa – ovatko ne vähennyskelpoisia menoja, osa luovutushintaa tai sisältyvätkö ne varainsiirtoveron perusteeseen.

Tutkielman terminologia on hyvä selventää jo tässä kohtaa, koska laissa ei ole mainittuna kaikkia termejä ja vakiintunutta konsensusta maankäyttö sopimusten sekä maankäyttömaksujen terminologian osalta ei näyttäisi olevan täysin muodostunut. Alueidenkäyttölaisissa näistä on mainittuna vain maankäyttö sopimus sekä kehittämiskorvaus, mutta maankäyttömaksua ei mainita laisinkaan¹⁴. Tässä työssä maankäyttö sopimuksella tarkoitetaan maanomistajan ja kunnan välistä sopimusta, maankäyttömaksulla viitataan

---

⁹ Mäkinen 2000, s. 455.

¹⁰ Ks. Yle uutiset 28.2.2023 ”Turun ratapihan suunnitelmat hyväksyttiin lautakuntakäsittelyssä”.

¹¹ Häkkänen 2020, s.13.

¹² Ibid. Kunnallisteknisten järjestelmien toteuttamiseen osallistuminen on myös osa maksua.

¹³ Häkkänen 2020, s.14. Maankäyttö sopimus nykyisessä muodossaan on kirjoitettu lakiin vuonna 2003, tätä ennen maankäyttö sopimus oli kirjoitettu lakiin vuonna 2000 MRL 11 §:ssä. Ennen MRL 11 §:ä maankäyttö sopimusta ei ollut kirjoitettu lakiin, mutta se oli silti muodostunut vakiintuneena tapana sekä oikeuskäytännön myötä.

¹⁴ Ks. AKL 12 a luku 91 b § *Maankäyttö sopimukset* ja 91 c § *Kehittämiskorvaus*.

maankäyttösopimuksessa sovittuun maksuun ja kehittämiskorvauksella tarkoitetaan kunnan määräämää maksua maanomistajalle yhdyskuntarakentamisen kustannuksista, jota ei ole sovittu maankäyttösopimuksella.

Tässä tutkielmassa tarkastellaan alueidenkäyttölain (132/1999, jäljempänä AKL) 12 a luvun mukaisia maankäyttömaksuja ja kehittämiskorvauksia vero-oikeuden näkökulmasta. Tutkimuksen erityisenä tarkastelun kohteena on näiden maksujen asema ja vaikutus eri verolajien soveltamiskäytännöissä. Vaikka maankäyttömaksuja ja kehittämiskorvauksia on laajasti käsitelty maankäyttöoikeudellisessa kirjallisuudessa ja oikeuskäytännössä, niiden verotuksellinen tarkastelu on ollut selvästi vähäisempää. Näin ollen tutkimus täydentää olemassa olevaa kirjallisuutta tarjoamalla systemaattisen analyysin maksujen oikeudellisesta luonteesta verotuksessa.

Tutkimus sijoittuu vero-oikeuden ja maankäytön sääntelyn rajapintaan. Käytännössä maankäyttö muodostaa tosiseikaston, johon vero-oikeutta sovelletaan. Tarkastelun kohteena ovat erityisesti tuloverolain (1535/1992 TVL), elinkeinoverolain (360/1968 EVL) ja varainsiirtoverolain (931/1996 VSVL) mukaiset oikeusnormit ja niiden soveltaminen tilanteissa, joissa maanomistaja tekee kunnan kanssa maankäyttösopimuksen. Tutkimuksessa kiinnitetään huomiota muun muassa siihen, voidaanko maankäyttösopimukseen perustuvat maksut lukea maanomistajan verotuksessa vähennyskelpoisiksi kuluiksi, osaksi hankintamenoa tai luovutushintaa, tai sisältyvätkö ne varainsiirtoveron laskentaperusteeseen.

1.2 Kysymyksenasettelu ja rajaus

Tutkielman on tarkoitus vastata kysymykseen, *miten alueidenkäyttölain mukaiset maankäyttömaksut ja kehittämiskorvaukset vaikuttavat maanomistajan verotukseen, ja miten niitä tulisi oikeudellisesti arvioida eri verolajien näkökulmasta?*

Tämä kysymys korostuu erityisesti tilanteissa, joissa maanomistaja tekee kunnan kanssa maankäyttösopimuksen ja vastaanottaa kaavan mukanaan tuomaa arvonnousua esimerkiksi rakennusoikeuden muodossa. Tällöin syntyy verotuksellisesti relevantti tilanne, joka voi koskea sekä tuloverotusta, luovutusvoittoverotusta että varainsiirtoverotusta¹⁵. Tällaisia tilanteita ovat esimerkiksi kaavoitetun maa-alueen luovutus kolmannelle, kunnalle tehty

---

¹⁵ Lisäksi maa-alueen arvonnousu voi vaikuttaa myös kiinteistöverotukseen.

vastikemaksu tai kunnallisteknisten töiden toteuttaminen osana maankäyttösopimuksen velvoitteita.

Tutkimuskysymys on oikeusdogmaattinen ja siihen sisältyy sekä tulkinnallisia että systematisoivia elementtejä. Tutkielman tavoitteena ei ole ainoastaan systematisoida nykyistä oikeustilaa, vaan myös selvittää tilanteita, joissa maksujen verotuksellinen asema on epäselvä tai oikeuskäytännössä vielä vakiintumaton. Tilanteita havainnollistetaan käytännön esimerkkien kautta.

Erityinen paino tutkielmassa asetetaan tilanteisiin, joissa maksut suoritetaan muussa muodossa kuin rahassa – kuten kunnallisteknisinä töinä tai maa-alueiden luovutuksina. Tällöin verotuksen näkökulmasta on olennaista selvittää, miten tällaiset suoritukset arvostetaan ja minkälaista oikeudellista luonnehdintaa ne edellyttävät. Vastaavasti epäselvyyttä liittyy myös tilanteisiin, joissa maankäyttösopimus ei ole vielä saanut oikeudellista sitovuutta, mutta maksuihin perustuva vastike realisoituu kiinteistökaupassa.

Tutkimuskysymyksen merkitys ei rajoitu pelkästään yksittäistapauksiin, vaan se liittyy laajemmin verotuksen oikeusvarmuuden ja yhdenvertaisuuden vaatimuksiin. Siten tutkielmassa pyritään muodostamaan oikeudellisesti johdonmukainen ja verovelvollisen näkökulmasta ennakoitava tulkintakehys, joka voi toimia perustana sekä oikeuskäytännön jäsentämiselle että mahdolliselle lainsäädännön kehittämiselle.

Rajauksellisesti tutkielma ei pyri kattamaan kaikkia mahdollisia kunnallisten maksujen ja verotuksen yhteyksiä, vaan keskittyy nimenomaisesti AKL 12 a luvun mukaisiin maankäyttömaksuihin ja kehittämiskorvauksiin. Näiden maksujen analyysissä keskitytään ennen kaikkea maanomistajan verotukselliseen asemaan, eikä tutkielmassa tarkastella esimerkiksi kunnallisen verotuksen näkökulmaa tai kunnan saaman vastikkeen käsittelyä mahdollisena verotettavana tulona. Lisäksi tutkielma ottaa maankäyttösopimuksien sääntelyn annettuna eikä keskity niiden velvoiteoikeudelliseen problematiikkaan muuten kuin verotuksen osalta relevantein osin. Verotuksellisessa tarkastelussa rajataan myös pois maatilatalouden verotus maatilatalouden tuloverolain mukaan sekä välillinen verotus, kuten arvonlisäverotus.

Tutkimuksen tavoitteena on muodostaa oikeusdogmaattisesti perusteltu kokonaiskuva siitä, miten maankäyttömaksut ja kehittämiskorvaukset asemoituvat osaksi suomalaista verojärjestelmää sekä mitkä ovat niiden verotukselliset vaikutukset maanomistajan verotuksen

näkökulmasta. Tulkinallisesti tutkielma pyrkii hahmottamaan maksujen oikeudellisen luonteen suhteessa verolainsäädännön peruseriaatteisiin, sekä arvioimaan niiden vaikutuksia verotettavan tulon, luovutusvoiton ja varainsiirtoveron määräytymisessä.

1.3 Tutkimusmenetelmä ja aineisto

Tutkielman tutkimusmenetelmä on oikeusdogmaattinen eli lainopillinen. Lainopillisen tutkimuksen tarkoituksena on systematisoida ja tulkita voimassa olevaa oikeutta erilaisiin oikeuslähteisiin nojautuen. Lainopin metodi perustuu oikeudelliseen argumentaatioon, jonka ytimessä ovat yhtäältä oikeudellinen päättely oikeustositseikoista oikeusseuraamuksiin – eli voimassa olevien oikeussääntöjen tulkinta ja oikeuseriaatteiden punninta – ja toisaalta oikeusnormien keskinäisten suhteiden määrittely, eli oikeusjärjestyksen systematisointi.¹⁶ Lainopillisen menetelmän keskiössä on voimassa olevan oikeuden selvittäminen ja sen sisäinen looginen rakenne, jonka perusteella voidaan esittää perusteltuja tulkintakannanottoja esiin nouseviin oikeudellisiin ongelmiin¹⁷. Oikeustieteen lainopillinen metodi ei kuvasta mekaanista sääntöjen soveltamista, vaan se on pikemminkin oikeudellinen näkökulma, jossa keskeistä on harkinta ja punninta – ei luonnontieteille ominaista tarkkarajaista ja kaavamaisesti etenevää menetelmällisyyttä¹⁸.

Lainopillinen lähestymistapa soveltuukin perustellusti hyvin tilanteisiin, joissa tarkastelun kohteena ovat yksittäisten säännösten soveltaminen ja tulkinta osana laajempaa normikokonaisuutta. Tässä tutkielmassa analyysin kohteena ovat alueidenkäyttölain mukaiset maankäyttömaksut ja kehittämiskorvaukset, ja tarkastelussa pyritään selvittämään niiden oikeudellista asemaa vero-oikeudellisessa viitekehyksessä. Erityisesti tarkastellaan, miten näitä maksuja tulisi käsitellä tuloverotuksen, luovutusvoittoverotuksen ja varainsiirtoverotuksen näkökulmasta.

Tutkimusaineistona käytetään ensisijaisia oikeuslähteitä tai toisin sanoen vahvasti velvoittavia oikeuslähteitä, kuten verolainsäädäntöä (TVL, EVL, VSVL) ja alueidenkäyttölakia (AKL).¹⁹ Lain tulkintaa tukevana heikosti velvoittavan oikeuslähteen aseman omaavina aineistoina hyödynnetään hallituksen esityksiä, eduskunnan valiokuntien lausuntoja sekä korkeimman

---

¹⁶ Siltala 2003, s. 328.

¹⁷ Käytännössä tämän voisi lyhentää systematisoinniksi ks. lisää esim. Siltala 2003, s. 328.

¹⁸ Aarnio 2006, s. 237.

¹⁹ Vahvimmin velvoittavina oikeuslähteinä pidetään kirjoitettua lakia – eli perustuslakia, sen nojalla säädettyjä lakeja ja asetuksia – sekä vakiintunutta maantapaa ks. Letto-Vanamo 2020, s. 48.

hallinto-oikeuden oikeuskäytäntöä. Tutkimuksessa käytetään myös laajasti oikeuskirjallisuutta, joka oikeuslähdeopin puitteissa kuuluu sallittuihin oikeuslähteisiin ja edistää normikokonaisuuksien jäsentämistä sekä erilaisten tulkintavaihtoehtojen arvioimista.²⁰ Vaikka vakiintuneesti oikeuslähteet on Suomessa jaettu kolmeen luokkaan, on sallittujen oikeuslähteiden määrä kasvanut merkittävästi viime vuosina ja niiden huomioiminen on erittäin merkittävää perustellun systematisoinnin saavuttamiseksi.

1.4 Tutkielman rakenne

Tutkielma rakentuu viidestä pääluvusta, jotka etenevät systemaattisesti oikeudellisen ongelman jäsentämisestä sen ratkaisuun. Toisessa luvussa käsitellään maankäyttösopimuksia ja kehittämiskorvauksia yleisesti. Luku alkaa katsauksella maankäyttösopimus -järjestelmään ja sen taustalla vaikuttaviin maapoliittisiin tavoitteisiin. Tämän jälkeen tarkastellaan maksujen käsitteitä, sääntelyä ja oikeudellista luonnetta alueidenkäyttölain näkökulmasta. Luvun tarkoituksena on luoda selkeä käsitteellinen ja normatiivinen kehys tutkittaville maankäyttömaksuille ennen niiden verotuksellista tarkastelua.

Kolmannessa luvussa hahmotellaan vero-oikeudellinen viitekehys, jonka puitteissa tutkielman analyysi etenee. Tarkastelun kohteena ovat erityisesti tuloverotus (TVL ja EVL) ja luovutusvoittoverotus. Luvussa jäsennetään näiden verolajien oikeudellista rakennetta ja niihin liittyviä keskeisiä käsitteitä siltä osin kuin ne voivat muodostaa merkityksellisen tulkintakehyksen tutkittavien maankäyttömaksujen oikeudellista arviointia varten. Luvussa tarkastellaan maankäyttömaksujen erilaisia tilanteita niin esimerkkien kuin vero-oikeudellisen lainsäädännön kautta.

Neljännessä luvussa tarkastellaan maksujen vaikutusta muihin verolajeihin sekä suhdetta valtiontukeen. Luvussa analysoidaan varainsiirtoveron ja kiinteistöveron soveltumista eri tilanteissa, joissa maksut liittyvät esimerkiksi maanluovutuksiin, kaavoitusprosessin vaiheisiin tai rakennusoikeuden toteutumiseen. Lisäksi luvussa arvioidaan valtiontukisääntelyn soveltumisedellytyksiä maankäyttösopimusten ja maksujen yhteydessä, erityisesti tilanteissa, joissa kunta myöntää alennuksia tai poikkeaa vakiintuneesta maksukäytännöstään.

---

²⁰ Suomessa on vakiintuneesti jaettu oikeuslähteet kolmeen eri luokkaan: vahvasti- ja heikosti velvoittaviin sekä sallittuihin oikeuslähteisiin. ks. Letto-Vanamo 2020, s. 48–59.

Viidennessä luvussa esitetään tutkielman johtopäätökset. Luvussa kootaan yhteen keskeiset havainnot maksujen oikeudellisesta luonteesta verotuksessa, arvioidaan mahdollisia tulkintavaihtoehtoja ja nostetaan esiin tilanteita, joissa oikeustila on edelleen epäselvä tai vaatisi täsmennystä. Lisäksi arvioidaan tutkielman perusteella mahdollisia sääntelyn tai verotuskäytännön kehittämistarpeita erityisesti oikeusvarmuuden ja yhdenvertaisen verokohtelun näkökulmasta.

2 Maankäyttösopimukset ja maksuvelvoitteet

2.1 Maankäyttösopimukset

2.1.1 Yleiskatsaus maankäyttösopimukseen

Alueidenkäyttölain 20 §:n 1 momentin mukaan kuntien tehtäviin kuuluu alueiden käytön suunnittelu ja maapolitiikan harjoittaminen alueellaan. Kunnan maapolitiikassa²¹ on kysymys julkisen vallan toimenpiteistä, jotka liittyvät alueiden hankintaan, luovuttamiseen sekä omistus- ja hallintasuhteiden kehittämiseen²². Maapolitiikka ja kaavoitus yhdessä muodostavatkin kunnan maankäyttöpoliitiikan, jonka tavoitteena on ohjata yhdyskuntarakentamisen kehitystä strategisesti kunnan haluamaan suuntaan²³. Kunnan *kaavoitusmonopoli*²⁴ toimii maapolitiikan perustana ja aktiivisella maapolitiikalla kunta pystyy vaikuttamaan muun muassa tonttitarjontaan, elinkeinoelämän kehitykseen, palvelurakenteeseen sekä kuntatalouden tasapainoon²⁵.

Alueidenkäyttölain 12 a luvussa säädetyt maankäyttösopimukset ovat kunnallisen maapolitiikan ja kaavoituksen toteutuksessa täydentävä apuväline²⁶. Maankäyttösopimusten ja kehittämiskorvausten avulla kunnan ei tarvitse hankkia maata omaan omistukseensa vaan se pystyy kaavoittamaan myös yksityisen omistuksessa olevaa maata. Ensimmäisen kerran maankäyttösopimuksia koskevaa sääntelyä kirjoitettiin lakiin vuonna 2000.²⁷ Tällöin MRL 11 §:ssä säädettiin ensimmäistä kertaa nimenomaisesti maankäyttösopimuksista.²⁸ Vaikka maankäyttösopimukset saivat nykyisen lainsäädännöllisen sääntelyperustan vasta maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999, nykyisin AKL²⁹) 12 a luvun myötä vuonna 2003, niiden käyttö oli

---

²¹ Kunnan maapolitiikasta säädetään AKL 5 §:ssä, jonka mukaan kunnan maapolitiikka käsittää kunnan maanhankintaan ja kaavojen toteuttamiseen liittyvät tavoitteet ja toimenpiteet, joilla luodaan edellytykset yhdyskuntien kehittämiseksi.

²² Virtanen 2000, s. 7.

²³ Takalo-Eskola 2005, s. 6.

²⁴ *Kaavoitusmonopolilla* tarkoitetaan sitä, että kunnilla on velvollisuus ja oikeus vastata maankäytön suunnittelusta alueellaan. Ks. lisää esimerkiksi <https://www.kuntaliitto.fi/julkaisut/maapolitiikan-opas/kunta-ja-maapolitiikka/maapolitiikka> ja tarkemmin Häkkänen 2016, s. 111–118.

²⁵ Rintamäki, 2007 s. 26–27.

²⁶ Rintamäki 2007, s. 33 ja 38. Ks. lisäksi myös Hovila 2009, 159–161.

²⁷ Ks. tarkemmin maankäyttösopimusten historiasta Tarasti 2004, s. 397–409.

²⁸ Ks. Hallberg ym. 2020, s. 642. Tällöin oli tarkoitus luoda pohja yksityisoikeudellisille sopimuksille kunnan käyttöön maapolitiikan hoitamiseksi.

²⁹ Maankäyttö- ja rakennuslain nimi muutettiin alueidenkäyttöläksi 1.1.2025.

vakiintunut kuntien ja maanomistajien väliseksi yhteistyömuodoksi jo pitkään ennen sääntelyn virallistamista³⁰.

Kunta voi tehdä kaavoitukseen ja kaavojen toteuttamiseen liittyviä sopimuksia (maankäytösopimus), maankäytösopimuksissa ei voida kuitenkaan sitovasti sopia kaavojen sisällöstä (AKL 91 b.1 §). Kuten Häkkänen toteaa, ensimmäisessä momentissa määritellään jo, että maankäytösopimuksen toisena osapuolena tulee olla kunta ja sen pitää koskea kaavoitusta ja/tai kaavan toteuttamista³¹. Toisen osapuolen ei tarvitse olla maanomistaja vaan kysymyksessä voi olla myös esimerkiksi maankehittäjä³². Maankäytösopimusten sisältöön liittyy myös AKL 91 b § 3 momentti, jonka mukaan maankäytösopimuksilla voidaan *kehittämiskorvausta*³³ koskevien säännösten rajoittamatta laajemminkin sopia osapuolten välisistä oikeuksista ja velvoitteista. AKL ei sisällä enempää säädöksiä maankäytösopimusten sisällöstä.

AKL 12 a luvun periaatteellinen tausta ilmenee 91 a §:stä, jonka mukaan asemakaavoitettavan alueen maanomistajalla, jolle asemakaavasta aiheutuu *merkittävää hyötyä*³⁴, on velvollisuus osallistua kunnalle yhdyskuntarakentamisesta aiheutuviin kustannuksiin siten kuin jäljempänä säädetään. Kustannuksiin osallistumisesta on pyrittävä sopimaan maanomistajan kanssa³⁵. Yhdyskuntarakentamisen kustannuksilla tarkoitetaan erityisesti katujen ja muiden yleisten alueiden toteuttamisesta aiheutuvia kustannuksia, joiden toteuttaminen kuuluu AKL:n mukaan kunnan vastuulle ja kustannettavaksi.³⁶

Maankäytösopimusten taustalla voisi sanoa olevan sopimusvapauden periaate, mutta samalla sopimukseen liittyy erityisiä hallinto-oikeudellisia ja julkisoikeudellisia ulottuvuuksia, jotka

³⁰ Rintamäki 2007, s. 33. Lisäksi ks. myös tarkemmin Hovila 2009, s. 144–145 ja 149–150.

³¹ Häkkänen 2020, s. 14. Osapuolia sitova sopimus voidaan tehdä, kun kaavaluonnos on ollut julkisesti esillä ks. esim. Hovila 2009, s. 152. Vrt. myös KHO 2012:31, jossa todettiin sopimuksen olevan sitova osapuoliin nähden vain kaavoituksen käynnistämistä kokevin osin ja KHO 2011 taltio 3124, jossa korkein hallinto-oikeus tulkitsi kunnan tekemät esisopimukset maankäytösopimuksiksi. Ks. myös Forss 2012, s. 782–787.

³² Ks. KHO 2012:31. Kehittäjällä täytyy olla jokin oikeus maahan esimerkiksi hallinto-oikeus.

³³ *Kehittämiskorvauksesta* säädetään AKL 91 c §:ssä, ja se on toissijainen vaihtoehto maankäytösopimukselle. Tästä lisää myöhemmin luvussa 2.2.

³⁴ *Merkittävän hyödyn* kynnys tuleekin ylittyä, jotta maanomistajalla olisi velvollisuus osallistua yhdyskuntarakentamisen kustannuksiin. Kynnys ylittyikin juuri kiinteistön arvonnousun johdosta. Merkittävän hyödyn kynnyksestä on keskusteltu laajasti oikeuskirjallisuudessa. Ks. tarkemmin muun muassa Häkkänen 2020, s. 36–37 ja 93, Rintamäki 2007, s. 41–46, Muukkonen 2021, s. 6–7, Hovila 2009, s. 146–149 ja Ekroos – Majamaa 2018, s. 484–486.

³⁵ AKL 12 a luvun perusajatus kytkee maksun suuruuden määrittelyn kunnalle aiheutuviin kustannuksiin eli maksun on oltava kustannussidonnainen Häkkänen 2016, s. 267. Lisäksi Häkkänen toteaa, että järjestelmällä ei ole ollut tarkoitus luoda maanarvoon perustuvaa niin sanottua kaavoitusmaksua.

³⁶ Häkkänen 2020, s. 14–15 vrt. myös aikaisempaan MRL 11 §:n hallituksen esityksessä esitettyyn HE 101/1998, s. 64.

erottavat ne tavanomaisista yksityisoikeudellisista maksuista³⁷. Kuten Häkkänen toteaa, sopimusvapaudesta ei ole perusteltua puhua julkisyhteisön kohdalla, kun liikutaan kaavoituksen ja julkisen vallan käytön alueella³⁸. Sopimuksista näytetäänkin oikeuskirjallisuudessa käytettävän käsitettä *mahdollisuus sopia laajemmin*, joka perustuu AKL 91 b § 3 momenttiin. Kuitenkin maankäyttö sopimuksen maksutavan voisi katsoa olevan vapaasti sovittavissa kunnan ja maanomistajan välillä, joista Torkkel ja Rintamäki mainitsevat esimerkkeinä maa-alueen, rahan ja/tai työsuorituksen³⁹.

2.1.2 Oikeudellinen luonne

Oikeudelliselta luonteeltaan maankäyttö sopimukset ovat sekamuotoisia sopimuksia, joissa yhdistyvät yksityisoikeudelliset ja julkisoikeudelliset piirteet. Mäenpään mukaan maankäyttö sopimuksia ei voi tiukasti jaotella yksityisoikeudellisiksi taikka julkisoikeudellisiksi ja lisäksi toteaa, että hallintosopimukseen voi sisältyä myös yksityisoikeudellisia ehtoja.⁴⁰ Yksiselitteisesti maankäyttö sopimuksia ei voidakaan lokeroida yksityisoikeudellisiin sopimuksiin tai hallintosopimuksiin. Majamaa toteaa osuvasti, maankäyttö sopimuksen olevan luonteeltaan hybridi, joka on yksityisoikeudellinen sopimus julkisoikeudellisessa kontekstissa⁴¹. Tarasti korostaa myös, että maankäyttö sopimuksen luonnetta pitäisi arvioida niiden sisällön perusteella⁴². Yleisesti maankäyttö sopimuksille näyttäisikin olevan lähes mahdotonta määritellä yksiselitteistä oikeudellista luonnetta ja jokaista sopimusta täytyy tarkastella erikseen sisältö huomioiden.

Maankäyttö sopimuksia voidaan arvioida periaatteellisesti kolmesta eri näkökulmasta. Ensinnäkin yleisestä julkisoikeudellisesta näkökulmasta. Maankäyttö sopimus koskee julkisen toimivallan käyttöä – kaavoitusta. Tämä asettaa vaatimuksia noudattaa hyvän hallinnon perusteita sekä huolehdittava vaikutusmahdollisuuksista ja oikeusturvasta (Hallintolaki 3.1 §).

---

³⁷ Rintamäki 2007, s. 51 lisäksi Häkkänen 2020, s. 15 ja 17. Ks. myös KHO 2016:52, jossa maankäyttö sopimusta pidettiin hallintosopimuksena sekä todettiin, että maankäyttö sopimuksia voidaan yleisesti luonnehtia hallintolaissa tarkoitetuksi hallintosopimuksiksi, vaikka ne sisältävät tyypillisesti myös yksityisoikeudellisia sopimusehtoja ja vrt. KKO 2016:8, jossa todettiin maankäyttö sopimuksen kuuluvan sopimuksen mitättömäksi ja pätemättömäksi julistamista sekä sovittelua koskevin osin yleisen tuomioistuimen tutkittavaksi.

³⁸ Häkkänen 2020, s. 15.

³⁹ Torkkel 2014, s. 251 ja Rintamäki 2007, s. 29.

⁴⁰ Mäenpää 2023, s. 219–220. Hallintosopimuksen ollessa käsillä, ei voida poiketa laista. Esimerkiksi AKL 91 b §:n mukaan kaavojen sisällöstä ei voida sopia.

⁴¹ Majamaa 2006, s. 1241.

⁴² Tarasti 2004, s. 407–408.

Keskeisimmät periaatteet ovat *yhdenvertaisuusperiaate*⁴³, *tarkoitussidonnaisuuden periaate*⁴⁴ ja *objektiviteettiperiaate*⁴⁵. Toinen näkökulma on sopimusoikeudellinen näkökulma, josta kerrottiin aikaisemmin. Kolmas on maankäyttöoikeudellinen näkökulma, johon kuuluu yleisten ja yksityisten intressien yhteensovittaminen. Maankäyttöön liittyykin julkis- ja yksityisoikeudellinen näkökulma.

Sopimukset liittyvät ennen kaikkea kaavoituksen toteuttamiseen ja kaavan aiheuttamien kustannusten jakamiseen kunnan ja maanomistajan välillä⁴⁶. Vaikka kunnilla on laajat mahdollisuudet sopia maanomistajien kanssa kaavan toteuttamiseen liittyvistä kysymyksistä, niiden sopimustoimintaa rajoittavat muun muassa perustuslain omaisuudensuoja, kunnallisen itsehallinnon periaatteet ja muut julkisoikeudelliset velvoitteet.⁴⁷

Maankäytösopimusten tekemisestä on yleensä hyötyä sekä kunnalle että maanomistajalle. Kuntien pitäisi pystyä kaavoittamaan maa-alueita rakentamisen kysyntää vastaavasti ja sopimisella pystytään osallistamaan maanomistajat yhdyskuntarakentamisen kustannuksiin ja mahdollistaa yksityisen maan kaavoittamisen samoista lähtökohdista kuin kunnan oman maan osalta.⁴⁸ Sopimuksilla pystytään myös usein varmistamaan nopeampi menettely sekä kunnallistekniikan ja muun infrastruktuurin rakentaminen ajoissa, lisäksi sopimusmenettely yleensä tapahtuu joutuisasti ja tehokkaasti⁴⁹. Kuntien näkökulmasta maankäytösopimusten käyttöä puoltaa myös sopimusvaihtoehto maapolitiikalle, jossa kunta ostamalla tai pakkolunastamalla hankkisi maa-alueita omistukseensa ennen kaavoitusta⁵⁰. Rakentajien ja maanomistajien intressissä on, että kunta kaavoittaisi maa-alueet mahdollisimman tuottoisasti sekä joutuisasti, tämän takia myös maanomistajat ovat yleensä halukkaita sopimusten tekemiseen⁵¹. Maankäytösopimukset ovatkin vakiintuneet erityisesti sellaisilla alueilla, joilla

---

⁴³ *Yhdenvertaisuusperiaate* tarkoittaa samanlaista kohtelua samanlaisissa tapauksissa. Ks. tarkemmin Mäenpää 2023, s. 155–164.

⁴⁴ *Tarkoitussidonnaisuuden periaate* tarkoittaa, että toimivaltaa saa käyttää vain lakiin perustuviin tarkoituksiin. Ks. tarkemmin Mäenpää 2023, s. 164–166.

⁴⁵ *Objektiviteettiperiaate* tarkoittaa, että toimien on oltava puolueettomia ja objektiivisesti perusteltavissa. Ks. tarkemmin Mäenpää 2023, s. 166–168.

⁴⁶ Häkkänen 2020, s. 16–17 ja Rintamäki 2007, s. 51 ja 89. Näin ollen maankäytösopimuksilla on julkisoikeudellisia piirteitä.

⁴⁷ Häkkänen 2020, s. 15. Lisäksi Hallintolain (434/2003) 6 §:ssä säädetyt hallinto-oikeudelliset periaatteet pitää ottaa huomioon.

⁴⁸ Rintamäki 2007, s. 31.

⁴⁹ Rintamäki 2007, s. 31–32.

⁵⁰ HE 167/2002, s. 21. Ks. myös Rintamäki 2007, s. 227–228.

⁵¹ Mäkinen 2002, s. 3.

kaavoitettujen *kiinteistöjen*⁵² kysyntä nostaa niiden arvoa ja mahdollistaa kaavojen toteuttamiskustannusten kattamisen ainakin osittain kiinteistöjen arvonnousun kautta⁵³.

Maapolitiikan välineitä arvioitaessa on aiheellista tuoda esiin myös lunastuksen ja maankäyttösopimusten välinen suhde kunnan käytettävissä olevina keinoina. Korkein hallinto-oikeus katsoi ratkaisussaan KHO 2006:84, että uudella maankäyttösopimussäätelyllä ei ollut tarkoituksena rajoittaa kunnan valintamahdollisuuksia maapolitiikan käyttämisessä eikä supistaa kunnan mahdollisuutta käyttää lunastusta maanhankintaan. Lunastus ei siis ole niin sanotusti alisteinen maankäyttösopimukselle vaan rinnakkainen apuväline kunnan maapolitiikan toteuttamiselle. Kunnan ei näin ollen tarvitse ensisijaisesti turvautua maankäyttösopimukseen, ellei kyseessä ole tilanne, jossa kehittämiskorvaus muuten tulisi sovellettavaksi.

2.1.3 Maankäyttösopimusten sisällöstä

Kuten aikaisemmin on todettu, maankäyttösopimuksilla ei voida sitovasti sopia kaavojen sisällöstä (AKL 91 b.1 §). Sopimusten toisena osapuolena pitää olla kunta ja sen pitää koskea kaavoitusta ja/tai kaavan toteuttamista⁵⁴. Vaikka maankäyttösopimuksilla olisi mahdollista laatia uusia asemakaavoituksia, näin ei käytännössä tehdä. Tämä ilmenee kaupunkien maapoliittisista ohjelmista. Tästä voidaan tehdä päätelmä, että maankäyttösopimuksia tehdäänkin lähinnä vain asemakaavanmuutostilanteissa.⁵⁵

Maankäyttösopimusten laajuudet ja sisällöt vaihtelevatkin huomattavasti: lyhimmillään sopimus voi olla muutaman sivun mittainen asiakirja, jossa sovitaan lähinnä maankäyttömaksusta ja sen suorittamisesta, kun taas laajimmillaan sopimus voi kattaa useita kymmeniä sivuja ja sisältää määräyksiä esimerkiksi rakentamisen aikatauluista, suunnitteluperiaatteista, rahoitusjärjestelyistä sekä yleisten alueiden toteuttamisesta ja infrastruktuurin järjestämisestä.⁵⁶ Häkkäsen mukaan keskeisimmät ehdot koskevat kuitenkin maankäyttömaksua, eli ehtoja joilla maanomistaja osallistuu yhdyskuntarakentamisen

---

⁵² *Kiinteistö* on itsenäinen rekisteriyksikkö, johon voi kuulua maa- tai vesialuetta, kiinteistöön liittyvät oikeudet ja rajat voidaan määrätä, oikaista tai selvittää kiinteistön määritystoimituksessa, kiinteistö voi sisältää myös osuuksia yhteisiin alueisiin tai erityisiin etuuksiin ks. tarkemmin kiinteistönmuodostamislaki (554/1995) 11 luku. Vrt. myös haamutiloiksi kutsutut kiinteistöt. Ks. Kuusiniemi – Kumpula – Virhervuori 2013, kappale II Kiinteistöt ja ympäristö, alakappale kiinteistöt ja ympäristön käyttö, kohta kiinteistöt.

⁵³ HE 167/2002, s. 21.

⁵⁴ Ks. aikaisempi maininta alaviitteessä 31.

⁵⁵ Häkkänen 2020, s. 24 ja 28–29. Espoon kaupungilla ei maapoliittisessa ohjelmassa ole vastaavaa mainintaa.

⁵⁶ Häkkänen 2020, s. 28.

kustannuksiin⁵⁷. Hallintovaliokunnan lausunnosta ilmenee sopimusten sisältävän yleensä myös määräyksiä korvausseuraamuksista, jos kunta ei täytä sopimusvelvoitettaan⁵⁸. Valiokunta pitää lausunnossaan tärkeänä, että kaavoitussopimuksilla ”ei osteta eikä myydä” rakennusoikeutta.⁵⁹ Valiokunnan lausunnot ovat koskeneet MRL 11 §:n säätämistä koskevaa hallituksen esitystä.

Maankäyttösopimuksilla ei tulisi ostaa eikä myydä rakennusoikeutta. Häkkäsen mukaan kunnan rahoitukselle keskeisin usein on kunnallisvero, kuitenkin korkeita maankäyttömaksuja perustellaan sillä, että saadaan varoja kuntatalouteen. Maankäyttömaksut saattavatkin sisältää eriä, jotka tulisi oikeudenmukaisesti rahoittaa kunnallisverolla.⁶⁰ Tässä voisi katsoa olevan pienimuotoinen ristiriita. Jos maankäyttösopimuksen aloitteen tekee maanomistaja ja kunnan kanssa tehdään maankäyttösopimus asemaakaavan muuttamisesta – jonka todellinen tarkoitus on lisätä rakennusoikeutta – maanomistaja maksaa maankäyttömaksun. Kun otetaan huomioon Häkkäsen toteamus kunnan rahoituksesta, voidaan nopeasti tehdä päätelmä, jolla kunnan olisi ainakin tietyissä olosuhteissa mahdollista periä maankäyttömaksun rakennusoikeutta vastaan – eli käytännössä myydä rakennusoikeutta.

2.2 Kehittämiskorvaus

Kehittämiskorvauksesta säädetään AKL 12 a luvun 91 c §:ssä. Kehittämiskorvaus tulee kysymykseen tilanteessa, jossa maanomistajan kanssa ei ole syntynyt sopimusta hänen osallistumisestaan yhdyskuntarakentamisesta aiheutuviin kustannuksiin. Tällöin kunta voi periä maanomistajalta asemakaavan mukaiselle tontille asemakaavassa osoitetun rakennusoikeuden, rakennusoikeuden lisäyksen tai käyttömahdollisuuden muutoksen aiheuttamaan tontin arvonnousuun suhteutetun osuuden kaava-alueen rakentamista palvelevan yhdyskuntarakentamisen kustannuksista, eli kehittämiskorvauksen (AKL 91 c.1 §).

Kehittämiskorvaus on kuitenkin toissijainen vaihtoehto, jos maanomistajan kanssa ei ole saatu sovituksi maankäyttösopimusta⁶¹. Kehittämiskorvauksen säännös toistaa jo AKL 91 a §:ssä kirjatun toissijaisuuden⁶². Hovila katsookin toissijaisuuden voivan asettaa kunnalle

---

⁵⁷ Ibid.

⁵⁸ HaVL 21/1998 s. 5. Ks. myös Tarasti 2004, s. 400–403.

⁵⁹ HaVL 21/1998 s. 5.

⁶⁰ Häkkänen 2016, s. 266–270 ja 289–290.

⁶¹ Häkkänen 2020, s. 71, Rintamäki 2007, s. 66 ja HE 167/2022 s. 20.

⁶² Hovila 2009, s. 145–146. Kunnan tulee pyrkiä aina ensin sopimukseen maanomistajan kanssa yhdyskuntarakentamisen kustannuksista.

velvollisuuden todentaa käydyt maankäyttösopimusneuvottelut.⁶³ Kunta voi määrätä kehittämiskorvauksen maanomistajalle, joka saa asemakaavan perusteella *merkittävää hyötyä* (AKL 91 c §). Korvauksen määrään vaikuttavat kunnalle kaavan toteuttamisesta aiheutuvat kustannukset (AKL 91 d ja 91 e §) sekä tontin arvonnousu, eikä korvaus saa ylittää 60 prosenttia arvonnoususta (AKL 91 f §). Tontin arvonnousun määrittämisessä sovelletaan lunastuslain (603/1997) korvauksen määräytymisperusteita soveltuvin osin, eli arviointi perustuu pitkälti niihin periaatteisiin, joita käytetään kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastustilanteissa⁶⁴.

Maapoliittisissa ohjelmissa kuitenkin usein todetaan, että kunta käyttää kehittämiskorvausta asemakaavoitettaessa yksityistä maata, ellei maanomistajan kanssa päästä sopimukseen⁶⁵. Käytännössä kehittämiskorvauksen määrääminen on hyvin harvinaista, vaikka sen mahdollisuus saattaa nousta esiin sopimusneuvotteluissa⁶⁶. Sopimuksen syntymättä jättäminen johtaakin tyypillisemmin kaavahankkeen pysähtymiseen tai maanomistajan alueen jättämiseen kaavan ulkopuolelle⁶⁷. Kuusiniemi ym. ovat myös todenneet, etteivät kunnat ole soveltaneet juuri lainkaan kehittämiskorvausta, vaan toimineet AKL 91 a §:stä ilmenevän pääsäännön mukaisesti solmimalla maankäyttösopimuksia⁶⁸.

Häkkäsen mukaan kunnan pidättäytyminen asemakaavoituksesta voi olla myös yleisen edun kannalta ongelmallista, koska rakentamiskäyttö voi estyä pelkästään maksukiistojen vuoksi, vaikka kaavan sisältöön ei liittyisi erimielisyyttä⁶⁹. Kunnat perustavat asemakaavoituksen keskeyttämisen usein siihen, että maanomistaja ei hyväksy kunnan ehdottamaa sopimusta, vaikka kyseessä on molemminpuolinen neuvottelutilanne. Erimielisyys ei voi syntyä yksipuolisesti, vaan myös kunnan haluttomuus hyväksyä maanomistajan esitys vaikuttaa tilanteeseen. Käytännössä kunnat myös harvoin turvautuvat kehittämiskorvaukseen, vaikka laki sen mahdollistaisi.⁷⁰

---

⁶³ Ibid. Maanomistajalla ei kuitenkaan ole neuvotteluiden suhteen oikeutta saada sopimusta, vaan kunta saa neuvotteluiden perusteella oikeuden määrätä kehittämiskorvauksen.

⁶⁴ Hallberg ym. 2020, s. 650–651.

⁶⁵ Häkkänen 2020, s. 71.

⁶⁶ Ibid.

⁶⁷ Ibid.

⁶⁸ Kuusiniemi ym. 2013, kohta kehittämiskorvaus.

⁶⁹ Häkkänen 2016, s. 232.

⁷⁰ Häkkänen 2016, s. 232. Näin myös Häkkänen 2020, s. 75.

Häkkänen toteaaakin kehittämiskorvausten sääntelyllä olevan periaatteellinen merkitys maankäyttö- ja rakennusneuvotteluiden perälautana⁷¹. Vaikka kunnalla on mahdollisuus määrätä kehittämiskorvaus, sen käyttö on selvitysten mukaan ollut vähäistä⁷². Lisäksi huomionarvoista on, että kehittämiskorvauksen maksutavasta löytyy nimenomainen säännös, jossa todetaan, että kunta ja maanomistaja voivat sopia kehittämiskorvauksen suorittamisesta kokonaan tai osaksi maa-alueena tai muuna omaisuutena (AKL 91 k §). Kyseisessä säännöksessä mainitaan nimenomaisesti maa-alue tai muu omaisuus, mikä viittaa siihen, ettei kehittämiskorvauksesta olisi edes mahdollista sopia työsuorituksena.

Tämä raja on toisaalta looginen, koska kehittämiskorvaus luonteeltaan on nimenomaan taloudellinen vastike kunnalle aiheutuneista kustannuksista tai maanomistajan saamasta hyötyarvosta, ei vastikkeellinen suoritus työtä vastaan. Työsuorituksen hyväksyminen korvaustavaksi voisi myös käytännössä hämärtää kehittämiskorvauksen ja esimerkiksi rakentamisvelvoitteiden välisen oikeudellisen rajan, mikä ei ole lainsäädännöllisesti tarkoituksenmukaista. Toisaalta tuskin olisi ongelmaa päästä sopimukseen myöskään työllä suoritettua kehittämiskorvauksesta, jos tämä on molempien osapuolien tahtotila, mutta tällöin lähestytään jo maankäyttö- ja rakennusneuvottelusta kehittämiskorvauksen sijaan.⁷³

Kun tutkitaan AKL 12 a lukua, jossa säädetään maankäyttö- ja rakennusneuvotteluista ja kehittämiskorvauksista, suurin osa näistä pykälistä liittyy nimenomaan kehittämiskorvauksiin⁷⁴. Kehittämiskorvauksia koskevia pykäläitä on luvussa yhteensä 14 kappaletta, ja suoraan maankäyttö- ja rakennusneuvotteluun liittyviä on käytännössä 2 kappaletta. Tästä voisi nopeasti saada kuvan, että lakia säädettäessä kehittämiskorvauksien on oletettu olevan paljon suuremmalla käytöllä kuin maankäyttö- ja rakennusneuvottelujen. Näyttää siltä, että asetelma on kääntynyt käytännössä pääläelle. Kuitenkin hallituksen esityksessä todetaan, kuten myös AKL 12 a luvun 91 a §:ssä, että maankäyttö- ja rakennusneuvotteluilla on ensisijaisuus suhteessa kehittämiskorvauksiin⁷⁵. Lainsäätäjät ovat selvästi ajatellut, että kehittämiskorvaus olisi käytössä tilanteissa, joissa maanomistajan kanssa ei päästä maankäyttö- ja rakennusneuvotteluun, kuten yllä on todettu, näin asia ei yleensä käytännössä ole.

---

⁷¹ Häkkänen 2020, s. 71 Näin myös Takalo-Eskola 2005, s. 25.

⁷² Ks. esim. Häkkänen 2020, s. 71–76.

⁷³ Ks. Kuusiniemi ym. 2013, kohta kehittämiskorvaus. Kuusiniemi ym. toteaaakin, että ainut edellytys on, että kunta ja maanomistaja pääsevät sopimukseen suorituksista.

⁷⁴ Vaikka näissä pykälissä säädetään kehittämiskorvauksesta, näitä käytetään myös maankäyttö- ja rakennusneuvottelussa, esimerkiksi maksun suuruuden määrittelyssä. Ks. Häkkänen 2016, s. 267.

⁷⁵ HE 167/2002 s. 20.

2.3 Maankäyttömaksu

2.3.1 Maankäyttömaksusta yleisesti

Maanomistajan osallistumisesta yhdyskuntarakentamisen kustannuksiin sovitaan maankäyttösopimuksilla maankäyttömaksun muodossa. Maankäyttömaksu on korvaus, joka perustuu maanomistajan saamaan hyötyyn kaavamuutoksesta tai uuden kaavan vahvistamisesta. Tavallisesti maksu määräytyy tontin arvonnousun perusteella ja sen suuruus vaihtelee sopimuskohtaisesti, ollen Häkkäsen mukaan pääsääntöisesti noin 40–60 %:a tontin arvonnoususta.⁷⁶

Maankäyttömaksun suorittamistapoja voi olla useita ja niillä voi olla ratkaiseva merkitys maanomistajan verotuksellisen aseman kannalta.⁷⁷ Tyypillisimmät suorittamistavat ovat:

1. *Rahasuoritus*, jossa maanomistaja maksaa sovitun määrän kunnalle rahana.
2. *Kiinteistön luovutus*, jossa maanomistaja luovuttaa kunnalle maa-alueita esimerkiksi yleisten alueiden rakentamista varten.
3. *Työsuoritus*, jossa maanomistaja suorittaa maksun työnä esimerkiksi toteuttaa tietyn infrastruktuurihankkeen, kuten kadun tai muun yleisen alueen rakentamisen.

Näillä eri suoritustavoilla on paitsi vaikutusta sopimuksen sisällölliseen toteuttamiseen, myös siihen, millaisia veroseuraamuksia maanomistajalle voi syntyä. Suoritustavan valinta voi vaikuttaa muun muassa siihen, muodostuuko maanomistajalle verotettavaa tuloa, kuten luovutusvoittoa tai mahdollisesti muuta verotettavaa etua. Erityisesti silloin, kun maankäyttömaksu suoritetaan muulla tavalla kuin rahasuorituksena, saattaa sopimukseen sisältyä laajempia oikeuksia ja velvollisuuksia, sekä verotuksellisia seikkoja, jotka voivat merkittävästi vaikuttaa maanomistajan verotukselliseen asemaan.

2.3.2 Maksun määrittäminen

AKL 91 a §:n yksi tärkeimmistä seikoista on, että se edellyttää maanomistajalle aiheutuvan *merkittävää hyötyä*. Täten laki kytkeytyy suoraan merkittävään maa-alueen arvonnousuun,

---

⁷⁶ Häkkänen 2020, s. 37. Lisäksi Häkkänen mainitsee, että osa kaupungeista on ilmoittanut perivänsä tietyissä tapauksissa myös yli 60 %:a.

⁷⁷ Näitä mainittu jo aikaisemmin ks. lisää esimerkiksi Torkkel 2014, s. 251 ja Rintamäki 2007, s. 29.

muuten maanomistajalla ei ole velvollisuutta osallistua kunnalle aiheutuviin yhdyskuntarakentamisen kustannuksiin. Maankäyttömaksun määrittely perustuukin AKL 12 a luvun mukaan sekä asemakaavan tuottamaan arvonnousuun että kunnalle aiheutuviin yhdyskuntarakentamisen kustannuksiin.

Merkittävän hyödyn kynnyks määritellään tapauskohtaisesti maa-alueen arvonnousun perusteella, mutta lainsäädäntö ei sisällä tarkempaa ohjeistusta arviointitavasta.⁷⁸ Häkkäsen mukaan kunnat ovatkin lähestyneet asiaa vaihtelevin tavoin maapoliittisissa ohjelmissaan: osa määrittelee kynnyksen euromääräisesti, osa prosenttiosuutena arvonnoususta ja osa rakennusoikeuden kerrosneliömetrimäärän kautta. Joissain tapauksissa kynnystä ei ole määritelty lainkaan. Myös se vaihtelee, otetaanko huomioon koko hyöty vai vain sen osuus, joka ylittää merkittävän hyödyn rajan.⁷⁹

Maankäyttömaksulle on käytännössä tyypillistä määrittää myös korkoehto⁸⁰. Korko ei näyttäisi olevan maankäyttömaksun rahoitusta varten vaan enemmänkin myöhästyneestä suorituksesta. AKL 91 g § 3 momentin mukaan kehittämiskorvaukselle on suoritettava 2 prosentin vuotuinen korko alkane kahden vuoden kuluttua siitä ajankohdasta, kun asemakaava on tullut voimaan ja kehittämiskorvauksen määräämistä koskeva päätös on tullut lainvoimaiseksi. Maankäyttömaksun osalta näyttäisi siltä, että tyypillinen korko on asetettu 4 prosentin vuotuisen korkoon ja se alkaa juosta aiemmin kuin kehittämiskorvauksen korko.⁸¹

Hallituksen esityksessä erotellaan toisistaan asemakaavanmuutos sekä tilanne, jossa laaditaan ensimmäinen asemakaava⁸². Muutostilanteissa käytetään käytännössä aikaisemman kaavan ja uuden kaavan mukaisten tonttien arvojen erotusta, kun taas ensi kaavoituksessa käytetään niin kutsuttua odotusarvomaan hintaa⁸³.

Maankäyttömaksun perustan määrittelyssä huomioidaan AKL 91 c.1 §, 91 d §, 91 f § sekä 91 b §:n 3 momentti. Sääntelyn lähtökohtana on, että kunta voi periä vain sen todelliset kaavasta aiheutuneet kustannukset, ja silloinkin määrä on rajattu.⁸⁴ Häkkäsen mukaan, vaikka kyseiset pykälät koskevat kehittämiskorvauksia, niiden taso toimii taustareferenssinä

---

⁷⁸ Häkkänen 2020, s. 35.

⁷⁹ Häkkänen 2020, s. 35. Lisäksi esimerkiksi Helsingissä kynnyks on 700 000 euroa, mutta täydennysrakennuskohteissa 1 000 000 euroa. Espoossa kynnyks on 250 000 euroa ks. Häkkänen 2020, s. 35.

⁸⁰ Häkkänen 2020, s. 41.

⁸¹ Häkkänen 2020, s. 42.

⁸² HE 167/2002, s. 22–23.

⁸³ Ks. He 167/2002 ja Häkkänen 2020, s. 35.

⁸⁴ Häkkänen 2016, s. 267.

maankäyttösopimusneuvotteluissa. Kehittämiskorvauksen perusteella muodostuva ”laillinen taso” vaikuttaa siten sopimuskorvauksen suuruuteen vastaavalla tavalla kuin pakkolunastusuhan vaikutus kiinteistön kauppahintaan⁸⁵. Maankäyttösopimuksissa voitaisiin kuitenkin sopia maksusta laajemminkin AKL 91 b § 3 momentin mukaisesti, kehittämiskorvausta koskevien säännösten rajoittamatta⁸⁶. Näin ei kuitenkaan käytännössä ole, kun huomioidaan tapaukset KKO 2016:8 ja KHO 2016:89.

Korkein oikeus totesi tapauksessa KKO 2016:8, että maankäyttömaksua ei ole rajattu kehittämiskorvaukseen tai sen laskentaperusteeseen, mutta siitä huolimatta, kehittämiskorvauksen määräytymisperusteet voivat vaikuttaa siihen, onko sopimusta pidettävä oikeustoimilain nojalla kohtuuttomana⁸⁷. Korkeimman hallinto-oikeuden tapauksessa KHO 2016:89 kysymys oli sopimuksesta, joka liittyi vireillä olevaan poikkeamishakemukseen, jolla yhtiö haki lisää rakennusoikeutta. KHO katsoi, ettei kysymyksessä ollut asemakaavanmuutoshanke, joten AKL 12 a luvun säännökset syrjäytyivät kokonaan ja hallintolain 6 §:n vaatimukset huomioon ottaen, sopimus ei ollut lainmukainen.⁸⁸ Näin ollen Häkkäsen esittämä näkemys, jonka mukaan kehittämiskorvausten sääntely luo eräänlaisen normatiivisen mittapuun myös maankäyttömaksujen arvioinnille, vaikuttaa hyvin perustellulta.⁸⁹

Lisäksi korkein hallinto-oikeus on arvioinut maankäyttömaksun alihintaisuutta tapauksessa KHO 2021:24. Tapauksessa Lohjan kaupunki oli poikennut tavoitehinnastaan 250 euroa/kerrosalaneliometri, joka oli määrätty tietylle alueelle kaupungin valtuuston hyväksymässä maapoliittisessa ohjelmassa. HAO sekä KHO olivat todenneet, että kunnan päätöksentekoa maankäyttösopimuksia solmittaessa rajoittavat muun muassa yhdenvertaisuusperiaate, tasapuolisen kohtelun vaatimus ja harkintavallan väärinkäytön kieltö. KHO katsoi, että ilmeinen alihintainen korvaus ilman siihen oikeuttavaa perustetta on harkintavallan väärinkäyttöä ja toimivallan ylittämistä. Näyttäisi siltä, että maankäyttömaksua ei voida määrätä jokaisessa tapauksessa eri tavalla vaan kunnan olisi pitädyttävä johdonmukaisessa ja objektiivisessa maksupolitiikassa, jos muulle ei ole perusteita.

---

⁸⁵ Ibid.

⁸⁶ ”Laajemmin” ei tarkoita kuitenkaan rajoittamattomasti. Ks. Häkkänen 2020, s. 30 sekä lisäksi KKO 2016:8 ja KHO 2016:89.

⁸⁷ KKO 2016:8 kohta 32.

⁸⁸ Ks. Ekroos – Majamaa 2018, s. 493.

⁸⁹ Ks. Häkkänen 2020, s. 30.

2.3.3 Maksuna kiinteistö tai työsuoritus

Maankäyttömaksu voidaan suorittaa myös luovuttamalla osa kaavoitetusta maa-alueesta, kaavan ulkopuolisesta maa-alueesta taikka yleiseen käyttöön tulevaa maa-aluetta. Lisäksi on myös tilanteita, kun luovutetun määräalan tai muun luovutuksen arvo ylittää maankäyttömaksun, jolloin kunta maksaa välirahaa tai korvausta erotuksesta maanomistajalle.⁹⁰ Kunnan ja maanomistajan välisiin kiinteistöjen luovutuksiin täytyy soveltaa maakaaren (540/1995) säännöksiä. Kuntaliiton sivuilla olevassa *maankäyttösopimus, muistilista* tiedostossa kehoitetaan myös tekemään kiinteistökaupan esisopimus, joka allekirjoitetaan yhtä aikaa maankäyttösopimuksen kanssa, jos maa-alueita luovutetaan taikka vaihdetaan⁹¹.

Tällaisessa tilanteessa, jossa kiinteistö toimii maankäyttömaksun suoritusmuotona, ei sinänsä ole kyse oikeudellisesti poikkeuksellisesta menettelystä suhteessa rahamääräiseen maksuun, ainakaan alueidenkäyttölain näkökulmasta. Maakaaren soveltuminen on selviö, mutta maksun käsitteellistä luonnetta arvioitaessa kiinteistön luovutus ei ole oikeuskirjallisuudessa juuri herättänyt huomiota. Verotuksessa maksun muodolla sen sijaan voi olla olennainen merkitys. Tähän kysymykseen palaan tarkemmin luvussa 3.

Maankäyttömaksu voidaan suorittaa myös työsuorituksena. Tällöin kyse voi olla esimerkiksi tilanteesta, jossa rakennusyhtiö sitoutuu maksamaan maankäyttömaksun työsuorituksena.⁹² Kysymyksessä voi olla esimerkiksi jonkin yhdyskuntarakentamiseen liittyvä työsuorite, kuten yleisen tien rakentaminen. Pääsäännön mukaan nämä yleiset yhdyskuntarakentamiseen liittyvät velvollisuudet ovat kunnan vastuualueella.

Maankäyttösopimuksissa voidaan sopia myös muista kaavan toteuttamiseen liittyvistä järjestelyistä, kuten maanomistajan osallistumisesta esimerkiksi koulun tai päiväkodin rakentamiseen. Tällaisissa tapauksissa korvaus ei hallituksen esityksen mukaan aina perustu suoraan kaavamuutoksesta aiheutuviin kustannuksiin, vaan se voi nojautua tontin arvonnousuun ja sen jakamiseen kunnan ja maanomistajan kesken, mikä perustuu ajatukseen keskimääräisten toteuttamiskustannusten jakamisesta.⁹³ Jos maankäyttömaksu suoritetaan

---

⁹⁰ Häkkänen 2020, s. 47.

⁹¹ Maankäyttösopimuksen muistilista löytyy linkin takaa <https://www.kuntaliitto.fi/julkaisut/asiakirjoja>.

⁹² Torkkel 2014, s. 255.

⁹³ HE 167/2002, s. 22–23.

työnä, tällöin täytyy ottaa myös hankintalaki (1397/2016) huomioon⁹⁴. Työ, joka suoritetaan maankäyttömaksuna esimerkiksi koulun rakentamisena saattaa kuulua julkisiin hankintoihin, jolloin tämä tulisi erikseen kilpailuttaa⁹⁵. Hankintalain soveltaminen edellyttää, että kilpailutettava järjestely on sopimus. Hakkola kuitenkin toteaa, että hankintalakia ei yleensä voida soveltaa maankäyttösopimuksiin, ainakaan silloin kun järjestelyn nimenomaisena tarkoituksena ei ole hankintalainsäädännön kiertäminen⁹⁶.

Mikäli katsottaisiin, että hankintalakia on sovellettava ja kyseessä on lain tarkoittama hankinta, tulisi kunnalla olla velvollisuus kilpailuttaa työosuus. Tällöin rakennustyö – esimerkiksi koulun rakentaminen – olisi toteutettava hankintalain mukaisessa kilpailutusmenettelyssä ennen työsuorituksen hyväksymistä maankäyttömaksun suoritukseksi. Näin ollen hankintalain soveltaminen ei estä työsuoritusta maankäyttömaksuna, mutta edellyttää menettelyn toteuttamista lain edellyttämässä muodossa.⁹⁷

2.4 Yhteenveto

Luvussa 2 tarkasteltiin kolmea keskeistä elementtiä – maankäyttösopimusta, kehittämiskorvausta ja maankäyttömaksua – jotka muodostavat alueidenkäyttölain 12 a luvun ydinrakenteen maanomistajan ja kunnan välisissä järjestelyissä. Vaikka kyseiset instrumentit ovat vakiintuneet osaksi kunnallista maapolitiikkaa, niiden oikeudellinen asema ei ole kaikilta osin selkeä.

Maankäyttösopimus asemoituu sääntelyllisesti yksityis- ja julkisoikeuden rajapintaan. Sopimukseen sisältyy muodollista sopimusvapautta, mutta se on vahvasti sidottu julkisoikeudellisiin reunaehtoihin kuten kaavoitusmonopoliin ja hallintolain periaatteisiin. Sopimuksia ei voida käyttää kaavan sisällöstä sopimiseen, mutta niillä voidaan kuitenkin laajasti sopia kaavan toteuttamiseen liittyvistä velvoitteista. Tältä osin oikeuskirjallisuudessa ja -käytännössä nousee esiin jännite sopimusvapauden ja julkisen vallan käytön välillä.

Kehittämiskorvaus puolestaan edustaa nimenomaisesti julkisoikeudellista velvoitetta, jonka käyttöedellytykset ovat tarkoin rajatut. Se on säädetty toissijaiseksi keinoksi maankäyttösopimuksen rinnalle, mutta käytännössä sen soveltaminen on jäänyt hyvin

---

⁹⁴ Häkkänen 2020, s. 48–49.

⁹⁵ Ibid.

⁹⁶ Hakkola 2007, s. 727–745 ks. myös C-399/98, La Scala. Näin myös Hallberg ym. 2020, s. 648–649.

⁹⁷ Ks. Hakkola 2007, s. 727–730.

vähäiseksi. Tämä asettaa kysymyksen kehittämiskorvauksen todellisesta merkityksestä ja kunnille jäävästä harkintavallasta sen käytössä.

Maankäyttömaksu viittaa tilanteisiin, joissa maanomistaja sitoutuu suorittamaan kunnalle korvauksen esimerkiksi rahana, kiinteistönä tai työsuorituksena. Erityisesti työsuorituksina toteutettuihin vastikkeisiin liittyy merkittäviä oikeudellisia jännitteitä. Mikäli maanomistaja esimerkiksi toteuttaa kunnallisteknisiä rakenteita osana maksuvelvollisuuttaan, tulee arvioitavaksi hankintalainsäädännön soveltuvuus ja sen vaikutus sopimuksen hyväksyttävyyteen. Tämä herättää kysymyksiä paitsi sopimusoikeudellisesta muodosta, myös siitä, missä määrin kunta voi vastaanottaa työsuorituksia ilman kilpailuttamisvelvoitetta.

Koko luku 2 osoittaa, että maankäyttösopimukseen liittyvä sääntely muodostaa moniulotteisen ja osin jännitteisen kokonaisuuden, jonka tulkinta edellyttää sekä hallinto-, sopimus- että kaavoitusoikeuden näkökulmien huomioon ottamista. Verotuksellista tarkastelua varten luku rakentaa välttämättömän perustan, mutta ei vielä tarjoa vastauksia siihen, miten maksut olisi oikeudellisesti luokiteltava eri verolajien soveltamistilanteissa – tämä problematiikka avataan seuraavassa luvussa.

3 Maanomistajan verokohtelu tuloverotuksessa

3.1 Verojen ja maksujen välinen rajapinta: vero vai maksu?

Oikeuskirjallisuudessa on keskusteltu siitä, onko maankäyttömaksu tai kehittämiskorvaus luonteeltaan vero vai maksu. Vaikka kysymys on ensisijaisesti valtiosääntöoikeudellinen, sitä voidaan myös arvioida vero-oikeudellisten periaatteiden valossa. Tällä hetkellä maankäyttömaksu ja kehittämiskorvaus tulkitaan maksuksi, mutta asiasta on myös esitetty myös tietyissä tilanteissa eriäviä mielipiteitä. Voidaankin sanoa, ettei ainakaan oikeuskirjallisuudessa ole löytynyt täyttä konsensusta varsinkaan maankäyttösopimuksin sovitun maankäyttömaksun osalta. Sakslinin mukaan, perustuslakivaliokunta noudattaa tiukasti lailla säättämisen vaatimusta sekä täsmällisyysvaatimusta. Vaikka maksujen ja verojen kohdalla vaatimusten taso poikkeaa, ei rajanveto maksujen ja verojen välille ole siltikään selkeä.⁹⁸

Legaliteettiperiaate on yksi vero-oikeuden keskeisimmistä peruseriaateista, ja se heijastaa vaatimusta siitä, että verovelvollisuuden edellytykset, kuten veron peruste, määrä ja kohde, tulee määrittää laissa⁹⁹. Periaate muodostaa tärkeän osan vero-oikeuden yleisistä opeista ja turvaa oikeusvarmuutta erityisesti suhteessa julkisen vallan verotusoikeuden käyttöön¹⁰⁰.

Vero-oikeudellinen legaliteettiperiaatteen ydinmerkitysisällöstä, lakisidonnaisuuden vaatimuksesta, säädetään suomen perustuslain (731/1999) 2.3 §:ssä, 81.1 §:ssä ja 121.3 §:ssä¹⁰¹. PL 121.3 §:ssä säädetään kunnallisesta verotuksesta. Vero-oikeuden keskeisiin periaatteisiin kuuluu myös oikeusvarmuus, joka liittyy erityisesti taannehtivan lainsäädännön kieltoon ja ilmenee käytännössä verotuspäätösten ennustettavuutena. Taannehtivuutta arvioidaan lähinnä omaisuuden suojan (PL 15 §) ja yksilön yhdenvertaisuuden valossa (PL 6 §).¹⁰² Julkinen valta puuttuu verotuksella PL 15 §:n mukaiseen omistusoikeuteen.

Yhdenvertaisuudella viitataan verorasituksen tasaiseen jakaantumiseen verovelvollisten kesken sekä samankaltaiseen kohteluun.¹⁰³

---

⁹⁸ Sakslin 1999, s. 1001. Sakslin myös toteaa, että PL 81 §:n tulkintaan vaikuttaa myös maksuvelvoitteet, jotka sijoittuvat julkisen vallan toiminnan ja yksityisen toiminnan välimaastoon. – Näin on myös maankäyttömaksun ja kehittämiskorvauksen osalta. Ks. legaliteettiperiaatteesta vero-oikeudessa tarkemmin Knuutinen 2015, s. 811–833.

⁹⁹ Ks. Sakslin 1999, s. 995–1002.

¹⁰⁰ Ossa 2020a, s. 21–22.

¹⁰¹ Ibid.

¹⁰² Ossa 2020a, s. 23.

¹⁰³ Nykänen 2017, s. 225–226.

Lakien perustuslainmukaisuuden ennakkollinen valvonta painottuu ennakkolliseen valvontaan¹⁰⁴. Hallitus onkin ottanut esityksessään kantaa myös verotuksellisiin seikkoihin. AKL 12 a luvun hallituksen esityksen perusteluissa todetaan ensinnäkin, että;

”ehdotuksella ei luoda kunnille fiskaalista varojen keräämisjärjestelmää, vaan sen tarkoituksena on nykyistä oikeudenmukaisemmin ja tasapuolisemmin jakaa kaavojen toteuttamisvastuuta kunnan veronmaksajien ja kaavasta merkittävää hyötyä saavien maanomistajien kesken”¹⁰⁵

ja toiseksi, että ”tämä ehdotus rakentuu ajatukselle kaava-aluetta palvelevan yhdyskuntarakentamisen ja eräiden aluehankintojen kunnalle aiheuttamien kustannusten korvaamisesta. Kyse ei siten olisi verosta tai arvonnousun leikkaamisesta, vaan kustannusperusteisen maksun määräämisestä.”¹⁰⁶

Hallituksen esityksen perusteella ei jää epäselväksi, että lainsäädännön taustalla on ollut tarkoitus säätää maksusta. Perustuslakivaliokunta ei ottanut omassa lausunnossaan mitään kantaa maankäytösopimuksella sovittavan maksun luonteeseen, kuitenkin valiokunta lausui kehittämiskorvauksen osalta, että

”valtion verojen ja maksujen keskeisenä erona PL 81 §:n kannalta on pidetty maksun vastikkeellisuutta”, lisäksi valiokunta toteaa, että ”...mitä suuremmaksi maksu toisaalta muodostuu palvelun tuottamisen kustannuksiin verrattuna, sitä lähempänä on suorituksen pitäminen valtiosääntöisenä verona”¹⁰⁷. Tämän pohdinnan jälkeen valiokunta toteaa, että ”Kehittämiskorvauksen lähtökohtana on vastikkeellisuus, mutta tasoltaan korvaus on sidottu vastikkeellisuudesta riippumattomaan tekijään, tontin arvonnousuun” ja tulee lopputulokseen ”...ettei julkisilta maksuilta vakiintuneesti vaadita ehdotonta kustannusvastaavuutta, valiokunta pitää kehittämiskorvausta verojen ja maksujen kategorioissa maksuna.”¹⁰⁸

Perustuslakivaliokunta päätyy lopputulokseen, että kehittämiskorvaus on oikeudelliselta luonteeltaan maksu. Kuitenkin valiokunta itse toteaa, että mitä suuremmaksi maksu

---

¹⁰⁴ Tikka 1999, s. 983. Käytännössä ennakkollista valvontaa suorittaa perustuslakivaliokunta.

¹⁰⁵ HE 167/2002, s. 17–18.

¹⁰⁶ HE 167/2002, s. 31.

¹⁰⁷ PeVL 53/2002 vp, s. 2.

¹⁰⁸ Ibid.

muodostuu palvelun tuottamisen kustannuksiin verrattuna, sitä lähempänä se on veroa¹⁰⁹. Kuten aikaisemmin on todettu, kehittämiskorvauksia ei juurikaan käytetä vaan maankäyttömaksu peritään maankäyttösopimuksin. Tästä voisi tehdä päätelmän, jos maankäyttömaksu ylittää kehittämiskorvauksen määrän, tulisiko sitä pitää enemmän verona kuin maksuna. Häkkänen kuitenkin toteaa, että maankäyttömaksuun, joka ylittää kehittämiskorvauksen määrän on suhtauduttu oikeuskäytännössä ja -kirjallisuudessa torjuvasti¹¹⁰. Käytännössä näyttäisi kuitenkin siltä, ettei tällainen tilanne olisi – muut lait sekä oikeuskäytäntö huomioiden – edes kovin kestävä¹¹¹.

Jos maankäyttösopimuksin sovittu maksu katsottaisiinkin veroksi, olisiko tämä mahdollista vero-oikeuden näkökulmasta? Kuten aikaisemmin on todettu, tästä pitäisi olla nimenomaiset säännökset vero-oikeuden legaliteettiperiaatteen mukaisesti. Häkkänen toteaaakin, että mitä ilmeisimmin, jos maankäyttömaksua olisi pidetty verona, tästä olisi pitänyt säätää erillinen laki taikka sisällyttää jo olemassa olevaan lakiin¹¹². Kehittämiskorvauksen osalta, mitä ilmeisimmin pelkkä veron enimmäismäärän säätäminen lakiin riittäisi, kun tarkastellaan tapausta KHO 2007:77¹¹³. Tapaus on valtiosääntöoikeudelliselle kritiikille altis, mutta siinä KHO enemmistö ratkaisullaan päätti, että verotuksen peruuttamisen takia verovelvolliselta perittävä maksu, josta ei ollut tapauksen aikaan verosäädöstä¹¹⁴, on oikeudelliselta luonteeltaan vero. Mielenkiintoisena voidaan pitää, että kyseisen maksun pelkkä enimmäismäärä on kirjoitettu lakiin. Ojansen mukaan PL 81.1 §:n vaatimus veron tai veronluontoisen maksun suuruudesta tulisi olla kirjoitettu lakiin, ja että laista pitäisi ilmetä riittävän selvästi ja yksiselitteisesti kaikki veron suuruuden perusteet.¹¹⁵

Veron ja maksun valtiosääntöoikeudellinen ero perustuu ensisijaisesti vastikkeellisuuteen. Verot ovat vastikkeettomia suorituksia, joita peritään lain nojalla yksipuolisesti ilman suoraa

¹⁰⁹ Näin myös Häkkänen 2020, s. 87 ja Häkkänen 2016, s. 292.

¹¹⁰ Ks. Häkkänen 2020, s. 87.

¹¹¹ Ks. Häkkänen 2020, s. 87 – Sopimuksin perittävää ”ylisuurta” maksua voidaan arvioida hallintolain (434/2003) 6:ssä pidettynä harkintavallan väärinkäyttönä. Lisäksi ks. KHO 2016:89, jossa arvioitiin hallintolain 6 §:n mukaista harkintavallan väärinkäyttöä, ja KKO 2016:8, jossa oli kysymys oikeustoimilain 36 §:n mukaisesta kohtuuttomuudesta. Lisäksi Häkkänen 2016, s. 273. Vrt. HE 167/2002, s. 20, jossa todetaan ettei 91 a § rajoita mahdollisuudesta sopia maanomistajan osallistumisesta kustannuksiin laajemmin kuin jäljempänä säädetään. Jäljempänä säädetyllä viitataan kehittämiskorvauksen sääntelyyn.

¹¹² Häkkänen 2020, s. 87. Olemassa olevaan lakiin sisällyttäminen olisi voinut olla haastavaa, koska *tuloksi* ei katsota TVL mukaan realisoitumattomia arvonnousuja, vaan ne verotetaan tulon realisoituessa. Tästä lisää jäljempänä.

¹¹³ Tapauksesta tarkempaa arviointia ks. Ojanen 2008, s. 299–315.

¹¹⁴ Nykyisin säädetään autoverolain (777/2020) 35 a §:n 2 momentissa.

¹¹⁵ Ojanen 2008, s. 301–305.

hyötyä maksajalle. Maksut sen sijaan edellyttävät jonkinlaista vastinetta, kuten viranomaisten suoritetta tai palvelua. Tuorin mukaan mitä heikompi maksun yhteys todellisiin kustannuksiin on ja mitä pakottavampaa suorituksen luonne on, sitä lähemmäs veroluonnetta maksu asettuu.¹¹⁶ Tämä rajanveto on erityisen merkityksellinen tarkasteltaessa maankäyttömaksuja ja kehittämiskorvauksia, joissa maksun perusteena näyttäisi tosiasiallisesti olevan tontin arvonnousu eikä suora kustannusperuste. Perustuslakivaliokunta on todennut kehittämiskorvauksen olevan ”sekamuotoinen suoritus”: vaikka se sidotaan arvonnousuun, sen taustalla on edelleen ajatus vastikkeellisuudesta ja kustannusten kattamisesta, mikä puoltaisi maksuluonnetta. Arvioinnissa onkin keskeistä, ettei maksulla tosiasiaassa kerätä veroluonteista yleiskatteellista tuloa, vaan että sen perusteena on yhdyskuntarakentamisesta aiheutuvien kustannusten kohdentaminen myös niille, jotka niistä hyötyvät.¹¹⁷

Tärkeä peruskysymys on myös, mikä on vero? Vero voidaan yleisesti ymmärtää pakollisena rahasuorituksena, joka siirtyy yksityisestä taloudesta julkiseen talouteen ilman suoraa vastiketta¹¹⁸. Verot määrätään maksettavaksi julkisen vallan toimesta yksipuolisesti ja ne kohdistuvat julkisyhteisön yleisten menojen rahoittamiseen¹¹⁹. Olennaista on, että veroa ei makseta tietyn palvelun tai etuuden saamiseksi, vaan kyse on yleisluonteisesta julkisen talouden rahoitusmuodosta¹²⁰. Tässä suhteessa verot eroavat maksuista, jotka ovat luonteeltaan vastikkeellisia ja liittyvät suoraan saatuun julkiseen palveluun tai suoritteeseen – esimerkiksi sairaalamaksut julkisessa terveydenhuollossa¹²¹.

Maankäyttömaksu perustuu sopimukseen, mutta seuraa kaavan aiheuttamasta arvonnoususta. Veronomaista luonnetta puoltaa seuraavat seikat: 1) perustuu julkisyhteisön toimintaan (kaavoitus), 2) liittyy julkisen tehtävän toteuttamiseen (yhdyskuntarakentaminen), 3) ei ole täysin vapaaehtoinen ja 4) maksun perusteena on taloudellinen hyöty, ei yksilöity palvelu¹²². Toisaalta, jos maanomistajan intressissä on asemakaavoittaa, vaikka peltoalue Espoon vierestä, tällöin maankäyttösopimuksen tekeminen lähentyy yksilöityä vastikkeellista palvelua, koska käytännössähän maanomistaja ostaa rakennusoikeutta kunnalta¹²³.

---

¹¹⁶ Tuori 2004, s. 463–483.

¹¹⁷ Tuori 2004, s. 463–483.

¹¹⁸ Wikström – Ossa – Urpilainen 2015, s. 12. Ks. Andersson 2006, s. 1–2.

¹¹⁹ Vrt. Häkkänen 2016, s. 289.

¹²⁰ Niskakangas 2011, s. 15.

¹²¹ Wikström – Ossa – Urpilainen 2015, s. 29. Ks. myös Niskakangas 2011, s. 15–16.

¹²² Ks. myös KKO 1999:128, jossa korkein oikeus toteaa, että ”Yhtiön kaupungille suorittama maksu on ollut sopimuksen mukainen vastike sanotusta hyödystä”.

¹²³ Ks. KKO 1999:128 eri mieltä ollut oikeusneuvos Wirilander totesi, että kokonaisuutena laskun ja maksun muodostuminen viittaavat voimakkaasti siihen suuntaan, että maksu on määrätty korvaukseksi rakennusoikeuden

Perinteisesti verot eivät ole vastikkeellisia, mutta toisaalta voidaan ajatella, että maanomistaja saa maankäyttösopimuksessa aina jonkinlaisen vastikkeen – vähintäänkin merkittävän arvonnousun muodossa. Muutoin maanomistajalla ei olisi velvollisuutta osallistua maksuihin AKL 91 a §:n mukaan¹²⁴.

3.2 Tuloverotus Suomessa

3.2.1 Tuloverolaki ja tulonlähdejako

Keskeisin käsite määriteltäväksi tuloverotuksessa on *tulo*. Tulon käsite määritellään tuloverolaissa (1535/1992, TVL) 29 §:ssa, jonka mukaan veronalaista tuloa ovat jäljempänä säädetyin rajoituksin verovelvollisen rahana tai rahanarvoisena etuutena saamat tulot¹²⁵. Lähtökohtaisesti kaikki rahana tai rahanarvoisena etuutena saamat tulot ovat siis TVL:n mukaista tuloa, jos ei toisin säädetä. Toisin sanoen rahan tai rahanarvoisen etuuden verovapaus on poikkeus pääsäännöstä¹²⁶. TVL:n tulo käsitteen ulkopuolelle on rajattu esimerkiksi perinnöt ja lahjat (TVL 51 §). Tuloverolain mukainen tulokäsite edellyttää, että tulo on realisoitunut, eli sen on täytynyt konkreettisesti toteutua. Realisoitumaton arvonnousu ei siten ole veronalaista tuloa.¹²⁷ Realisointiperiaatteessa tulon verotus ajoittuu omaisuuden myyntihetkeen, jolloin arvonnousu muuttuu rahaksi. Ilman realisointia verovelvollinen joutuisi mahdollisesti myymään omaisuutta veron maksamiseksi, mikä edellyttäisi verovelvolliselta laajaa maksuvalmiutta. Lisäksi tämä johtaisi siihen, että realisoitumattomat kulut pitäisi hyväksyä vähennyksenä.¹²⁸

Jotta kyse olisi veronalaisesta tulosta, edellytetään verovelvollisen varallisuuden lisääntymistä tai varallisuusaseman olennaista paranemista. Näin ollen esimerkiksi lainan nostaminen ei pääsääntöisesti täytä tulon tunnusmerkkejä, eikä sitä pidetä verotettavana tulona.¹²⁹ Pelkkä varallisuuden lisääntyminen ilman taloudellista arvoa – kuten ainoastaan tunnearvoa omaava

---

lisääntymisestä. Vrt. KVL 057/2004, jossa todettiin, että kysymyksessä on julkisoikeudellinen maksu eikä arvonlisäverolain (1501/1993) 1 §:ssä tarkoitettua liiketoiminnan muodossa tapahtuvaa palvelumyyntiä.

¹²⁴ AKL 91 a §:n mukaan asemakaavoitettavan alueen maanomistajalle, jolle asemakaavasta aiheutuu *merkittävää hyötyä*, on velvollisuus osallistua kunnalle yhdyskuntarakentamisesta aiheutuviin kustannuksiin.

¹²⁵ TVL ei avaa tulon käsitettä tämän tarkemmin.

¹²⁶ KHO 2018:37.

¹²⁷ Ossa 2020a, s. 89–90. Ks. Andersson – Linnakangas – Frände 2016, s. 120. Ks. myös KHO 2020:23, jossa KHO totesi, että tuloverolain lähtökohtana on, etteivät realisoitumattomat arvonnousut ole luonnollisten henkilöiden veronalaisten tulojen piirissä.

¹²⁸ Kukkonen 2014, s. 132. Vrt. EVL 17 §:n mukaiset arvonalenemiset, näiltäkin vaaditaan *lopullisuutta*.

¹²⁹ Nuotio 2021, s. 535. Huomioi poikkeuksena laina esimerkille TVL 53 a §:n mukainen osakaslaina. Ks. tarkemmin esim. Niskakangas – Viitala – Hokkanen 2020, s. 30–31.

hyöty – ei muodosta veronalaista tuloa. Sen sijaan tuloa voi syntyä myös epäsuorasti kustannusten säästöjen tai luontaisetujen muodossa, esimerkiksi työsuhdelainan yhteydessä. Tuloksi ei myöskään katsota tilanteita, joissa omaisuuserän arvo nousee ilman realisoitumista, kuten silloin kun verovelvollinen kunnostaa oman kesämökkinsä, hänen omistama osakeyhtiö kartuttaa voittoa ilman osingonjakoa taikka maa-alueen arvo nousee kaavoituksen seurauksena.¹³⁰

Tulon käsitteeseen liittyy myös tulon jaksottamista koskeva säännös TVL 110 §:n 1 momentti, jonka mukaan tulo katsotaan sen verovuoden tuloksi, jona se on nostettu, merkitty verovelvollisen tilille tai muutoin saatu vallintaan¹³¹. Nuotion mukaan tähän kytkeytyy Suomen verojärjestelmän yleinen periaate, ettei samaa verovelvollista veroteta kahdesti samasta taloudellisesta edusta¹³². Käytännössä aina kun tulo realisoituu, se otetaan huomioon kyseisen verovuoden verotuksessa. Andersson – Linnakangas – Frände toteaaakin, ettei verovelvollinen voi mielivaltaisesti lykätä verotusta, tähän rinnastetaan myös se, että tuloerä on *ollut nostettavissa*.¹³³

Suomessa on käytössä eriytetty tuloverojärjestelmä, joka tarkoittaa muun muassa sitä, että pääomatulon vähennyksiä ei saa käyttää ansiotulojen vähennyksinä ja *vice versa*¹³⁴. Eli luonnollisen henkilön sekä kuolinpesän verotettava ansiotulo ja verotettava pääomatulo lasketaan erikseen. Elinkeinotoiminnan ja maatalouden tulos on jaettavaa yritystulosta, joka verotetaan osakkaiden tasolla ansio- ja pääomatulona. Vastaavasti henkilöyhtiön tulos verotetaan yhtiön sijasta sen yhtiömiehillä, ja myös tällöin tulon jakautuminen ansio- ja pääomatuloksi vaikuttaa yhtiömiesten verotukseen¹³⁵. Verorasituksen kannalta onkin keskeistä, miten jako ansio- ja pääomatulojen välillä määritellään¹³⁶.

¹³⁰ Ibid. Ks. myös Andersson 2006, s. 20–21 ja lisäksi tarkemmin tuloteorioista Andersson – Linnakangas – Frände 2016, s. 117–122 sekä Andersson 2006, s. 20–24.

¹³¹ Kysymyksessä on niin kutsuttu käteis- eli *kassaperiaate*. Ks. esim. Andersson – Linnakangas – Frände 2016, s. 441–442.

¹³² Nuotio 2021, s. 539. Ks. myös KHO 2018:55, jossa A oli tallettanut varojaan Yhdysvaltalaiselle 401(k) tilille ja nämä oli huomioitu jo verotuksessa Yhdysvalloissa. A:n tullessa Suomeen ja nostaessa tilin kerralla, tätä tuloa ei verotettu enää uudestaan, koska ne olivat huomioitu jo Yhdysvalloissa. Ks. myös KHO 2020:43, jossa oli kysymys peitelystä osingosta.

¹³³ Andersson – Linnakangas – Frände 2016, s. 441–442.

¹³⁴ Ossa 2020a, s. 63–64.

¹³⁵ Usein verotuksessa henkilöyhtiöistä esim. kommandiittiyhtiö käytetäänkin nimitystä *läpivirtausyksikkö*, tämä johtuu siitä, että verotus ei tapahdu henkilöyhtiön tasolla vaan yhtiömiehen tasolla.

¹³⁶ Ossa 2020a, s. 64–65. Lisäksi verorasitukseen vaikuttaa esimerkiksi Oy:n kohdalla osinkoverotus ja miten tulos jaetaan yhtiöstä, toisaalta henkilöyhtiön ollessa kyseessä verovelvollisen on mahdollista valita, verotetaanko tulos kokonaan ansiotulona vai osittain pääomatulona laskennallisen nettovarallisuuden määrästä.

Tuloverotuksessa on käytössä kolme erilaista verotuksen peruslaskentayksikköä. Tulolähteillä onkin olennainen merkitys muun muassa elinkeinotoiminnan ja henkilökohtaisten tulojen jakautuessa ansio- ja pääomatuloihin sekä tappioiden vähentämisessä. Tulolähdejaottelun perusteluna on erityisesti verotuksen käytännön toteutettavuus.¹³⁷ Tulolähteitä on kolme;

- Elinkeinotoiminnan tulolähde,
- maatalouden tulolähde
- ja muun toiminnan tulolähde (henkilökohtaisen toiminnan tulolähde).

Tulolähdejako vastaakin eri tuloverolakien soveltamisaloja, joita ovat laki elinkeinotoiminnan verottamisesta (360/1968, EVL), maatilatalouden verolaki (543/1967, MVL) ja tuloverolaki (1535/1992, TVL). Tulojen erottelu perustuu siihen, että niiden tuloksen laskentaan sovelletaan toisistaan poikkeavia säännöksiä.¹³⁸ Tulolähdejaon keskeinen piirre on, että myös tulot ja menot, samoin kuin varat ja velat, kohdistetaan oikeaan tulolähteeseen. Verotuksessa ratkaisevaa on toiminnan tosiasiallinen luonne, ei sen oikeudellinen muoto, ja arviointi tehdään aina verovelvollisen omista olosuhteista käsin.¹³⁹ Vaikka tuloverolakeja onkin useammalle tulonlähteelle, TVL muodostaa suomalaisen tuloverotuksen keskeisen säädöspohjan, sillä siinä säädetään muun muassa verovelvollisuudesta, verovapaista eristä, tappioiden vähentämisestä, verokannoista sekä veron määrän ja henkilökohtaisen verotettavan tulon laskentaperusteista¹⁴⁰.

Luovutusvoittoverotuksen soveltamisessa korostuu myös kysymys siitä, milloin toiminta ylittää henkilökohtaisen varallisuuden hallinnan ja siirtyy elinkeinotoiminnan piiriin. Tämä kysymys voi nousta esiin erityisesti tilanteissa, joissa luonnollinen henkilö myy useita tontteja kaavoituksen jälkeen. Vaikka usean tontin myynti herättää helposti ajatuksen elinkeinotoiminnan harjoittamisesta, oikeuskäytännössä on katsottu, ettei edes laaja tonttimyynti välttämättä täytä elinkeinotoiminnan tunnusmerkistöä. Tapauksessa KHO 1986 T 4486 henkilö omisti maatalouskiinteistön, josta oli myynyt aikaisemmin vuosina 1975 ja

---

¹³⁷ Ossa 2020a, s. 65–66.

¹³⁸ Helppona esimerkkinä voisi antaa edustuskulut, jotka ovat elinkeinotoiminnassa 50 % vähennyskelpoisia tuloksesta (EVL 8 § kohta 8), kuitenkin TVL mukaan verotettava yritys saa vähentää edustuskulut täysimääräisesti, koska vastaavaa lain säännöstä ei TVL:sta löydy (esim. keskinäinen kiinteistöyhtiö, jonka ei katsota harjoittavan elinkeinotoimintaa).

¹³⁹ Ossa 2020a, s. 66.

¹⁴⁰ Malmgrén ym. 2025, s. 66.

1977 neljä tonttia. Kiinteistölle vahvistettiin henkilön aloitteesta rantakaava, ja hän aikoi myydä yksitoista tonttia eri kaupoilla. KHO totesi, että tonttien luovutuksesta saatava voitto otettiin huomioon omaisuuden luovutusvoittona.¹⁴¹ Samanlaiseen ratkaisuun päädyttiin myös tapauksessa KHO 1987 T 3523, jossa 26 rantakaavatontin myyntiä ei pidetty elinkeinotoimintana¹⁴².

3.2.2 Luovutusvoittoverotus

Luovutusvoittoverotus on osa tuloverotusta, mutta se muodostaa oman kokonaisuuden, joten se käsitellään yleensä erikseen. Luovutusvoittoverotus määrätään omistajalle. Irtaimen omaisuuden omistajuus määräytyy pääsääntöisesti hallintaperusteen mukaan: omistajana pidetään henkilöä, jolla esine on hallussaan. Kiinteän omaisuuden osalta omistajuus perustuu lainhuutoon, ja omistajana pidetään sitä, joka on merkitty lainhuutorekisteriin.¹⁴³ TVL:n mukaisella kiinteällä omaisuudella tarkoitetaan samaa kuin siviilioikeudessa: siihen kuuluvat muun muassa maa- ja metsätilat, rakennetut kiinteistöt, tontit, koskiosuudet ja muut maa-alueet sekä myös erottamattomat määräalat¹⁴⁴. Tavanomaisesti luovutusvoitto tulee kysymykseen, kun verovelvollinen myy omaisuuttaan kaupalla. Luovutusvoittoverotus koskee myös tilanteita, jossa omaisuuden luovuttaja ei saa vastikkeeksi rahaa, vaan muuta omaisuutta, tällöin kysymyksessä on vaihto.¹⁴⁵ Vaihto käsitellään verotuksessa luovutuksena ja toisen osapuolen saantona.

Luovutusvoittoverotuksen lähtökohtana on, että luovutettavan omaisuuden omistajalla ei ole merkitystä verotukseen¹⁴⁶. Kuitenkin huomioon täytyy ottaa hankintameno-olettama, johon omistajan pituus vaikuttaa (TVL 46 §)¹⁴⁷. Omistusaika määritellään pääsääntöisesti ostohetkestä myyntihetkeen, eli kaupantekopäivästä kaupantekopäivään¹⁴⁸.

Hankintameno-olettamaa ei ole pakko käyttää, vaan pääsäännön mukaan käytetään hyödykkeen hankintamenoa, joka koostuu kauppahinnasta sekä omaisuuden ostoon

---

¹⁴¹ Ks. Kasso 2014, s. 342–345.

¹⁴² Ossa 2020b, s. 41–43.

¹⁴³ Ossa 2020a, s. 173.

¹⁴⁴ Andersson – Linnakangas – Frände 2016, s. 225.

¹⁴⁵ Ossa 2020a, s. 181.

¹⁴⁶ Ossa 2020a, s. 174.

¹⁴⁷ Hankintameno-olettama on 20 % myyntihinnasta, jos omaisuus on omistettu alle 10 vuotta. Olettama on 40 %, jos omaisuus on omistettu vähintään 10 vuotta. Lisäksi huomioitavaa on, että hankintameno-olettamaa voi käyttää vain luonnollinen henkilö, kuolinpesä ja yhteisetuus.

¹⁴⁸ Ossa 2020a, s. 174–175.

välittömästi liittyvistä kustannuksista. Näitä voivat olla muun muassa varainsiirtovero, lainhuudatuskulut, välitys-, tarkastus-, asennus- ja muut vastaavat menot.¹⁴⁹ Lisäksi hankintameno voidaan laskea mukaan myös omistusaikana syntyneet perusparannusmenot, kuten muun muassa rakennuksen laajentaminen ja käyttötarkoituksen muuttaminen¹⁵⁰. Todellisen hankintameno rinnastetaan myös perintö- tai lahjaverotuksessa määräytyneet verotusarvo, joka toimii vaihtoehtona hankintameno-olettamalle¹⁵¹.

Luovutusvoiton ollessa kyseessä pelkkä hankintameno selvittäminen yksinään ei riitä, vaan lisäksi tulee selvittää luovutushinta. Luovutushinta ei aina ole suoraan sama kuin kauppahinta, vaan joskus kauppahinta voi koostua erilaisista eristä.¹⁵² Jos maankäyttösopimuksessa sovittu vastike – esimerkiksi kiinteistön luovutus tai muu suoritus – perustuu tulevaisuudessa toteutuvaan epävarmaan seikkaan, verotuksessa huomioon otettavan luovutushinnan määrittely riippuu siitä, onko lopullinen vastike tiedossa verotuksen toimittamishetkellä. Mikäli kauppahinta täsmentyy vasta myöhemmin, lisäsuoritukset voidaan huomioida myöhempinä verovuosina.¹⁵³ Vastaavasti, jos vastike alenee myöhemmin ehtojen perusteella, verovelvollinen voi hakea oikaisua alkuperäiseen verotukseen. Vaihtotilanteissa luovutushinnaksi katsotaan saatu omaisuus käypään arvoon, mikä on olennaista esimerkiksi silloin, kun kunnalle luovutetaan maa-alue osana suoritusta.¹⁵⁴

Maankäyttömaksun ollessa käsillä tulee huomioida myös TVL 49 §:n 4 kohta, jonka mukaan muun verovelvollisen kuin yhteisön tai avoimen yhtiön taikka kommandiittiyhtiön luovutusvoiton veronalaista määrää laskettaessa luovutushinnasta vähennetään vähintään 80 prosenttia, jos kiinteä omaisuus luovutetaan valtiolle, hyvinvointialueelle, hyvinvointiyhtymälle, Ahvenanmaan maakunnalle, kunnalle tai kuntayhtymälle. Kuten lainsäädännöksestä huomataan, huojennus ei koske EVL:n mukaan verotettavaa toimintaa esimerkiksi osakeyhtiöitä eikä henkilöyhtiöitä¹⁵⁵. Kyseinen huojennus luokin melko

---

¹⁴⁹ Ossa 2020a, s. 176.

¹⁵⁰ Ibid.

¹⁵¹ Ibid.

¹⁵² Ossa 2020a, s. 178. Esimerkiksi jos maankäyttömaksu maksettaisiin osittain rahana ja osittain työnä taikka maa-alueena.

¹⁵³ Ossa 2020a, s. 178–179.

¹⁵⁴ Ossa 2020a, s. 179.

¹⁵⁵ Ks. Ossa 2020a, s. 202. Luovutusvoiton veronalainen määrä lasketaan luovutuksissa kuten pakkolunastusluovutuksissa, eli luovutushinnasta vähennetään vähintään 80 %:a sen määrästä. Säännös ei myöskään koske esimerkiksi keskinäistä kiinteistöyhtiö, jonka ei katsota harjoittavan elinkeinotoimintaa vaikka sitä muuten verotettaisiin TVL:n mukaan.

ylivoimaisen kilpailuaseman julkisyhteisöille kiinteistönostajina¹⁵⁶. Hallituksen esitys¹⁵⁷ ei perustele TVL 49 §:n huojennusta, mutta sen taustalla on halu tukea erityisesti julkisyhteisöjen kaavoittamattoman maan hankintaa. Vaikka huojennus ei edistä verovelvollisten keskinäistä neutraaliutta, se voi lisätä maanomistajan halukkuutta luovuttaa maa-alueita esimerkiksi maankäyttömaksuna¹⁵⁸.

Luovutusvoitto voi olla tietyissä tilanteissa myös verovapaa. TVL 48 §:n 1 momentin 4 kohdassa säädetään, että omaisuuden luovutuksesta saatu voitto ei ole veronalaista tuloa, jos verovelvollinen luovuttaa kiinteää omaisuutta valtiolle tai valtion liikelaitokselle luonnonsuojelulaissa (9/2023) tarkoitettua luonnonsuojelualueeksi. TVL 48 §:n 4 momentin mukaan luovutusvoitto ei ole veronalaista myöskään siltä osin, kuin kiinteä omaisuus vaihdetaan toiseen kiinteistöön luonnonsuojelulaissa tarkoitetun suojelualan muodostamiseksi.¹⁵⁹

3.2.3 Elinkeinotoiminnan verotus

Elinkeinotoiminnan tulos lasketaan tuloverotusta toimitettaessa tässä laissa säädetyllä tavalla ja elinkeinotoiminnalla tarkoitetaan liike- ja ammattitoimintaa (EVL 1 §). Elinkeinotoimintaa harjoittavalla voi olla muitakin tuloja kuin elinkeinotoiminnasta kertyviä tuloja, näitä verotetaan TVL:n tai MVL:n mukaan¹⁶⁰. Verovelvollisen harjoittama liike- ja ammattitoiminta muodostaa elinkeinotoiminnan tulolähteen (EVL 2 §). Yleensä liiketoimintaa harjoitetaan yhtiön kautta, näitä ovat muun muassa osakeyhtiö, toiminimi¹⁶¹, avoin yhtiö tai kommandiittiyhtiö¹⁶². Osakeyhtiöt ovat itsenäisiä verosubjekteja ja verovelvollisia toisin kuin henkilöyhtiöt, jotka eivät ole erillisiä verovelvollisia¹⁶³. Verotus tapahtuu yrityksen pitämän kirjanpidon pohjalta, kirjanpidon perussäädöksenä toimii

¹⁵⁶ Andersson – Linnakangas – Frände 2016, s. 269–270.

¹⁵⁷ HE 200/1992 vp.

¹⁵⁸ Andersson – Linnakangas – Frände 2016, s. 269. Huomioi myös, että TVL 49 §:n 2 momentin mukaan huojennusta ei myöskään sovelleta luovutettaessa omaisuutta valtion liikelaitokselle muuhun kuin luonnonsuojelutarkoitukseen, puolustusvoimien käyttöön, tutkimustarkoituksiin tai muuhun vastaavaan yhteiskunnalliseen tarkoitukseen.

¹⁵⁹ Andersson – Linnakangas – Frände 2016, s. 265–266.

¹⁶⁰ Andersson – Penttilä 2014, s. 17–18.

¹⁶¹ Toisin sanoen liikkeen- tai ammatinharjoittaja.

¹⁶² Henkilöyhtiöitä ovat toiminimi, avoin yhtiö ja kommandiittiyhtiö. Ks. lisää yritysmuodoista Malmgrén ym. 2025, s. 177–181. Huomaa kuitenkin, että muun muassa toiminimi antaa kuitenkin oman veroilmoituksen liiketoiminnasta.

¹⁶³ Osakeyhtiö on osakkeenomistajistaan erillinen oikeushenkilö ks. tarkemmin Villa 2023, s. 234–238.

kirjanpitolaki (1336/1997, KPL). Osakeyhtiötä koskee kirjanpitovelvollisuus (KPL 1 §)¹⁶⁴. Kirjanpito on tilitapahtumien kirjaamista muistiin¹⁶⁵. Tässä tutkielmassa keskitytään erityisesti osakeyhtiöiden verotukseen elinkeinotoiminnassa maankäyttömaksujen ja kehittämiskorvausten osalta.

EVL 3 §:n mukaan verotusta toimitettaessa veronalaiset tulot ja vähennyskelpoiset menot sekä muut jäljempänä säädettyt vähennyskelpoiset erät jaksotetaan asianomaisten verovuosien tuotoiksi ja kuluiksi. Elinkeinotoiminnan tulos on verovuoden tuottojen ja kulujen erotus. Elinkeinotoiminnan verotus perustuu meno-tulo-teoriaan, jossa yrityksen verotettava tulo muodostuu realisoituneiden tulojen ja menojen erotuksena. Realisoitumaton arvonnousu ei ole veronalaista tuloa eikä esimerkiksi sijoituskiinteistöjen tai maa-alueen käyvän arvon muutos vaikuta verotukseen ennen omaisuuden luovutusta.¹⁶⁶ Elinkeinoverotuksessa sovelletaan nominalismin periaatetta, eli rahan arvon muutoksia ei huomioida. Poistot ja luovutusvoitot lasketaan todellisista hankintamenoista, ei inflaatio-oikaistusta arvoista.¹⁶⁷

EVL 4 §:n mukaan veronalaisia elinkeinotuloja ovat elinkeinotoiminnassa rahana tai rahanarvoisena etuutena saadut tulot. EVL:n tulokäsite on laaja ja sitä täsmentävät EVL 5 ja 6 §:n säännökset. Tulon perusosa muodostuu vastikkeesta, jonka yritys saa myymistään tavaroista, palveluista tai muista suoritteista.¹⁶⁸ Tämän tutkielman kannalta yksi keskeisimmistä säännöksistä on EVL 5 §:n 1 momentin 1 kohta, jonka mukaan elinkeinotuloja ovat muun ohessa rahoitus-, vaihto-, sijoitus-, käyttö- ja muusta omaisuudesta sekä muista elinkeinossa käytetyistä aineellisista ja aineettomista hyödykkeistä saadut luovutushinnat ja muut vastikkeet 6 §:n 1 momentin 1 kohdassa säädettyin poikkeuksin¹⁶⁹. Nykänen toteaaakin, että elinkeinotoiminnassa on aina kysymys tulonhankkimisesta, joten elinkeinotoimintaan liittyvät menot ja menetykset ovat luonnollisia vähennyksiä ja täten pääsääntöisesti vähennyskelpoisia¹⁷⁰.

---

¹⁶⁴ Osakeyhtiö on myös velvollinen laatimaan jokaiselta tilikaudelta tilinpäätöksen (KPL 3:1 §). Ks. tarkemmin Ikäheimo – Malmi – Walden 2024, s. 58–78.

¹⁶⁵ Malmgrén – Myrsky 2020, s. 58.

¹⁶⁶ Niskakangas – Viitala – Hokkanen 2020, s. 71–72.

¹⁶⁷ Niskakangas – Viitala – Hokkanen 2020, s. 71.

¹⁶⁸ Ks. tarkemmin Ossa 2020b, 89–91.

¹⁶⁹ EVL 6 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan veronalaista tuloa eivät ole muun kuin pääomasijoitustoimintaa harjoittavan osakeyhtiön tai osuuskunnan sekä säästöpankin ja keskinäisen vakuutusyhtiön saamat käyttöomaisuuteen kuuluvien osakkeiden luovutushinnat siten kuin 6 b §:ssä säädetään. Tämä säännös liittyy käyttöomaisuusosakkeiden luovutukseen ja ei ole relevantti tämän tutkielman osalta.

¹⁷⁰ Nykänen 2014, s. 292.

EVL:n mukaan omaisuus jaetaan viiteen omaisuuslajiin: rahoitus-, vaihto-, sijoitus- ja käyttöomaisuuteen sekä muuhun omaisuuteen¹⁷¹. Tällä jaottelulla on verotuksessa keskeinen merkitys muun muassa hankintamenon jaksottamisen, luovutusten (EVL 5.1 § 1k.), omaisuuslajisiirtojen (EVL 51 §) ja pääomatulo-osuuden laskennan (TVL 38 ja 40 §) kannalta. Omaisuuslaji määräytyy sen mukaan, mihin tarkoitukseen omaisuus on hankittu.¹⁷² Yhtiön vaihto-, sijoitus- ja käyttöomaisuuden hankintameno käsittää vähintään hankinnasta tai valmistuksesta aiheutuneet muuttuvat menot (EVL 14.1 §), mikä vastaa kirjanpitolain (KPL 4:5.1) mukaista hankintamenon määritelmää.¹⁷³

Rahoitusomaisuutta ovat rahat, saamiset ja muut rahoitusvarat (EVL 9 §).

Vaihto-omaisuutta ovat elinkeinotoiminnassa sellaisinaan tai jalostettuina luovutettaviksi tarkoitetut kauppatavarat, raaka-aineet, puolivalmisteet ja muut hyödykkeet sekä elinkeinotoiminnassa kulutettavaksi tarkoitetut poltto- ja voiteluaineet ja muut tarvikkeet (EVL 10 §).

Sijoitusomaisuutta ovat raha-, vakuutus- ja eläkelaitosten varojen sijoittamiseksi tai sijoitusten turvaamiseksi hankkimat arvopaperit, kiinteistöt ja muu sellainen omaisuus, saamia lukuun ottamatta (EVL 11 §).

Käyttöomaisuutta ovat elinkeinotoiminnassa pysyvään käyttöön tarkoitetut maa-alueet, arvopaperit, rakennukset, koneet, kalustot ja muut esineet, patentit ja muut erikseen luovutettavissa olevat aineettomat oikeudet sekä soran- ja hiekanottoaikat, kaivokset, kivilouhokset, turvesuot ja muut sellaiset hyödykkeet. Maa-alue, arvopaperit ja muut sellaiset hyödykkeet ovat kulumatonta käyttöomaisuutta (EVL 12 §).

Muuta omaisuutta ovat 1 §:n 2 momentissa tarkoitetun yhteisön toimintaan kuuluvat varat, joita ei ole luettava elinkeinotoiminnan rahoitus-, vaihto-, sijoitus- tai käyttöomaisuuteen (EVL 12 a §).

---

¹⁷¹ Käytännössä myös tilinpäätöksellä kyseiset varat on merkitty taseella vastaavien puolelle ks. tarkemmin Ikäheimo – Malmi – Walden 2024, s. 60–64.

¹⁷² Malmgrén ym. 2025, s. 213.

¹⁷³ Kukkonen – Walden 2020, s. 134–135.

Maa-alueet kuuluvat käyttöomaisuuteen ja ne ovat kulumatonta käyttöomaisuutta¹⁷⁴.

Kulumattomasta käyttöomaisuudesta ei voida tehdä vuotuisia poistoja eli maa-alueen hankintamenoa ei voi jaksottaa¹⁷⁵. Käyttöomaisuuden hankintameno jaksotetaan verovuosille poistojen muodossa, jolloin poisto kuvaa käyttöomaisuuden kulumista taloudellisen käyttöiän aikana¹⁷⁶. Poistot vaikuttavat myös nettovarallisuuden määrään ja siten osakkeiden omistajien ansio- ja pääomatulojen jakautumiseen. EVL 42 § mahdollistaa sekä ylimääräisen poiston (1 mom.) että loppupoiston tilanteessa, jossa kulumatonta käyttöomaisuutta luovutetaan (2 mom.).¹⁷⁷ EVL 54 § muodostaa kirjanpidon ja verotuksen välille jaksotuksellisen sidonnaisuuden erityisesti poistojen osalta.

Verotuksessa voidaan vähentää vain sellaiset poistot, jotka on tehty kirjanpidossa tulosvaikutteisesti tuloslaskelmassa. Kirjanpidossa merkitsemätöntä poistoa ei hyväksytä verotuksessa.¹⁷⁸ Maa-alueista ei voida tehdä vuotuisia poistoja kirjanpidossa eikä verotuksessa. KPL 5 luvun 13 §:n mukaan niistä voidaan kuitenkin tehdä arvonalennuskirjaus kirjanpidossa, jos käyvän arvon pysyvä alenema on osoitettavissa. Verotuksessa tällaista arvonalennusta ei kuitenkaan hyväksytä vähennyskelpoiseksi¹⁷⁹. Maa-alueen hankintameno ei ole verotuksessa vähennyskelpoinen ennen sen luovutusta. Hankintameno huomioidaan vasta, kun omaisuuserä myydään tai muutoin luovutetaan, esimerkiksi luovutusvoiton laskennassa.

*Yhteisöt*¹⁸⁰ kuten osakeyhtiö maksaa yhteisövero sen hetkisen verokannan mukaan, joka on tällä hetkellä 20 %¹⁸¹. Tulojen jaottelu ansio- ja pääomatuloihin koskee ainoastaan luonnollisia henkilöitä – erillisiin verovelvollisiin, kuten osakeyhtiöihin, tätä jaottelua ei sovelleta. Mikäli osakeyhtiön osakkeenomistaja on luonnollinen henkilö, hänen saamiinsa yhtiöstä jaettuihin tuloihin¹⁸² sovelletaan ansio- ja pääomatuloja koskevia säännöksiä. Osakeyhtiön verotus perustuu elinkeinotoiminnan tuloksen meno-tulo-teoriaan, eikä

¹⁷⁴ Ks. KHO 2024:71 kohta 19 ja EVL 12 §.

¹⁷⁵ Ks. KHO 2024:71 ja KHO 2003:43.

¹⁷⁶ Tarkemmin poistoista ks. Verohallinto 2024a.

¹⁷⁷ Malmgrén ym. 2025, s. 223–232.

¹⁷⁸ Malmgrén – Myrsky 2020, s. 68–72. Ks. myös KHO 1995 B 504. Vrt. *hyllypoisto*, jolloin käyttöomaisuuden verotuksen poistot on ”hyllytetty”, eli kirjanpidon poisto on tehty jo aikaisempina vuosina. Ks. tarkemmin Malmgrén – Myrsky 2020, s. 229.

¹⁷⁹ EVL mukaan verotettava verovelvollinen voi tehdä muista arvopareista kuin osakkeista sekä muusta kulumattomasta käyttöomaisuudesta kuin maa-alueesta arvonalentumispoiston, jos omaisuuden käypä arvo on verovuoden päättyessä hankintamenoa olennaisesti alempi HE 257/2018 s. 7.

¹⁸⁰ Yhteisö on käsitteenä määriteltä TVL 3 §:ssä ja sisältää muun muassa valtion, kunnan ja osakeyhtiön.

¹⁸¹ Huomioi hallituksen puoliväliriihi, jossa ilmoitettiin, että yhteisöverokanta lasketaan vuodesta 2027 alkaen 18 %:iin. Ks. lisää Valtioneuvosto, puoliväliriihen kasvutoimet 2025.

¹⁸² Esimerkiksi osinko.

yksittäisiä tulonlähteitä, kuten luovutusvoittoja, käsitellä erillisinä verotuksen kohteina.¹⁸³ Näin ollen esimerkiksi maankäyttömaksuna syntynyt luovutusvoitto lasketaan osakeyhtiön tuloihin ja jos vastaava määrä vähennyskelpoisia menoja syntyy samana verovuonna, yhteisöveroa ei makseta. Vastaavasti, jos yhtiöllä ei ole muuta toimintaa ja ainoaksi tuotoksi muodostuu luovutusvoitto, se verotetaan normaalisti 20 %:n yhteisöverokannan mukaan. Osakeyhtiön verotus kohdistuu siis koko tilikauden tulokseen, ei yksittäisiin liiketapahtumiin.

3.3 Maankäyttömaksut ja kehittämiskorvaukset tuloverotuksessa

3.3.1 Maksuvelvoitteen suorittajana luonnollinen henkilö

Luonnollisen henkilön – joka ei harjoita elinkeinotoimintaa – tulot jaetaan ansiotuloksi sekä pääomatuloksi¹⁸⁴. TVL:ssa on omaksuttu järjestelmä, jossa pääomatulot määritellään erikseen, ja kaikki muut tulot katsotaan ansiotuloiksi. Tämän vuoksi ansiotuloa ei ole tarpeen määritellä laissa erikseen.¹⁸⁵ Pääomatulot määritelläänkin tyhjentävästi TVL 32–53 §:ssä. Luonnollisen henkilön osalta onkin ensin määriteltävä tulolähdekysymys ja sen jälkeen tarkistettava löytyykö kyseinen tulo TVL 32-53 §:stä. Jos maanomistajana toimii luonnollinen henkilö, ei maankäyttösopimuksen tekeminen kunnan kanssa täytä lähtökohtaisesti elinkeinotoiminnan tunnusmerkkejä.¹⁸⁶

Maankäyttömaksut ja kehittämiskorvaukset voidaan suorittaa rahana, maa-alueena ja/tai työsuorituksena, kuten aikaisemmin on todettu¹⁸⁷. Maksun velvoite realisoituu verotuksessa tulon. Torkkel on todennut, jos maankäyttömaksu tai kehittämiskorvaus maksetaan rahana, tämä ei voine realisoida tuloa verovelvolliselle.¹⁸⁸ Rahasuorituksessa maanomistaja vain maksaa velvoitteen maksun ja pitää itsellään kaavoitetun maa-alueen kokonaisuudessaan¹⁸⁹. Tilanne on toinen, jos maankäyttömaksu suoritetaan maa-alueena tai työnä. Työsuorituksena suoritettava maankäyttömaksu on luonnollisen henkilön näkökulmasta vaikeasti

¹⁸³ Knuutinen 2024, kappale 12 Elinkeinotulon verotus, kohta verotus ja kirjanpito.

¹⁸⁴ Ansiotulovero prosentti määräytyy Suomessa progressiivisesti tulojen mukaan. Ks. lisää esimerkiksi täältä: <https://www.veronmaksajat.fi/tutkimus-ja-tilastot/tuloverot/palkansaajan-veroprosentit/#3da9f7b6>. Pääomatulon veroprosentti on Suomessa 30 % 30 000 euroon asti ja tämän yli menevältä osuudelta 34 %.

¹⁸⁵ Niskakangas – Viitala – Hokkanen 2020, s. 33.

¹⁸⁶ Elinkeinotoiminnan tunnusmerkit: voiton tavoittelu, itsenäisyys, suunnitelmallisuus, jatkuvuus, taloudellisen riskin olemassaolo, suuntautuminen ulospäin rajoittamattomaan tai ainakin laajahkoon rajattuun henkilökuntaan. Ks. tarkemmin elinkeinotoiminnasta Niskakangas – Viitala – Hokkanen 2020, s. 73–75. Ks. myös *saastumisvaikutus* Ossa 2020b, s. 50–56.

¹⁸⁷ Ks. luku 2.

¹⁸⁸ Torkkel 2014, s. 255.

¹⁸⁹ Ibid. Tässä tilanteessa ei myöskään tapahdu luovutusta.

sovellettavissa ja se näyttäytyy käytännössä ensisijaisesti rakennusyhtiöiden tai muiden elinkeinotoimintaa harjoittavien tahojen suoritusmuotona.

Jos maa-alue luovutetaan maankäyttömaksun tai kehittämiskorvauksen suorituksena, kyse on verotuksen realisoivasta luovutuksesta.¹⁹⁰ Tällöin voisi sanoa, että maanomistajalle muodostuu sekä realisoitumatonta, että realisoitua tuloa. Realisoitumattomalla tulolla tarkoitetaan maanomistajalle jäävää maa-aluetta, jonka arvo kasvaa, mutta tämä arvonnousu ei realisoidu verotuksessa ennen kuin vasta luovutuksen yhteydessä. Realisoidulla tulolla tarkoitetaan sitä osaa maa-alueesta, joka luovutetaan maankäyttömaksuna.

Maankäyttösopimukseen perustuva korkokulu käsitellään korkokuluna tuloverotuksessa ja sen voidaan ajatella olevan maankäyttömaksusta erillinen rahoituskulu.

Maankäyttömaksun kannalta mielenkiintoisin kysymyksenasettelu liittyy tilanteeseen, jossa maksu suoritetaan maa-alueen luovutuksena tai vaihtona¹⁹¹. Verohallinnon ohjeessa¹⁹² mainitaan neljä erilaista tilannetta, miten maankäyttömaksu voidaan maksaa maa-alueena. Näitä ovat: 1) luovuttamalla kaavan ulkopuolista maata, 2) kaavoitettavaa maata luovuttamalla, 3) luovuttamalla rahaa ja maata, maa-alueen vaihtona ja välirahana sekä 4) yleiseen käyttöön tulevan maa-alueen luovuttaminen.¹⁹³ Kun maa-alue annetaan maankäyttömaksun tai kehittämiskorvauksen vastikkeena syntyy, verotuksen realisoiva luovutustilanne¹⁹⁴. Tällöin maa-alueen luovutuksesta syntyy joko luovutusvoitto tai tappio, maankäyttömaksun ja kehittämiskorvauksen ollessa kyseessä, kysymys on useimmiten luovutusvoitosta¹⁹⁵. Maksuna luovutettavalle maa-alueelle on laskettava hankintameno taikka käytettävä hankintameno-olettamaa sekä otettava kantaa luovutettavan maa-alueen arvoon.

Maa-alueen luovuttaminen maankäyttömaksuna laukaisee luovutusvoittoverotuksen maanomistajan verotuksessa. Seuraavaksi käydään jokainen näistä neljästä vaihtoehdoista läpi

---

¹⁹⁰ Ibid.

¹⁹¹ Ks. Verohallinto 2023a, kappale 4.

¹⁹² Ks. Verohallinto 2023a. Huom. Verohallinnon ohjeet eivät ole lakiin rinnastuvia eikä tulkitsijaa sitovia vaan sitomattomia oikeuslähteitä. Ks. tarkemmin Nykänen 2020, s. 619–629.

¹⁹³ Ks. Verohallinto 2023a, kappale 4.

¹⁹⁴ Torckel 2014, s. 255.

¹⁹⁵ Maanomistajalle pitää muodostua AKL 91 a §:n mukaan *merkittävä hyöty*, joka syntyy luovuttamattomaan osaan maa-alueesta. Lisäksi kehittämiskorvauksen enimmäismäärä AKL 91 f § määrittää ylärajaa – ainakin periaatteellisesti – myös maankäyttömaksulle.

luonnollisen henkilön osalta, joka ei harjoita elinkeinotoimintaa. Lisäksi huomioidaan TVL 48 §:n ja 49 §:n mukaiset poikkeukset luovutusvoitoista¹⁹⁶.

1) *Kaavan ulkopuolisen maa-alueen luovutus* kunnalle maksuna tulee ottaa huomioon luovutusvoittoverotuksessa kolme keskeistä tekijää, kaavoitetun alueen arvonnousu, kaavan ulkopuolisen luovutettavan maa-alueen hankintameno sekä käypä arvo. Koska kysymys on kaavoitettavan alueen ulkopuolisesta maa-alueesta, käytännössä tämän osalta ei tarvitse pohtia kuin hankintameno taikka hankintameno-olettama sekä *käypä arvo*. Käypä arvo on määritetty omaisuuden *todennäköiseksi myyntihinnaksi* ja vaihdossa vastikkeeksi saadun omaisuuden *käypä arvo* vaihtohetkellä¹⁹⁷. Täten voidaan todeta, että luovutettavan ulkopuolisen maa-alueen käypä arvo on maankäyttömaksun verran, jos se kattaa koko maksun. Kaavoitettavan maa-alueen osalta käypä arvo tulee määrittää ennen kaavoitusta ja sen jälkeen, koska kyseinen erotus määrittää arvonnousun määrän. Kaavoituksen jälkeinen käypä arvo on yleensä määritetty jo maankäyttösopimuksessa, sillä *merkittävä hyöty* olisi tällöin tullut tunnistaa ja maankäyttömaksu määrittää arvonnousun perusteella. Verohallinnon ohjeessa todetaan, että käypä arvo ja arvonnousu määritetään Verohallinnon toimesta arviona, jos näistä ei anneta selvitystä¹⁹⁸.

Verohallinnon ohjeen mukaan asemakaava-alueella sijaitsevan maa-alueen arvo perustuu ensisijaisesti alueella vallitsevaan kauppaa-arvoon, mutta jos riittäviä vertailukauppoja ei ole saatavilla, käytetään kiinteistöverotuksessa vahvistettuja aluehintoja. Arvon määrittämisessä huomioidaan muun muassa rakennusoikeus, tontin koko, sijainti, käyttötarkoitus ja kunnallistekniikan olemassaolo. Rakennusoikeus määräytyy asemakaavan tehokkuusluvun (e) ja tontin pinta-alan perusteella. Mikäli alueella on vireillä kaavamuuotos, voidaan rakennusoikeuden arvo ottaa huomioon arvostuksessa, jos kaavan toteutuminen on todennäköistä. Tällöin sovelletaan kaavoitetun alueen arvostusperiaatteita, ottaen huomioon myös mahdolliset

¹⁹⁶ TVL 48 § 1 momentin 4 kohdassa säädetään verovapaasta luovutusvoitosta, jos verovelvollinen luovuttaa kiinteää omaisuutta valtiolle tai valtion liikelaitokselle luonnonsuojelulaissa (9/2023) tarkoitetuksi luonnonsuojelualueeksi. TVL 49 § 1 momentti koskee vain luonnollista henkilöä ja siinä säädetään osittain verovapaasta luovutuksesta, jolloin luovutusvoiton veronalaista määrää laskettaessa luovutushinnasta vähennetään vähintään 80 prosenttia, jos kiinteä omaisuus luovutetaan valtiolle, hyvinvointialueelle, hyvinvointiyhtymälle, Ahvenanmaan maakunnalle, kunnalle tai kuntayhtymälle. Täten huojennus ei koske esimerkiksi keskinäistä kiinteistöyhtiötä, vaikka sen verotettava tulo lasketaankin TVL:n mukaan.

¹⁹⁷ Malmgrén ym. 2025, s. 144. Ks. myös Nykänen – Rabinä 2013, s. 67–70. Näin myös Verohallinto 2023b, kappale 3. Vrt. esim. lahja ja perintö ks. Rabinä – Myllymäki – Myrsky 2019, s. 254–266.

¹⁹⁸ Ks. Verohallinto 2023a, kappale 3. Verohallinto käyttää arvioissa alueella toteutuneiden kauppojen vertailuhintoja sekä perusteita, jotka on julkaistu ohjeessa Verohallinto 2025, kappale 3.

kaavoituksen kustannukset ja niihin liittyvät epävarmuustekijät. Jos kaavoitukseen liittyvät odotukset ovat vielä toteutumattomia, mutta perustellusti todennäköisiä, voidaan maan arvoksi arvioida noin 40 prosenttia niistä rakennusoikeuksista, joiden vahvistaminen alueelle on todennäköistä¹⁹⁹. Arvostamisessa otetaan lisäksi huomioon kunnan maapoliittiset toimet, kuten maankäyttö sopimukset, jotka voivat vaikuttaa maan arvonmuodostukseen. Lisäksi, jos luovutuksen ehtona on kaavan toteutuminen, voidaan arvio perustaa suoraan maa-alueen arvoon kaavoituksen jälkeen.²⁰⁰

Verohallinnon ohjeen mukaan taas haja-asutusalueella sijaitsevan rakennuspaikan arvo määritetään yleensä kiinteistöverotuksessa käytettävien aluehintojen perusteella, jotka pohjautuvat kauppa-arvomenetelmään. Hintaan vaikuttavat muun muassa rakennuspaikan pinta-ala, sijainti suhteessa tieverkkoon, taajamiin ja vesistöihin sekä mahdollinen rantarajaus. Hintaa porrastetaan pinta-alan mukaan, ja yksilölliset ominaisuudet voivat johtaa arvon korottamiseen tai alentamiseen. Mikäli laskennallinen arvo jää alle kiinteistöverotusarvon, käytetään verotusarvoa vähimmäisarvona.²⁰¹

Mielenkiintoisen tilanteen verotuksellisesti muodostaa tilanne, jossa kaavoitettavaksi tarkoitettavalla maa-alueella on esimerkiksi purkukuntoinen rakennus, joka tarvitsee purkaa, jotta kaava astuu voimaan. Purkukustannukset voivat olla huomattavat, tällöin maa-alueen nettoarvo ostajalle on olennaisesti alempi, koska rakennus on purettava ennen kaavan astumista voimaan. Kunnat saattavat myös kohdella tilanteita eri tavalla²⁰². Verotuksessa tulisikin noudattaa yhdenvertaisuuden periaatetta, jonka mukaan verovelvollisten samanlaisia tilanteita tulisi kohdella samalla tavoin. Mitä ilmeisimmin kuntien erilainen kohtelu voidaan kuitenkin ratkaista verotuksellisin keinoin.

Jos purkukustannukset otetaan huomioon maankäyttömaksun määräytymisperusteessa, ne alentavat maksuperustetta. Tällöin verovelvollisen maa-alueen hankintameno määräytyy maankäyttömaksun perusteella, jolloin purkukustannukset eivät erikseen lisää hankintamenoa. Seurauksena on, että hankintameno jää alhaisemmaksi, ja verovelvollinen joutuu maksamaan

---

¹⁹⁹ Ks. KHO 1993 B 539.

²⁰⁰ Verohallinto 2025, kohdat 3.1 ja 3.2.

²⁰¹ Verohallinto 2025, kohta 3.3.

²⁰² Esimerkiksi kunta A voi ottaa purkukustannukset huomioon arvostuksessa, jolloin maa-alueen arvo on lähempänä tosiasiallista arvoa, toisaalta kunta B voi määrittää arvon ilman purkukustannuksia suoraan aluehinnasta.

enemmän veroa mahdollisesta luovutusvoitosta, kun maa-alue luovutetaan. Sen sijaan, jos purkukustannuksia ei huomioida maankäyttömaksussa, verovelvollinen voi sisällyttää ne maa-alueen hankintamenoon luovutusvoittoverotuksessa. Tämä on mahdollista, koska purkukustannukset voidaan katsoa maan parannusmenoiksi, jotka ovat välttämättömiä alueen saattamiseksi rakentamiskelpoiseksi.²⁰³ Tällöin hankintameno kasvaa, ja luovutustilanteessa verovelvollisen maksettavaksi tuleva luovutusvoittovero pienenee. Käytännössä molemmissa tilanteissa purkukustannukset otetaan huomioon, mutta eri ajankohtina: joko heti maankäyttömaksun yhteydessä tai vasta luovutuksen yhteydessä luovutusvoittoverotuksessa. Jälkimmäisessä tilanteessa verotus ikään kuin oikaisee alkuperäisen tilanteen vasta luovutushetkellä.

Yllä mainituilla menetelmillä Verohallinto laskee arvion kaavoitetun alueen alkuperäisestä sekä kaavoituksen jälkeisestä käyvästä arvosta, jos erillistä selvitystä ei toimiteta.

Verohallinnon toteuttama arvioverotus on sinänsä ihan ymmärrettävä, koska arvonnousu täytyy jotenkin määrittää ja jos riittävää selvitystä ei ole toimitettu verovelvollisen toimesta, joutuu Verohallinto tämän arvioimaan. Täytyy myös ottaa huomioon mitkä keinot

Verohallinnolla on käytettävissään selvityksen tekemiseksi. Arvioverotus on Verohallinnolla käytössä myös laajemminkin²⁰⁴.

Esimerkki 1. Maksu kaavan ulkopuolista maata luovuttamalla. Maanomistaja omistaa maa-alueen M1, joka on tarkoituksena kaavoittaa, sekä maa-alueen M2, joka sijaitsee kaavoitettavan alueen ulkopuolella. Maa-alue M1 on ostettu aikanaan 100 000 eurolla ja M2 80 000 eurolla. Maanomistaja tekee maankäyttösopimuksen maa-alueen M1 kaavoituksesta, jonka kaavoitetun maan arvo on 1 000 000 euroa. Maa-alueen M1 käypä arvo on sopimuksentekohetkellä 200 000 euroa. Täten arvonnousua syntyy 800 000 euroa. Sovittu maankäyttömaksu on 40 % arvonnoususta eli 320 000 euroa ja se maksetaan kokonaan maa-alueella M2. Tällöin maa-alueen M2 käypä arvo verotuksessa on 320 000 euroa. Kun huomioidaan TVL 49 § hankintameno-olettamana voidaan käyttää 80 prosenttia. Eli M2 hankintamenoksi lasketaan 256 000

---

²⁰³ Ks. Andersson – Linnakangas – Frände 2016, s. 279–281. Jos kaavoituksen voimaan astuminen edellyttää rakennuksen purkua, voidaan tällöin tulkita, että purkukustannus on välttämätön alueen saattamiseksi rakentamiskelpoiseksi.

²⁰⁴ Esimerkiksi, jos osakeyhtiön tuloveroilmoitusta ei anneta taikka kuukausittainen ALV ilmoitus on riittävän paljon myöhässä. Tässä työssä ei käydä arvioverotusta tämän tarkemmin läpi, mutta katso lisää esim. Urpilainen 2019, s. 1–4. Vrt. myös KHO 2021:88, jossa korkein hallinto-oikeus totesi käytännössä, että arvioverotuskin pitää perustua johonkin ja perustella.

euroa ($320\,000 \cdot 80\%$). Maanomistajan luovutusvoitto on $320\,000 - 256\,000$ euroa eli $64\,000$ euroa. Maanomistajan tulee maksaa Verohallinnolle luovutusvoittoveroa yhteensä $20\,560$ euroa ($30\,000 \cdot 30\% + 34\,000 \cdot 34\%$).

2) *Kaavoitettavan maa-alueen luovutuksessa* on käytännössä kaksi vaihtoehtoa luovutettavan maa-alueen käyvän arvon määrittämiseen. Kaavamuutosta edeltänyt käypä arvo taikka kaavamuutoksen jälkeinen käypä arvo. Torkkelin mukaan kaavamuutoksen jälkeisen käyvän arvon käyttö on perusteltua, sillä AKL 12 a luvun mukainen maanomistajan osallistumisvelvollisuus perustuu asemakaavasta saatavaan merkittävään hyötyyn.²⁰⁵ Torkkelin näkemykseen on vaikea keksiä eriäviä mielipiteitä.

Torkkelin kanta on perusteltu myös tapahtumien ajallisessa järjestyksessä tarkasteltuna. Maankäyttömaksun maksuajankohta pääsääntöisesti kytkeytyy asemakaavan lainvoimaistumiseen, jolloin luovutus tapahtuu tilanteessa, jossa kaava on jo saanut lainvoiman. Koska verotuksessa tulo realisoituu luovutushetkellä, on johdonmukaista, että myös luovutettavan omaisuuden arvo määritetään sen hetkisten, kaavan vaikutukset sisältävien olosuhteiden perusteella. Lisäksi vaikka maankäyttösopimus astuisi voimaan ennen kaavaa, käyväksi arvoksi katsotaan verotuksessa se hinta millä maa-alue on luovutettu. Tällöin maksuna luovutettava maa-alue pitäisi arvostaa myös sopimuksessa kaavamuutosta edeltäneeseen arvoon.²⁰⁶

Kaavoitettavan maa-alueen luovutuksesta Isotalo on esittänyt eriävän mielipiteen hankintamenon laskemisesta. Isotalon näkemys perustuu siihen, että luovutetun maa-alueen hankintamenoon tulisi laskea lisäksi tälle maa-alueelle kohdistuva arvonnousu ja maankäyttömaksu.²⁰⁷ Verohallinnon ohjeen mukaan kunta ei hinnoittele maankäyttömaksua vastaan saamansa maa-alueen arvoa, eli toisin sanoen kunta ei itse maksa maankäyttömaksua alueesta, joka siirtyy sille kaavoituksen yhteydessä²⁰⁸. Verohallinnon mukaan maankäyttömaksun hankintamenoa korottava vaikutus kohdistuu vain maanomistajalle jääneeseen maa-alueeseen. Tällä ei kuitenkaan ole merkitystä lähtökohtaisesti luonnollisen

---

²⁰⁵ Torkkel 2014, s. 255. Torkkel myös toteaa, että verotuksellisesti on vaikea perustella, miksi realisoituvan tulon laskennassa ei sovellettaisi samaa käypää arvoa, joka määräytyy maa-alueen asemakaavoituksen jälkeisessä tilanteessa. Lisäksi ainoastaan käyttämällä luovutettavan alueen arvona kaavan jälkeistä käypää arvoa voidaan saavuttaa verotuksellisesti yhdenvertainen lopputulos verrattuna tilanteeseen, jossa maankäyttömaksu tai kehittämiskorvaus suoritetaan rahana. Ks. myös Verohallinto 2023a, kohta 4.3, jossa Verohallinto on päättänyt samaan ratkaisuun ohjeessaan. Vrt. Isotalo 2014, s. 61–62.

²⁰⁶ Ks. luovutushinnasta Andersson – Linnakangas – Frände 2016, s. 288–291.

²⁰⁷ Ks. tarkemmin Isotalo 2014, s. 61–62.

²⁰⁸ Verohallinto 2023a, kappale 4.3.

henkilön verotuksessa, koska tuloverolain mukaiset huojennukset korottavat hankintamenon suuremmaksi.²⁰⁹ Kysymystä käsitellään tarkemmin elinkeinotoimintaa harjoittavan yhtiön verotuksessa.

Esimerkki 2. Maksu kaavoitettavaa maata luovuttamalla. Maanomistaja omistaa maa-alueen M1 ja M2, jotka molemmat sijaitsevat kaavoitettavalla alueella. Molempien maa-alueiden hankintameno on 100 000 euroa. Maa-alue M1 jää maanomistajalle ja M2 luovutetaan kunnalle maankäyttömaksuna. Maa-alueen M1 käypä arvo on ennen kaavoitusta 200 000 euroa ja kaavoituksen jälkeinen arvo 1 500 000 euroa. Maa-alueen M1 arvonnousu on siten 1 300 000 euroa. Maankäyttömaksun suuruus on 40 % eli 520 000 euroa. Kuten myös esimerkissä 1, M2 käypä arvo on luovutushetkellä maankäyttömaksun verran eli 520 000 euroa ja kun huomioidaan TVL 49 § hankintameno-olettamana voidaan käyttää 80 prosenttia. Luovutetun M2 maa-alueen hankintameno on 416 000 euroa ($520\,000 \cdot 80\%$). Maanomistajan luovutusvoitto on $520\,000 - 416\,000$ euroa eli 104 000 euroa. Luovutusvoittovero lasketaan kuten esimerkissä 1, yhteensä maksettavaa veroa muodostuu 34 160 euroa.²¹⁰

Käytännössä kun verrataan esimerkkejä 1 ja 2, huomataan ettei näiden laskutavassa ole eroavaisuuksia. Luovutetun maa-alueen käypä arvo muodostuu käytännössä sopimuksessa neuvotellun maksun suuruiseksi. Käytännössä ainoa hyöty, joka muodostuu, jos maanomistaja luovuttaa kaavoitettavaksi tulevaa maata, on ettei maata yleensä tarvitse luovuttaa niin paljoa, koska se katsotaan sopimuksessa arvokkaammaksi. Nämä tietysti ovat täysin sopimuksellisia kysymyksiä maanomistajan ja kunnan välillä. Lisäksi molemmissa esimerkeissä vaikuttaa TVL 49 §:n käyttömahdollisuus luonnollisen henkilön verotuksessa, kun luovutetaan kiinteää omaisuutta kunnalle²¹¹.

3) *Maa-alueen vaihdossa ja välirahan maksamisessa* käytetään täysin samoja periaatteita kuin aikaisemmin on mainittu. Vaihdon ollessa kysymyksessä tilanne verotetaan luovutuksena. Käytännössä osapuolet vaihtavat kiinteistöjä ja toinen osapuoli maksaa myös välirahaa, jotta osapuolet saavat ja luovuttavat yhtä paljon omaisuutta raha-arvollisesti. Luovutushintaa

---

²⁰⁹ Maankäyttömaksun pitäisi olla yli 80 % arvonnoususta, jotta tuloverolain mukainen huojennus olisi pienempi.

²¹⁰ Jos maanomistaja maksaisi maankäyttömaksun maa-alueella sekä välirahana. Rahamaksu tulee huomioida ja vain kiinteistön luovutuksen osalta maksetaan luovutusvoittovero.

²¹¹ Verovelvollisen ei ole pakko käyttää kyseisiä TVL:n mukaisia huojennuksia, vaan lähtökohtaisesti sitä menetelmää, joka tulisi huokeimmaksi verovelvollisen kannalta. Ks. lisää esimerkiksi Urpilainen 2014, s. 389–400.

määritettäessä otetaan huomioon maankäyttömaksun lisäksi kunnalta saaman maan arvo. Maanomistajan verotuksessa kuitenkin on huomioitava myös kunnalta vaihdossa saadun kiinteistön varainsiirtoverotus.²¹²

4) *Yleiseen käyttöön tulevien maa-alueiden luovuttaminen* lasketaan käytännössä samalla tavalla kuin esimerkeissä 1 ja 2. Luovutushinta osoittaa maa-alueen sen hetkisen käyvän arvon. Erikoisuutena tässä on kuitenkin se, että nämä ovat yleensä kiinteistöllä sijaitsevia määrääaloja²¹³. Luovutusvoitto lasketaan erikseen jokaisesta luovutetusta maa-alueesta, vaikka ne olisivat osa samaa kiinteistöä. Koska kyse on kiinteistön osan luovutuksesta, voidaan TVL 49 §:n mukaista 80 prosentin hankintameno-olettamaa soveltaa myös silloin, kun luovutus tapahtuu yleiseen käyttöön tulevaa tarkoitusta varten.

3.3.2 Maksuvelvoitteen suorittajana osakeyhtiö

EVL:n mukaisessa verotuksessa maankäyttömaksun maksaminen realisoii tulon samalla tavalla kuin TVL:n mukaisessa verotuksessa. Käytännössä samoja periaatteita hankintamenosta ja käyvästä arvosta voidaan noudattaa kuten yllä. EVL:n mukaiseen osakeyhtiön verotukseen ei kuitenkaan sovelleta pääomatuloa koskevia säännöksiä vaan myyntivoitto sisällytetään vuoden verotettavaan tuloon. Osakeyhtiönkään kohdalla rahasuoritus ei realisoii luovutusvoittoa. Torkkel mainitsee poikkeuksellisen tilanteen, jossa maksu realisoisi EVL 26 §:n mukaisen valuuttakurssimuutoksen²¹⁴. Tilanne on poikkeuksellinen eikä vaadi tämän suurempaa tarkastelua.

Osakeyhtiön luovuttaessa maa-alueen maankäyttömaksuna tai kehittämiskorvauksena, yhtiö jää vaille niitä verohuojennuksia, joita luonnollinen henkilö voisi vastaavassa tilanteessa hyödyntää. Erityisesti tuloverolain 46 §:n mukainen hankintameno-olettama ja 49 §:n mukainen huojennettu verokohtelu eivät ole käytössä EVL mukaan verotetussa elinkeinotoiminnassa, mikä voi johtaa selvästi raskaampaan veroseuraamukseen. EVL:ssa on kuitenkin säädetty 6 §:n 3 momentissa vastaavanlainen säännös kuin TVL 48 §:n 4

²¹² Verohallinto 2023a, kohta 4.5. Varainsiirtovero kiinteistöjen kohdalla on 3 %, eli maanomistajan tulee suorittaa varainsiirtoveroa kunnalta vaihdossa saamastaan kiinteistöstä. Jos saadun kiinteistön arvo on 100 000 euroa, varainsiirtoveroa tulee suorittaa 3 000 euroa. Varainsiirtoverosta enemmän kappaleessa 4.1.

²¹³ *Määräala* tarkoittaa kiinteistön yksilöidysti rajattua osaa, jota ei ole muodostettu omaksi rekisteriyksiköksi. Se on yleensä esimerkiksi tilasta ostettu alue, jonka rajoista on sovittu kaupassa tai muussa luovutuksessa. Määräala voidaan erottaa kiinteistöstä itsenäiseksi kiinteistöksi taikka lohkomisen yhteydessä myös liittää toiseen kiinteistöön. Ks. tarkemmin Kuusiniemi ym. 2013, kappale II kiinteistöt ja ympäristö, kohta käsitteet.

²¹⁴ Torkkel 2014, s. 255.

momentissa²¹⁵. Kyseinen säädös koskee kuitenkin EVL:ssa vain vaihtoa. Toinen ero on verovuosikohtaisen Oy:n verotettavan tulon laskennassa, käydään nämä läpi esimerkin avulla. Esimerkissä verotettava tulo on laskettu Verohallinnon ohjeen mukaisesti²¹⁶. Kyseisessä ohjeessa on todettu, että samoja periaatteita käytetään soveltuvin osin myös EVL:n mukaisessa verotuksessa.

Esimerkki 3. Oy maanomistajana ja maksun suorittaminen maa-alueena. Oy omistaa maa-alueen M1 ja M2, jotka molemmat sijaitsevat kaavoitettavalla alueella. Molempien maa-alueiden hankintameno verotuksessa on 100 000 euroa eli yhteensä 200 000 euroa. Maa-alue M1 jää Oy:lle ja M2 luovutetaan kunnalle maankäyttömaksuna. Maa-alueen M1 käypä arvo on ennen kaavoitusta 150 000 euroa ja kaavoituksen jälkeinen arvo on 2 000 000 euroa. Maa-alueen M1 arvonnousu on siten 1 850 000 euroa. Maankäyttömaksun suuruudeksi on sovittu 50 % arvonnoususta eli 925 000 euroa. Maa-alueen M2 on sovittu kattavan koko maankäyttömaksun, joten M2 käypä arvo on luovutushetkellä 925 000 euroa. Oy ei voi käyttää TVL:n mukaista hankintameno-olettamaa, joten myyntivoittoa syntyy 825 000 euroa (925 000–100 000). Oy:lle syntyy 825 000 euron tulo verotuksessa, joka otetaan huomioon koko verovuoden verotettavassa tulossa.²¹⁷ Mikäli Oy:n muun toiminnan verotettava tulo olisi – menot huomioiden – 0 euroa, Oy:n verovuoden tulos olisi 825 000 euroa, josta sen tulisi maksaa 165 000 euroa yhteisöveroa (825 000 * 20 %).

Esimerkistä käy ilmi, että TVL 49 §:n mukainen huojennus vaikuttaa merkittävästi luovutusvoiton määrään. Koska maankäyttösopimukseen liittyvä arvonnousu on tyypillisesti huomattava, myös verovaikutukset voivat muodostua suuriksi. Vaikka osakeyhtiön yhteisöverokanta (20 %) on 10–14 prosenttiyksikköä alhaisempi kuin pääomatulojen verokanta luonnollisen henkilön verotuksessa, on otettava huomioon, että yhtiön tuotto ei ole vielä osakkeenomistajan käytettävissä²¹⁸. Mikäli varat halutaan nostaa yhtiöstä, se edellyttää

---

²¹⁵ EVL 6 §:n 3 momentin mukaan verovelvollisen vaatimuksesta verotuksessa ei pidetä luovutuksena luonnonsuojelulaissa tarkoitettuun luonnonsuojelun alueeksi luovutettavan kiinteistön luovutusta siltä osin kuin kiinteistö vaihdetaan toiseen kiinteistöön. Vaihdoissa vastaanotetun kiinteistön verotuksessa vähennyskelpoisena hankintameno pidetään luovutetun kiinteistön verotuksessa poistamatta olevaa hankintamenoa osaa.

²¹⁶ Verohallinto 2023a.

²¹⁷ Kirjanpidossa myyntivoiton määrä voi olla pienempi tai suurempi, jos kirjanpidossa on kirjattu maa-alueen arvonalennuksia tai arvonnousuja.

²¹⁸ Ks. tarkemmin *erillisyyden periaatteesta* Ossa 2020b, s. 209–211.

voiton jakamista, jolloin jaettava määrä verotetaan osakkaan tasolla joko pääoma- tai ansiotulona.²¹⁹

Epäselvyyden oikeustilaan luo tilanne, jossa kunta huomioi maankäyttösopimuksessa ja maankäyttömaksussa myös maanomistajan luovuttaman maa-alueen arvonnousun. Kunnalle luovutettavan maa-alueen hankintamenon kasvu voi pienentää osakeyhtiön myyntivoittoa merkittävästi. Kysymys oli ratkaistavana Helsingin Hallinto-oikeudessa 2024²²⁰. Tapauksessa kunta oli hinnoitellut myös luovutettavan maa-alueen arvonnousun osana maankäyttösopimusta. Hallinto-oikeus totesi, että kyseisessä tilanteessa arvonnousu on huomioitu myös luovutettujen maa-alueiden osalta, johon maankäyttömaksu on perustunut. Täten maankäyttömaksu tulee kyseisessä tilanteessa huomioida luovutettujen maa-alueiden hankintamenon osana. Verohallinto ei ole toistaiseksi päivittänyt ohjettaan eikä ole myöskään antanut yhtään esimerkkiä osakeyhtiön verotettavan tulon laskemisesta maankäyttömaksun ollessa käsillä. Alla olevassa esimerkissä käydään läpi, miten hankintamenon jakautuminen tulisi huomioida, jos kunta on huomioinut luovutettavan maa-alueen arvonnousun osana maankäyttömaksua.

Esimerkki 4. Oy maanomistajana ja maksun suorittaminen maa-alueena sekä rahasuorituksena. Oy omistaa maa-alueen M1 ja M2, jotka molemmat sijaitsevat kaavoitettavalla alueella. Molempien maa-alueiden hankintameno verotuksessa on 100 000 euroa. Maa-alue M1 jää Oy:lle ja M2 luovutetaan kunnalle maankäyttömaksuna. Maa-alueen M1 käypä arvo on ennen kaavoitusta 100 000 euroa ja kaavoituksen jälkeinen arvo on 2 000 000 euroa. Maa-alueen M2 käypä arvo on ennen kaavoitusta 100 000 euroa ja kaavoituksen jälkeinen arvo on 1 500 000 euroa. Maa-alueen M1 ja M2 arvonnousu on yhteensä 3 300 000 euroa. Maankäyttömaksun suuruudeksi on sovittu 50 % arvonnoususta eli 1 650 000 euroa. Maa-alueen M2 luovutus on sovittu kattavan käyvän arvon mukaisesti 1 500 000 euroa maankäyttömaksusta, joten Oy:n pitää maksaa rahasuorituksena 150 000 euroa. Oy ei voi käyttää TVL:n mukaista hankintameno-olettamaa. Kysymyksessä on rakennusoikeuksista johtuva arvonnousu, joten maankäyttömaksu voidaan huomioida hankintamenoa laskettaessa hankinta hetken käypien arvojen suhteessa²²¹. Molempien maa-alueiden hankintahetken käypä arvo on ollut 100 000 euroa, joten 50 %:a (50 % *

---

²¹⁹ Ks. tarkemmin *varojenjaosta* Ossa 2020b, s. 209–237.

²²⁰ Helsingin HAO 3577/2024 (julkaisematon).

²²¹ Ibid.

1 650 000 = 825 000 euroa) maankäyttömaksusta voidaan huomioida maa-alueen M2 hankintamenon korotuksena. Täten maa-alueen M2 hankintameno luovutuksessa kunnalle on 925 000 euroa (100 000 + 825 000), joten osakeyhtiölle syntyy myyntivoittoa M2 luovutuksesta 575 000 euroa (1 500 000²²²–925 000). Käytännössä vero myyntivoitosta on 115 000 euroa (575 000 * 20 %). Maankäyttömaksun loppuosaa (825 000 euroa) allokoidaan maa-alueen M1 hankintamenuon.

Esimerkkejä 3 ja 4 vertailemalla huomataan, että kunnan laskentatavalla on suuri merkitys osakeyhtiön verotukseen. Jos kunta huomioi myös luovutuksena saatavan maa-alueen arvonnousun maankäyttömaksun osana, tämä on verotuksellisesti edullisempaa osakeyhtiölle. Käytännössä kyseisessä tilanteessa ei muutu kunnan osalta mikään, koska se saa edelleen saman maa-alueen, mutta verovelvollisen kohdalla merkitys on suuri²²³. Kuten aikaisemmin on todettu, maankäyttösopimuksissa on tietyn asteinen sopimusvapaus ja maa-alueiden arvostamistapaa maankäyttösopimuksessa ei ole juuri käsitelty muuten kuin Verohallinnon antamassa ohjeessa²²⁴. Mielenkiintoinen kysymys oikeudellisesti liittyy myös siihen, voitaisiinko kyseinen kunnan laskentatapa katsoa kielletyksi valtioneuoksi, tätä kysymystä käsitellään luvussa 4.3. Lisäksi esiin voisi nousta kysymys verovelvollisten yhdenvertaisesta kohtelusta. On kuitenkin huomattava, että mahdollinen erilainen kohtelu ei johdu verotuksesta vaan kunnan soveltamista arvostamisperiaatteista ja maankäyttösopimuksen sisällöstä.²²⁵

Maankäyttömaksun suorittamiseen työsuorituksena liittyy useampia erityiskysymyksiä. Näistä yksi on hankintalain soveltaminen, josta todetaan maapolitiikan oppaassakin, että kysymys jää arvioitavaksi yksittäisissä tapauksissa²²⁶. Hankintalaki luo näin ollen epäselvän kysymyksen oikeustilaan. Työsuorituksena suoritettava maankäyttömaksu ei ole ollut paljoo esillä oikeuskirjallisuudessa.

Verotuksen näkökulmasta työsuorituksena maksettava maankäyttömaksu voi tulla kysymykseen esimerkiksi tilanteessa, jossa rakennusyhtiö rakentaa koulun taikka tekee muunlaisen työsuorituksen kunnalle. Torkkel toteaa, että jos sopimuksessa on määritetty työsuorituksen arvo, sitä voidaan pitää lähtökohtaisesti työsuorituksesta realisoituvana tulona,

---

²²² 1 500 000 euroa, koska 150 000 euroa maksettiin rahasuorituksena.

²²³ Kunta saa kuitenkin myös osan yhtiöiden tuloverotuksesta, joten verotuksen pienentyessä myös kunnan tulot pienenevät.

²²⁴ Verohallinto 2023a, kohta 4.3.

²²⁵ Ks. yhdenvertaisuudesta Nykänen 2017, s. 231–233.

²²⁶ Kuntaliitto – maapolitiikan opas, kohta Maankäyttösopimukset ja kilpailuttaminen.

kuitenkin jos arvoa ei ole määritetty tällöin se pitäisi arvioida.²²⁷ Torkkelin toteamus jättää varaa pohdinnalle: koska kysymyksessä on rakennusyhtiö, tämän voisi olettaa olevan osakeyhtiö. Osakeyhtiö on kirjanpitovelvollinen ja verotuksessa seurataan lähtökohtaisesti EVL:n normistoa, kuten aikaisemmin on todettu. Torkkel on täysin oikeassa todetessaan, että työsuorite on realisoituva tulo, mutta se toimii osakeyhtiön ollessa kyseessä täysin eri tavalla kuin luonnollisen henkilön kohdalla. Käytännössä rakennusyhtiö kirjaa kirjanpidossa tuloslaskelmalle tuloksi työsuoritteiden määrän ja vastaavasti suorituksesta aiheutuvat kulut menoihin. Nämä huomioidaan yhteisön verotuksessa verovuoden päätyttyä, eli käytännössä tulot ja kulut sisältyvät yhtiön tuloslaskelmaan ja sen kautta verotukseen, käytäntö on todella erilainen kuin luonnollisella henkilöllä.²²⁸

Tuloutuksessa on huomioitava, että maankäyttömaksun suorittaminen rakennustyönä – kuten koulun rakentamisena – harvoin ajoittuu yhdelle verovuodelle²²⁹. Verotettavan tulon perustana on kirjanpidollinen vuositulo²³⁰. Kirjanpidon ja EVL:n pääperiaatteena on suoriteperuste ja kysymys onkin, milloin työsuorite realisoituu maanomistajan verotuksessa, eli milloin työsuorite tuloutuu²³¹. Kirjanpitolausakunnan (KILA) kuntajaosto on käsitellyt tuloutuskysymyksiä varsinkin kunnan kirjanpidon kirjausten osalta, mutta ottanut myös kantaa maanomistajan rakentaessa kunnallistekniikkaa²³².

KILA on todennut muun muassa, että maanomistajan rakentaessa kunnallistekniikkaa vastikkeena kaavoituksesta, rakennuskustannukset aktivoidaan kirjanpidossa pysyviin vastaaviin ja tuloutetaan luovutushetkellä maankäyttömaksuna. Ennakkoon saadut korvaukset kirjataan siirtovelkoihin ja tuloutetaan kustannusten toteutumisen mukaan.²³³ Käytännössä maankäyttömaksu tuloutetaan vasta työsuoritteiden valmistuessa. Lisäksi KILA:n ohjeistuksen mukaan kaavoitetun maa-alueen hankintameno kasvaisi vasta siinä vaiheessa, kun yritys

---

²²⁷ Torkkel 2014, s. 255. Arvon arvioinnista vielä myöhemmin. Torkkel toteaa myös, että työsuorituksesta aiheutuvat menot voidaan kohdistaa työsuoritukseen.

²²⁸ Lisäksi, jos työsuoritteiden arvo arvioidaan se tulisi mitä ilmeisimmin oikaista kirjanpidossa ja verotuksessa, kun oikea arvo on selvillä.

²²⁹ Esimerkkinä, jos maankäyttösopimus ja kaava astuvat voimaan 31.10.2023 ja yhtiö alkaa tällöin rakentaa maankäyttömaksuksi sovittua koulua. Koulu tuskin valmistuu ennen vuoden vaihdetta tai välttämättä vielä seuraavanakaan vuonna, joten työsuoritus tuloutetaan useampana verovuonna. Oletuksena, että osakeyhtiön tilikausi on kalenterivuosi.

²³⁰ Knuutinen 2024, kappale elinkeinotulon verotus, kohta verotus ja kirjanpito.

²³¹ KPL 2 luvun 3 §:n 1 momentti ja Knuutinen 2024, kappale elinkeinotulon verotus, kohta jaksottaminen, poistot ja varaukset. Kirjanpidossa voidaan kuitenkin menot ja tulot kirjata perustuen myös veloitukseseen (*laskuperuste*) tai maksuun (*maksuperuste*) (KPL 2 luvun 3 §:n 2 momentti). Suoriteperusteen käyttäminen on kuitenkin tavanomaisiin.

²³² Ks. KILA 94/2010, 70/2005 ja 67/2005.

²³³ KILA 94/2010, s. 7.

maksaa maankäyttömaksun, eli luovuttaa työsuoritteensa kunnalle²³⁴. KILA:n lausunto perustuu KPL 5:1 §:n mukaiseen meno-tulon periaatteeseen, KPL 2:3 §:n mukaiseen suoriteperusteiseen kirjaamiseen sekä KPL 3:3 §:ään sisältyvään yleiseen varovaisuuden periaatteeseen, jonka mukaan ainoastaan tilikaudella toteutuneet voitot otetaan tilinpäätöksellä huomioon tilikauden tuloksesta riippumatta.

Esimerkki 5. Oy maanomistajana ja maksun suorittaminen työsuoritteena. Oy käyttää kirjanpidossaan suoriteperustetta. Yhtiö omistaa maa-alueen M1, joka sijaitsee kaavoitettavalla alueella. Maa-alueen M1 hankintameno on 100 000 euroa. Maa-alueen M1 käypä arvo ennen kaavoitusta on 200 000 euroa ja kaavoituksen jälkeinen arvo on 2 000 000 euroa. Maa-alueen M1 arvonnousu on siten 1 800 000 euroa. Maankäyttömaksun suuruus on 50 % eli 900 000 euroa. Tämä sovitaan suoritettavaksi rakentamalla koulu kunnalle. Maankäyttösopimus ja kaava astuu voimaan 30.6.2023. Yhtiö aloittaa koulun rakentamisen 30.6.2023. Koulu valmistuu ja luovutetaan kunnalle 10.5.2025. Yhtiön verovuosi on kalenterivuosi.

Verovuosi 2023: Yhtiölle kertyy rakentamiskustannuksia 200 000 euroa. Nämä kirjataan keskeneräisiin töihin ja aktivoidaan taseeseen pysyviin vastaaviin. Tuloutusta ei tehdä vielä, koska työsuorite ei ole valmis eikä luovutettu. Tuloverotuksessa ei synny veronalaista tuloa. Rakentamiskustannuksia ei myöskään vähennetä verotuksessa.

Verovuosi 2024: Yhtiö jatkaa koulun rakentamista ja sille kertyy lisäkustannuksia 500 000 euroa. Kuten aiemmin, myös nämä kirjataan keskeneräisiin töihin ja aktivoidaan taseeseen. Tuloutusta ei edelleenkään tehdä, koska työsuorite ei ole valmis eikä luovutettu. Tuloverotuksessa ei synny veronalaista tuloa eikä kustannuksia vähennetä.

Verovuosi 2025: Yhtiö rakentaa koulun loppuun ja sille kertyy lisäkustannuksia 100 000 euroa. Koulu valmistuu ja luovutetaan kunnalle 10.5.2025. Koko työsuoritteensa arvo (maankäyttömaksu) 900 000 euroa tuloutetaan yhdyskuntapalvelujen maksuna tuloiksi, ja vastaavat aktivoidut kustannukset 800 000 euroa kirjataan menoiksi. Tulos 100 000 euroa sisältyy yhtiön verotettavaan

---

²³⁴ Samoin myös verotuksessa, luovutushetki ratkaisee suoriteperusteisessa kirjanpidossa, että verotuksessa Ks. Malmgrén ym. 2025, s. 218–220.

elinkeinotuloon. Verovuoden 2025 verotuksessa tämä tulo ja kulut otetaan huomioon meno-tulo-teorian mukaisesti.

Suoriteperusteisessa kirjanpidossa esimerkin 4 mukaisesti työsuorite tuloutetaan vasta, kun hanke luovutetaan kunnalle. Esimerkkiä tarkastelemalla syntyy kaksi mielenkiintoista kysymystä. Ensinnäkin Torkkel mainitsee, että työsuoritteen arvo pitäisi arvioida, jos sitä ei ole määritetty²³⁵. Tällä on merkitystä AKL 12 a luvun luonteen kannalta, koska se määrittää käytännössä maankäyttömaksun suuruuden. Kuitenkin verotuksen kannalta työsuorituksen arvon arvioinnilla ei näyttäisi olevan merkitystä vaan nimenomaan maankäyttömaksun suuruudella. On tietysti selvää, että rakennusyhtiö koittaa arvioida työsuoritteen arvon mahdollisimman tarkasti vastaamaan maankäyttömaksua, mutta loppujen lopuksi voidaan todeta, että merkitystä on lähinnä maankäyttömaksun suuruudella sekä toteutuneilla työsuorituksen menoilla. Näiden erotuksesta lasketaan realisoituva tulo. Jos rakentamiskustannukset ylittävät maankäyttömaksun arvon, syntyy yhtiölle tappiota. Vastaavasti, jos kustannukset jäävät alhaisemmiksi kuin maankäyttömaksuna sovittu vastike, yhtiölle tuloutuu voittoa työsuoritteen luovutushetkellä.²³⁶

Toinen mielenkiintoinen kysymys liittyy rakentamiskustannusten ja maankäyttömaksun arvon väliseen suhteeseen. Rakentamiskustannusten nousu tai väärin arviointi voi aiheuttaa tilanteen, jossa työsuorituksena toteutettava maankäyttömaksu ylittää arvonnousun perusteella arvioidun maksun määrän. Jos esimerkiksi maankäyttösopimuksessa sovitaan 50 %:n suuruudesta maksusta arvonnoususta ja tämän vastineeksi rakennetaan koulu, mutta toteutuneet kustannukset nousevatkin niin, että kunnalle luovutettu suorite vastaa lopulta 90 %:a arvonnoususta taikka yli arvonnousun. Tällöin herää kysymys, tulisiko kunnan maksaa välirahana ylimenevä osuus takaisin yhtiölle, jotta pysyttäisiin AKL 91 f §:n 60 %:n enimmäistasossa, vai jääkö erotus yhtiön tappioksi. Vaikkakin AKL 91 b §:n 3 momentin mukaan maankäyttösopimuksilla voidaan kehittämiskorvausta rajoittamatta laajemminkin sopia osapuolten välisistä oikeuksista ja velvoitteista. Oikeuskirjallisuudessa kehittämiskorvauksen rajan ylittävään maksuun on suhtauduttu kielteisesti²³⁷. Korkein oikeus on katsonut, että kehittämiskorvauksen määräytymisperusteilla voi olla merkitystä arvioitaessa sitä, onko sopimusta pidettävä oikeustoimilain (228/1929) mukaan

---

²³⁵ Torkkel 2014, s. 255.

²³⁶ Käytännössä samaa tapaa noudatetaan perustajaurakointiliiketoiminnan verotuksessa. Ks. Verohallinto 2023c.

²³⁷ Ks. Häkkänen 2020, s. 37–38. Ks. myös Ekroos – Majamaa s. 493.

kohtuuttomana²³⁸. Nämä huomioiden, mitä ilmeisimmin kunnan tulisi maksaa välirahaa niin paljon, että päästään kehittämiskorvauksen määrittämään 60 %:n ylärajaan (AKL 91 f §). Ilman kunnan kompensointia kyseinen maankäyttömaksu lähestyisi myös veronluonnetta²³⁹.

Tätä kokonaisuutta vasten voidaan tarkastella myös hallintoriitamenettelyä koskevaa ratkaisua KHO 2016:52, jossa yhtiö vaati hallinto-oikeutta vahvistamaan maankäyttösopimuksen ehtojen kohtuullistamista ja vastuujakoa. Korkein hallinto-oikeus totesi, että maankäyttösopimus on luonteeltaan hallintosopimus, koska se liittyy kunnan maapolitiikan keinovalikoimaan ja julkisen vallan käyttöön. Hakemus jätettiin kuitenkin tutkimatta, koska siinä ei vedottu siihen, että sopimuksen ehdot olisivat olleet hallintolain tai sen taustalla olevien periaatteiden vastaisia. Pelkästään kustannusvastuun epäselvyys ei riittänyt nostamaan asiaa hallintoriitakynnyksen yli. Tapaus osoittaa, ettei kohtuuden ja yhdenvertaisuuden arviointi maankäyttösopimuksissa ole suoraan oikeudellisesti tutkittavissa, ellei sopimusehtoja voida pitää selkeästi lainvastaisina tai oikeusturvaa loukkaavina. Tämä luo jännitteen tilanteessa, jossa työsuorituksena toteutettu rakennushanke ylittää AKL 91 f §:n mukaisen kehittämiskorvauksen enimmäismäärän, mutta kunta ei kompensoi ylijäävää osuutta. Tällöin voi olla mahdollista, että yhtiö jää yksin kustannusvastuuseen, ja maankäyttömaksu alkaa lähestyä veroluonteista maksua ilman lain tasoista sääntelyä. Tämä korostaa, ettei 60 %:n enimmäistaso ole pelkkä suositus, vaan oikeudellisesti merkityksellinen raja.

Osakeyhtiön näkökulmasta voisi olla perusteltua soveltaa osatuloutusta valmiusasteen mukaan, erityisesti silloin, kun kyse on pitkäkestoisesta rakennushankkeesta, joka liittyy maankäyttömaksun suorittamiseen työsuorituksena (KPL 5:4 §). KILA onkin ottanut tähän kantaa ja todennut, että rakennusalalla toimivista kirjanpitovelvollisista osa noudattaa KPL 5:1 §:n mukaista menettelyä ja osa 5:4 §:ssä tarkoitettua osatuloutusta.²⁴⁰ KILA:n mukaan onkin kirjanpitovelvollisen itse päätettävissä mitä menetelmää haluaa käyttää²⁴¹. Vastaava säännös löytyy myös EVL 19 §:stä, jonka mukaan, jos verovelvollinen on tilinpäätöksessään merkinnyt pitkän valmistusajan vaativasta suoritteesta syntyvän tulon tuotoksi KPL 5:4 §:n tai KPL 7 a:1 §:ssä tarkoitettujen kansainvälisten tilinpäätösstandardien mukaisesti valmiusasteen perusteella, edellä tarkoitettu tulo luetaan verovuoden tuotoksi. Käytännössä

---

²³⁸ KKO 2016:8 kohta 32.

²³⁹ Ks. PeVL 53/2002 vp, s. 2 ja kappale 3.1.

²⁴⁰ KILA 1851/16.3.2010.

²⁴¹ Ibid.

sekä kirjanpidossa että verotuksessa voidaan suuremmissa rakennushankkeissa poiketa suoriteperusteesta ja käyttää valmiusasteen mukaista tuloutusta. Osatuloutuksen hyötynä on, että tulo jakaantuu tasaisemmin verovuosille, tuloksen ennakointi on helpompaa, talouden seuranta on tarkempaa sekä tilikaudet ovat vertailukelpoisia keskenään. Olennaista kuitenkin on, että tuloutusmenetelmän tulee olla kirjanpidon ja verotuksen välillä yhdenmukainen, eli samaa menetelmää on noudatettava molemmissa järjestelmissä.

3.3.3 Maankäyttömaksun ja kehittämiskorvauksen vaikutus hankintamenoon

Hankintameno on keskeinen käsite vero-oikeudessa, koska sen avulla lasketaan luovutusvoitto tai -tappio. Luovutusvoitto tai -tappio on käytännössä myyntihinta vähennettynä hankintamenoilla, jonka erotus osoittaa onko verovelvolliselle aiheutunut voittoa vai tappiota.²⁴² Maankäyttömaksun ja kehittämiskorvauksen lisääminen hankintamenoon pienentää verovelvollisen mahdollista luovutusvoittoa, jos maa-alue myydään kaavoituksen jälkeen. Kuten Torkkel toteaa, AKL 12 a luvun esityöt ovat poikkeukselliset, koska niissä otetaan kantaa maankäyttömaksun ja kehittämiskorvauksen jaksottamiseen²⁴³. Hallituksen esityksessä todetaan nimenomaisesti, että

”kehittämiskorvaus tai sopimuksen perusteella tuleva maksu on kiinteistöön liittyvä kustannus ja verrattavissa hankintamenoon. Se voi tulla sekä tuloverolain (1535/1992) että elinkeinotulon verottamisesta annetun lain (360/1968) mukaan käsiteltävissä tilanteissa kustannuksena vähennettäväksi myyntivoitosta. Kyseessä ei sen sijaan ole sellainen meno, joka olisi oikeus vähentää kuluna pääomatulosta.”²⁴⁴

Oikeuskäytännössä korkein hallinto-oikeus on ottanut kantaa maankäyttömaksun käsittelyyn hankintamenoa²⁴⁵. Tapauksessa KHO 2009:94²⁴⁶ oli kysymyksessä maankäyttösopimus kunnan ja elinkeinonharjoittajan A välillä. Hankkeet oli toteutettu ennen AKL 12 a luvun voimaantuloa. A oli osallistunut yhteisen tiejärjestelyn kustannusten jakoon, mutta ei rakentamiseen. Lisäksi A oli osallistunut B-kadun saneeraukseen, jonka kustannukset sovittiin vähentävän maankäyttömaksua. A oli aktivoinut maankäyttömaksun rakennuksiin ja B-kadun saneerauksen pitkävaikutteisiin menoihin. Korkein hallinto-oikeus päätyi ratkaisuun, että

---

²⁴² Ks. tarkemmin kohta 3.2.2 (luovutusvoittoverotus).

²⁴³ Torkkel 2014, s. 255.

²⁴⁴ HE 167/2002, s. 24.

²⁴⁵ Ks. tarkemmin KHO 2009:94.

²⁴⁶ Äänestysratkaisu 3–2.

maksetut määrät olivat tonttien käytettävyyttä ja arvoa kohottavina osa maa-alueen hankintamenoa, eikä menoja voitu vähentää vuotuisin poistoin.²⁴⁷

Maankäyttömaksua ja kehittämiskorvausta on AKL 12 a luvun esitöissä pidetty maa-alueisiin liittyvinä kustannuksina, jotka rinnastuvat hankintamenoon. Maankäyttösopimukseen perustuva korko ei ole kuitenkaan osa maa-alueen hankintamenoa, vaan se tulee käsitellä korkokuluna tuloverotuksessa. Korkein hallinto-oikeus on ratkaisussaan KHO 2009:94 (ään.) katsonut, että maankäyttömaksu on luettava maa-alueen hankintamenoon. Torkkel toteaa, vaikka kyseinen ratkaisu koskee aikaa ennen 12 a luvun säätämistä, mutta pelkästään sääntelyn voimaantulo ei anna aihetta olettaa oikeustilan muuttuneen. Näin ollen voidaan katsoa, että myös 12 a luvun aikana maankäyttömaksu ja kehittämiskorvaus muodostavat osan maa-alueen hankintamenoa – riippumatta siitä, onko suoritus tapahtunut rahana, kiinteistönä, työsuorituksena tai muuna omaisuutena.²⁴⁸ Maankäyttömaksu ja kehittämiskorvaus voidaan vähentää maa-alueen luovutushetkellä luovutusvoittoa laskettaessa²⁴⁹.

Kuten yllä on todettu, ratkaisu on linjassaan nykyisen oikeustilan kanssa. Maa-alueet katsotaan yleensä lähtökohtaisesti kulumattomaksi käyttöomaisuudeksi, eikä niitä voi jaksottaa poistoin kirjanpidossa eikä verotuksessa²⁵⁰. Toisaalta voidaan pohtia, olisiko korkein hallinto-oikeus päätenyt B-kadun saneerauksesta johtuvien kustannusten osalta toisenlaiseen ratkaisuun, jos nämä eivät olisi vähentäneet maankäyttömaksun määrää. EVL 39 §:n mukaan *muut aineelliset hyödykkeet*, kuten rautatiet, sillat, laiturit ja padot poistetaan tasapoistoin niiden todennäköisen taloudellisen käyttöajan kuluessa. Mikäli käyttöikä ylittää 40 vuotta, poistot tehdään 40 vuoden aikana. Esimerkiksi yrityksen omistaman tontin asfaltointikulut aktivoidaan maa-alueen hankintamenoon ja ne poistetaan vaikutusaikanaan EVL 39 §:n mukaisesti tasapoistoina²⁵¹.

Tapauksen kysymyksessä ei ollut oma maa-alue, joten EVL 39 §:n mukaista tasapoistoa ei voisi tehdä. Kuitenkin Verohallinnon ohjeessa mainitaan vuokramaan tasaus- ja asfaltointimenot, jotka voisi poistaa yhtä suurina vuotuisina poistoina todennäköisenä vaikutusaikanaan²⁵². Tätä tukee myös KHO 10.9.1980 taltio 4227 c, jonka mukaan

---

²⁴⁷ KHO 2009:94 ja Torkkel 2014, s. 255–256.

²⁴⁸ Torkkel 2014, s. 255–256.

²⁴⁹ EVL 42.2 §:n mukaan kulumattoman käyttöomaisuuden hankintamenoa vähentäminen tulee kysymykseen vasta luovutuksen yhteydessä.

²⁵⁰ Malmgrén ym. 2025, s. 223–224.

²⁵¹ Malmgrén ym. 2025, s. 231.

²⁵² Verohallinto 2024a, kohta liite: esimerkkejä hyödykkeisiin sovellettavista poistoprosenteista ja poistoaajoista.

verovelvollinen sai liiketoiminnassaan vähentää toiselle kuuluvalla maalla rakennettujen teiden kustannukset, vaikka hänellä ei ollut erityistä oikeutta tiealueeseen, EVL 24 §:n nojalla 10 %:n vuotuisin poistoin. KHO 2009:94 ratkaisussa enemmistö on todennut, että A:n osallistumista Tielaitoksen ja kunnan toteuttamiin yleisten tiealueiden muutoshankkeisiin on asiakirjojen perusteella pidettävä osana maankäyttösopimukseen perustuvaa velvollisuuksien kokonaisuutta. Tämän vuoksi liittymien rakentamisesta aiheutuneet menot tulee katsoa kyseisten tonttien käytettävyyttä ja arvoa kohottavina erinä osaksi tonttien hankintamenoa. Näin ollen menoja ei voida vähentää yhtiön tuloista vuotuisin poistoin.²⁵³ Mitä ilmeisimmin, jos B-kadun saneeraus ei olisi vähentänyt maankäyttömaksun määrää, se olisi voitu lukea pitkävaikutteisiin menoihin ja vähentää yhtiön tuloista vuotuisin poistoin EVL 24 §:n nojalla.

Maankäyttömaksu ja kehittämiskorvaus nostaa maa-alueen hankintamenoa määrätyn maksun verran. Laista tai lain esitöistä ei kuitenkaan selviä, miten maankäyttömaksu kohdennetaan maa-alueen eri osiin, jos alkuperäinen maa-alue kaavoitetaan osittain. Verohallinto on julkaissut ohjeen hankintamenojen allokoinneista²⁵⁴.

Esimerkki 6. Maankäyttömaksun kohdistaminen hankintamenoon. Maanomistaja omistaa maa-alueen, jonka pinta-alasta 60 % on peltoa ja 40 % metsää. Maa-alueen hankintameno on 150 000 euroa. Ostohetken hintatasoon perustuen pelto on ollut arvoltaan kolminkertainen metsään nähden. Näin ollen peltoon kohdistuva hankintameno on 122 727 euroa ja metsään 27 273 euroa.

Kaavoitus kohdistuu 50 prosenttiin peltoalueesta, jolloin kaavoittamattomalle pellolle jää hankintamenoksi 61 364 euroa ja kaavoitetulle osuudelle 61 364 euroa.

Maankäyttömaksu, jonka määrä on 1 000 000 euroa, kohdistetaan kokonaisuudessaan kaavoitettuun peltoalueeseen. Tämän seurauksena tonttimaaksi muuttuneen alueen hankintamenoksi muodostuu yhteensä 1 061 364 euroa.

Jos tonttialueelle muodostuu kahdeksan samansuuruista tonttia, kunkin tontin hankintamenoksi kohdistuu 132 670 euroa. Tonttien vertailussa olennaista on huomioida rakennusoikeus ja lisäksi mahdolliset sijaintiin liittyvät arvotekijät. Mikäli

---

²⁵³ KHO 2009:94. Eriävän mielipiteen jättäneen äänestyslauseunnossa on esitetty, että yleisen tien rakentamisesta tai kunnostamisesta toisen maalle aiheutuneita menoja ei voida pitää osana A:n omistamien maa-alueiden hankintamenoa vaan ne ovat sen liiketoimintaan liittyviä pitkävaikutteisia menoja, jotka tulee jaksottaa EVL 24 §:ssä säädetyllä tavalla.

²⁵⁴ Verohallinto 2023a, esimerkki 5.

maanomistaja luovuttaa muita kuin tontteja hankintameno kohdennetaan tällöin yleisesti pinta-alaperusteisesti koko alueen yhteisestä hankintamenosta riippumatta siitä, tapahtuuko luovutus maankäyttömaksun suorittamiseksi tai muussa tarkoituksessa. Maankäyttömaksu korottaa hankintamenoa ainoastaan sille kaavoitetulle maa-alueelle, joka jää maanomistajan haltuun.²⁵⁵

Maankäyttömaksu kasvattaa siis asemakaavoitetun maa-alueen hankintamenoa. Lähtökohtaisesti tonttimaan, joka on jo lohkottu asemakaavoituksessa, hankintamenon kohdentamisessa ei ole mitään erityistä. Kun tietty alue kaavoitetaan tonteiksi, jaetaan maankäyttömaksun vaikutus tonttien pinta-alan, rakennusoikeuden ja mahdollisesti sijainnin mukaan. Helsingin hallinto-oikeus on arvioinut tilannetta, jossa kunta oli tehnyt yhtiön kanssa maankäyttösopimuksen ja ottanut sopimuksessa arvonnousuun sekä maankäyttömaksuun mukaan osuuden, joka luovutettiin kunnalle maa-alueena eli maankäyttömaksu oli määrätty myös luovutettujen maa-alueiden rakennusoikeuksiin perustuvasta arvonnoususta²⁵⁶.

Kunta oli hinnoitellut maankäyttömaksun eri tavalla kuin Verohallinnon ohjeessa. Helsingin hallinto-oikeus totesi, että maankäyttömaksu voidaan tällaisessakin tapauksessa huomioida osana hankintamenoa, eli päätyi erilaiseen tulkintaan kuin Verohallinto. Lisäksi Helsingin hallinto-oikeus totesi myös, että maa-alueen osittaisissa luovutuksissa alkuperäinen hankintameno jaetaan pääsääntöisesti luovutettujen alueiden hankintahetken käyvän arvon mukaisessa suhteessa. Mikäli alueet ovat keskenään samankaltaisia, voidaan jako tehdä myös pinta-alaperusteisesti. Poikkeaminen tästä edellyttää erityisiä olosuhteita, kuten luovutettavan alueen huomattavasti poikkeavaa käyttöarvoa esimerkiksi rakennusoikeudettomana katu- tai viheralueena.²⁵⁷

Käytännössä on siis ilmeisen selvää, jos kunta hinnoittelee myös maankäyttömaksuna suoritettavan maa-alueen arvonnousun osaksi maankäyttömaksua, tämä voidaan huomioida sekä luovutettavan maa-alueen hankintamenona että maanomistajalle jäävän maa-alueen hankintamenoan hankintahetken käyvän arvon suhteessa. Verohallinnon ohjeella ei näyttäisi

---

²⁵⁵ Verohallinto 2023a, esimerkki 5.

²⁵⁶ Helsingin HAO 3577/2024 (julkaisematon). Vrt. Verohallinto 2023a, jossa todetaan ”kunnan saadessa maa-alueen maksuksi maanomistajalle jäävästä kaavoitettavasta maasta, ei kunta hinnoittele saamaansa maan arvoon mukaan alueeseen sisältyvää, sille itselleen tulevaa maankäyttömaksua. Kunta ei toisin sanoen maksa maankäyttömaksun osuutta alueesta, joka sillä on tai jonka se kaavoitusvaiheessa saa.”

²⁵⁷ Helsingin HaO 3577/2024 (julkaisematon).

olevan merkitystä kyseisessä tilanteessa²⁵⁸. HAO päättyy oikeaan ratkaisuun, koska on selvää, että sopimuksessa sovittu maankäyttömaksu tulee maanomistajan maksettavaksi. Lisäksi olisi epäjohdonmukaista, että verovelvollinen olisi maankäyttömaksun osana luovuttanut kunnalle maa-alueen, jonka arvonnousu on huomioitu maankäyttömaksussa, mutta ei voisi allokoida sitä maa-alueen hankintamenoon. Koska maankäyttömaksu perustuu kaavoituksen synnyttämään arvonnousuun ja suoritetaan kyseisessä tilanteessa luovuttamalla osa kaavoitettavasta alueesta, voidaan ratkaisua pitää verotuksen kannalta johdonmukaisena ja perusteltuna.

Maankäyttömaksujen sisällyttäminen hankintamenoon korostuu erityisesti silloin, kun kaavoituksen jälkeen myydään maa-alue, johon maksut kohdistuvat. Sekä TVL että EVL mukaisessa verotuksessa maankäyttömaksut voidaan lisätä maa-alueen hankintamenoon. Käytännössä ero muodostuu vain luovutusvoiton tai -tappion verottamisesta. TVL mukaan verotettava luonnollinen henkilö maksaa luovutusvoitosta pääomatuloveroa 30 %:n tai 34 %:n verokannan mukaisesti²⁵⁹. Sen sijaan EVL:n mukaan verotettavalla, kuten osakeyhtiöllä, maa-alueen hankintameno otetaan huomioon varallisuuslaskelmassa. Kun maa-alue myydään, luovutuksesta syntyvä voitto tai tappio realisoituu yhtiön verotettavaksi tuloksi tai vähennyskelpoiseksi tappioksi myyntihinnan ja hankintamenon erotuksena.

TVL:n mukaisesti verotettava luonnollinen henkilö ei voi käyttää TVL 48 tai 49 §:n mukaisia verohuojennuksia, jos kaavoitetun maa-alueen myynti ei tapahdu kunnalle. Kuitenkin TVL 46 §:n mukaisen hankintameno-olettaman käyttäminen on mahdollista²⁶⁰. Käytännössä sillä, onko verovelvollinen käyttänyt TVL 48 tai 49 §:n mukaista huojennusta maankäyttösopimukseen liittyvän maksun maksamisessa ei ole merkitystä hankintamenon kannalta. Koska maanomistajalle jäävän maa-alueen hankintameno muodostuu käytännössä aikaisemmasta hankintamenosta ja maksetusta maankäyttömaksusta. Maankäyttömaksun yhteydessä mahdollisesti maksettua luovutusvoittoveroa ei oteta huomioon maanomistajalle jääneen maa-alueen hankintamenossa, koska tämä on liittynyt toisen maa-alueen luovutukseen, eikä välittömästi jäljelle jääneen maa-alueen hankintaan taikka parantamiseen.

---

²⁵⁸ Kuten aikaisemmin todettu, eikä pitäisikään olla, koska Verohallinnon ohjeet eivät ole varsinaisia oikeuslähteitä vaan pikemminkin viranomaisen tekemä tulkinta verolakien normeista. Tämä ei tietenkään tarkoita, että Verohallinto olisi aina väärässä. Verohallinto päivittää ohjeitaan varsinkin korkeimman hallinto-oikeuden tulkinnan mukaiseksi.

²⁵⁹ Pääomatulon vero on 30 % 30 000 euroon asti ja ylimenevältä osuudelta 34 %.

²⁶⁰ Hankintameno-olettama on 20 %, jos omaisuus on omistettu alle 10 vuotta ja 40 %, jos omaisuus on omistettu yli 10 vuotta.

3.4 Yhteenveto

Luvussa 3 siirryttiin tarkastelemaan sitä, miten maankäyttömaksut ja kehittämiskorvaukset asettuvat tuloverotuksen viitekehykseen. Kysymys siitä, ovatko kyseiset suoritukset oikeudellisesti veroja vai maksuja, on yhä ratkaisematta. Vaikka nykyisessä sääntelyssä niitä käsitellään lähtökohtaisesti maksuina, useat niihin liittyvät ominaispiirteet – kuten kehittämiskorvauksen yksipuolinen määrääminen ja liityntä julkisen vallan käyttöön – viittaavat veroluonteisuuteen. Oikeudellinen luonnehdinta jää näin avoimeksi, eikä lainsäädäntö tarjoa tyhjentävää vastausta.

Tuloverotuksen yleinen rakenne jäsentyy eri tulolähteiden kautta: henkilökohtainen tuloverotus (TVL) ja elinkeinotoiminnan verotus (EVL). Näiden välillä on olennaisia systemaattisia eroja. Luovutusvoittoverotuksessa verotus perustuu aina omaisuuden luovutukseen, kun taas pelkkä rahasuoritus ei sellaisenaan laukaise veroseuraamuksia ilman, että se katsotaan veronalaiseksi tuloksi. Tuloverolaisissa on säädetty verohuojennuksista kiinteistön luovutuksessa kunnalle toisin kuin laissa elinkeinotulon verottamisesta. Elinkeinotoiminnassa korostuu menojen ja tulojen välinen yhteys, mutta EVL:n soveltaminen edellyttää selkeää liiketoiminnallista kontekstia. Tämä johtaa siihen, että maankäyttöön liittyvien suoritusten verokohtelu voi vaihdella voimakkaasti riippuen verovelvollisen statuksesta ja suorituksen muodosta.

Luvussa 3.3.1 tarkasteltiin luonnollisen henkilön asemaa maksujen suorittajana. Tilanteet, joissa maankäyttömaksu suoritetaan rahana ei tällöin synny verovelvolliselle verotettavaa tuloa. Tilanne on toinen, jos maankäyttömaksu maksetaan maa-alueena. Keskeiseksi muodostuu tuloverolain huojennukset luovutettaessa kiinteistö kunnalle. Vaikka luonnollinen henkilö myisi useamman maa-alueen kaavoituksen jälkeen, ei tätä lähtökohtaisesti katsota elinkeinotoiminnaksi.

Luvussa 3.3.2 käsiteltiin osakeyhtiön näkökulmaa. Verokohtelun kannalta erityisen ongelmallisiksi muodostuvat tilanteet, joissa yhtiö osallistuu maankäyttösopimuksen toteuttamiseen muulla kuin rahasuorituksella, esimerkiksi työsuorituksella. Lisäksi tilanteet voivat laukaista hankintalain soveltumistarpeen, mikäli kunta vastaanottaa työsuorituksen ilman julkista kilpailuttamista. Tämä yhdistelmä aiheuttaa epävarmuutta yhtiön näkökulmasta niin verotuksessa kuin hallintomenettelyssä. Kysymykseksi nousee myös, kuka kantaa riskin, jos suorituksen arvo arvioidaan virheellisesti. Osakeyhtiö ei voi myöskään käyttää

huojennuksia luovuttaessa kiinteistön kunnalle ja näin ollen veroseuraamus on raskaampi. Kuitenkin HAO:n viimevuotinen päätös luo selvyyttä oikeustilaan, jossa kunta hinnoittelee luovutettavan maa-alueen arvonnousun osana maankäyttömaksua. Lisäksi voidaan todeta, että kirjanpito ohjaa osakeyhtiön verokohtelua varsinkin työsuorituksen ollessa kyseessä.

Luvussa 3.3.3 tarkasteltiin sitä, voidaanko maankäyttömaksu tai kehittämiskorvaus lukea osaksi omaisuuden hankintamenoa. Kysymys osoittautuu keskeiseksi verotuksen kannalta: mikäli maksut voidaan lisätä hankintamenoon, niillä on suora vaikutus veronalaisen luovutusvoiton määrään. Vaikuttaa siltä, että oikeus- ja verotuskäytännössä on muodostunut tulkinta, jonka mukaan maankäyttömaksu voidaan yleensä lukea maa-alueen hankintamenoon. Kuitenkaan tätä hankintamenoa ei saa jaksottaa eli poistaa. Käytännössä juuri maankäyttösopimuksessa sovitun maksun määrä on osoittautunut ratkaisevaksi.

Yhteenvedona voidaan todeta, että maankäyttöön liittyvien suoritusten verotuksellinen käsittely jää edelleen tietyin osin tulkinnanvaraiseksi ja riippuu usein seikoista, jotka eivät suoranaisesti liity verotuksen rakenteeseen. Oikeustilan pirstaleisuus, tulolähdejakojen välinen vaihtelu, kuntien erilaiset käytännöt sekä suoritusten muodollinen moninaisuus aiheuttavat epävarmuutta niin verovelvolliselle kuin viranomaiselle. Luvun perusteella näyttää siltä, että keskeinen merkitys on suorituksen muodolla, dokumentaatiolla ja kohdentumisella – eikä niinkään yksinomaan sillä, miten suoritus on lainsäädännössä nimetty.

4 Maksuvelvoitteet ja muut verolajit sekä valtiontuki

4.1 Maksujen merkitys varainsiirtoveron perusteessa

4.1.1 Varainsiirtoverotuksesta

Varainsiirtoverosta säädetään varainsiirtoverolaissa (931/1996, VSVL). Varainsiirtoverolaki tuli voimaan vuoden 1997 alussa, korvaten aiemman leimaverolain (662/1943) säännökset lainhuutoleimaverosta, vuokraoikeuden siirtoleimaverosta sekä osakkeiden siirtoleimaverosta. Uuden lainsäädännön tavoitteena oli ajanmukainen ja johdonmukainen verojärjestelmä, jonka uudistukset koskivat muun muassa veron kohteen ja verovelvollisuuden määrittelyä, verovastuuta, suoritustapaa, menettelysäännöksiä ja muutoksenhakua. Varainsiirtoveroa suoritetaan kiinteistöjen ja arvopaperien luovutuksista. Veronsaajana toimii valtio, eikä esimerkiksi kunnilla ole oikeutta verotuottoon. Veron luonne on täysin *fiskaalinen*²⁶¹ sekä *neutraali*²⁶², ja suurin osa tuotosta kertyy asunto- ja kiinteistökaupoista.²⁶³

Varainsiirtovero sekä perintö- ja lahjavero koskevat omistajanvaihdoksia, mutta niiden välinen suhde on järjestetty siten, että päällekkäistä verotusta vältetään. Järjestelmä perustuu aukottomuuden ja päällekkäisyyden kieltoon: perintö- ja lahjaverolaissa tarkoitetuista saannoista ei määrätä varainsiirtoveroa, kun taas muihin saantoihin liittyy varainsiirtoverovelvollisuus.²⁶⁴ VSVL 1 §:n mukaan valtiolle on suoritettava varainsiirtoveroa kiinteistön ja arvopaperin luovutuksesta siten kuin tässä laissa säädetään.

Varainsiirtoverotuksessa veron kohteena eli vero-objekteina ovat ainoastaan kaksi saantotyyppiä: kiinteistöjen ja arvopapereiden luovutukset²⁶⁵. Määttä ja Torkkel toteaa tämän tarkoittavan, että varainsiirtoveroa on suoritettava omistajanvaihdossaannoista²⁶⁶.

Varainsiirtovero kohdistuu ainoastaan vastikkeellisiin omistajanvaihdoksiin, kun taas vastikkeettomat kuuluvat perintö- ja lahjaverotuksen piiriin. Jako ilmenee VSVL 6 ja 15 §:stä,

²⁶¹ VaVM 9/2007. *Fiskaalinen* tarkoittaa, että veron ensisijainen tehtävä on julkisen sektorin toiminnan rahoittaminen ks. tarkemmin Niskakangas – Viitala – Hokkanen 2020, s. 15.

²⁶² *Neutraaliverotus* tarkoittaa, ettei sillä pyritä ohjaamaan verovelvollisen käyttäytymistä. Vastakohtana on ohjaava verotus, jolla pyritään ohjaamaan verovelvollisen käyttäytymistä tiettyyn suuntaan esimerkkinä autoveron CO₂-perusteinen vero, mitä suuremmat päästöt sitä korkeampi vero. Eli yritetään saada verovelvolliset ostamaan päästöttömiä tai vähäpäästöisiä autoja. Ks. tarkemmin neutraalista ja ohjaavasta verotuksesta Niskakangas – Viitala – Hokkanen 2020, s. 17.

²⁶³ Torkkel 2020, s. 19–23.

²⁶⁴ Määttä – Torkkel 2022, s. 50.

²⁶⁵ Määttä – Torkkel 2022, s. 56.

²⁶⁶ Ibid. Ks. KHO 2009:27 jossa todettiin, että koska asunto-osakkeiden kauppakirjaan otetun lykkäävän ehdon mukaan osakkeiden omistusoikeus ei ollut siirtynyt ennen kaupan purkamista, ei VSVL 15 §:n 1 momentin mukaista varainsiirtoveron alaista arvopaperin omistusoikeuden luovutusta ollut tapahtunut.

jossa säädetään varainsiirtoveron edellytyksenä olevan vastikkeellisen saannon. Vastaavasti perintö- ja lahjaverolain soveltamisalaan kuuluvat vastikkeettomat saannot ovat rajattu varainsiirtoverotuksen ulkopuolelle VSVL 4 §:n 3 momentin ja 15 §:n 3 momentin perusteella. Varainsiirtoverolain ja perintö- ja lahjaverolain välinen suhde konkretisoituu VSVL 41 §:ssä, jonka mukaan Verohallinto palauttaa hakemuksesta liikaa suoritettun varainsiirtoveron, jos samasta luovutuksesta määrätään myös lahjaveroa.²⁶⁷

Varainsiirtoverotus noudattaa myös perinteistä verotuksen tapaa ja se toteutetaan itseverotuksena²⁶⁸. VSVL 4 §:n 1 momentin mukaan kiinteistön omistusoikeuden luovutuksesta on luovutuksensaajan suoritettava vero ja VSVL 15 §:n 1 momentin mukaan arvopaperin omistusoikeuden luovutuksesta on luovutuksensaajan suoritettava vero. Molemmissa tilanteissa verovelvollinen on luovutuksensaaja.²⁶⁹ Käytännössä esimerkiksi kiinteistön kaupassa ostaja on varainsiirtoverovelvollinen, eikä myyjän tarvitse ottaa varainsiirtoveroa huomioon. Luovutus koskee myös vaihtoja. Varainsiirtoveroprosentit tutkielmaa kirjoittaessa ovat kiinteistöille ja rakennuksille 3 % ja osakkeille 1,5 %. Kyseiset veroprosentit tulivat voimaan vuoden 2024 alusta.²⁷⁰

Varainsiirtoverotuksessa *kiinteistönä* pidetään itsenäistä maanomistusyksikköä, kuten tilaa, tonttia tai muuta maa- tai vesialueen yksikköä, joka voidaan merkitä kiinteistörekisteriin. Tältä osin varainsiirtoverotuksen *kiinteistön* käsite vastaa pitkälti yksityisoikeudellista kiinteistön määritelmää.²⁷¹ *Kiinteistön* käsite on kuitenkin varainsiirtoverotuksessa yksityisoikeudellista käsitettä laajempi. VSVL 5 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan veroa on suoritettava paitsi itsenäisen kiinteistön, myös muun kiinteän omaisuuden, kuten kiinteistön määräosan, määräalan sekä kiinteistöjen yhteisen alueen tai sen osan luovutuksesta. Tämä vastaa maakaaren (540/1995, MK) 1 luvun 2 §:n säännöstä, jonka mukaan kiinteistön luovutusta koskevia säännöksiä sovelletaan myös määräosiin, määrääloihin sekä yhteisiin alueisiin ja niiden osuuksiin.²⁷²

---

²⁶⁷ Määttä – Torkkel 2022, s. 50–51.

²⁶⁸ Ks. tarkemmin Määttä – Torkkel 2022, s. 51–53.

²⁶⁹ Torkkel 2020, s. 107–108. Mikäli samalla kauppakirjalla luovutetaan useita kiinteistöjä tai arvopapereita usealle ostajalle, jokainen ostaja on velvollinen suorittamaan varainsiirtoveron itsenäisesti oman määräosuutensa perusteella.

²⁷⁰ Aikaisemmin kiinteistöt ja rakennukset 4 %, asunto- ja kiinteistöosakkeet 2 % ja muut arvopaperit 1,6 %. Samalla poistettiin ensiasunnon ostajien varainsiirtoverovapaus. Lisäksi alennettu varainsiirtovero koski kaikkia kauppiaita, jotka on tehty 12.10.2023 tai sen jälkeen. Ks. tarkemmin Torkkel – Määttä 2024, s. 43–55.

²⁷¹ Rabinä – Myllymäki 2016, s. 29.

²⁷² Rabinä – Myllymäki 2016, s. 30.

4.1.2 Kiinteistön luovutus osana maankäyttömaksua ja maanvaihto

Maanomistaja voi suorittaa maankäyttömaksun maankäyttösopimuksessa sovitulla tavalla, esimerkiksi luovuttamalla maa-alueen. Vastaavasti kehittämiskorvauksen suorittamisesta voidaan sopia joko kokonaan tai osittain maa-alueena AKL 91 k §:n 1 momentin perusteella. VSVL 10 §:n mukaan veroa ei ole suoritettava, jos luovutuksensaajana on Ahvenanmaan maakunta, kunta, kuntayhtymä, seurakunta tai rekisteröity uskonnollinen yhdyskunta. Täten varainsiirtoveroa ei ole suoritettava kiinteistön luovutuksesta kunnalle.²⁷³ Varainsiirtoveron ei pitäisi rasittaa muutenkaan maanomistajan luovuttaessa maa-alueen kunnalle, koska varainsiirtoveron verovelvollinen on aina luovutuksensaaja, eli kunta. Kysymys on siis siitä, ettei kunnan tarvitse maksaa varainsiirtoveroa valtiolle.

Ainoa tilanne, jossa maanomistajalle voi syntyä varainsiirtoverovelvollisuus maankäyttömaksun takia, on silloin, kun maankäyttösopimuksessa sovitaan maa-alueiden vaihdosta ja mahdollisesti välirahan maksamisesta. Tilanteessa maanomistaja on myös kiinteistön luovutuksensaajana, koska vaihto katsotaan verotuksessa luovutukseksi. Kiinteistön luovutuksessa vero on kolme prosenttia kauppahinnasta tai muun vastikkeen arvosta (VSVL 6.1 §).²⁷⁴ Vaihdossa luovutuksensaajan tulee maksaa varainsiirtoveroa kolme prosenttia saadun maa-alueen käyvästä arvosta. Varainsiirtovero voidaan lisätä kiinteistön vaihdossa saadun maa-alueen hankintamenoon, joka pienentää luovutusvoittoveron määrää, jos maa-alue myydään kolmannelle²⁷⁵.

4.1.3 Kiinteistön omistajanvaihdos kaavoitusmenettelyn aikana – maankäyttömaksu ja kehittämiskorvaus

Kiinteistön vaihdannassa voi syntyä tilanne, jossa maanomistaja luovuttaa kiinteistönsä kolmannelle osapuolelle kaavoituksen ollessa vielä kesken, ja luovutuksensaaja sitoutuu vastaamaan maankäyttömaksusta. Varainsiirtoverotuksessa on arvioitava, onko luovutuksensaajan vastattavakseen ottama maankäyttömaksu VSVL 4.1 ja 6.1 §:ssä tarkoitettua vastiketta, joka tulee huomioida veron perusteena.²⁷⁶ VSVL 4 §:n 1 momentin mukaan kiinteistön omistusoikeuden luovutuksesta on luovutuksensaajan suoritettava veroa.

---

²⁷³ Torkkel 2020, s. 252 ja Torkkel 2014, s. 257.

²⁷⁴ Vrt. VSVL 13 ja 14 §.

²⁷⁵ Kasso 2014, s. 352.

²⁷⁶ Torkkel 2020, s. 252–253.

VSVL 6 §:n 1 momentin mukaan kiinteistön luovutuksessa vero on 3 % kauppahinnasta tai muun vastikkeen arvosta.

Torkkel on todennut, että maankäyttömaksun sisällyttäminen varainsiirtoveron perusteeseen edellyttää, että sopimuskorvaus on ehtinyt kypsyä maanomistajan vastattavaksi velaksi ennen luovutusta, ja että ostaja ottaa sen nimenomaisesti vastattavakseen²⁷⁷. Veron perusteeseen luetaan myös luovutuksensaajan aktiivinen suoritusvelvoite luovuttajaa kohtaan, kuten esimerkiksi myyjän velan vastattavaksi ottaminen. Tällöin varainsiirtovero lasketaan luovutus sopimukseen merkityn kauppahinnan ja vastattavaksi otetun velan yhteismäärästä.²⁷⁸ Tarkoituksena on löytää ”rajatapahtuma”, jolloin maanluovuttaja on ottanut maankäyttömaksun vastattavakseen.

Koska maankäyttösopimus voidaan tehdä osapuolia sitovasti vasta, kun kaavaluonnos tai -ehdotus on ollut julkisesti nähtävillä (AKL 91 b.2 §), ja se saa lopullisen sitovuutensa yleensä vasta asemakaavan hyväksymisellä²⁷⁹, ei pelkkä sopimusneuvottelu tai vireillä oleva kaavoitus ilmeisimmin muodosta vielä veron perusteeksi otettavaa vastiketta. AKL 91 b § 2 momentti koskee kaavoituksen käynnistämistä, ja sen keskeinen ero varsinaiseen maankäyttösopimukseen liittyy sopimuksen sitovuuden ajankohtaan suhteessa kaavoitusprosessiin. Varsinainen maankäyttösopimus voidaan tehdä osapuolia sitovasti vasta sen jälkeen, kun kaavaluonnos tai -ehdotus on ollut julkisesti nähtävillä. Sen sijaan kaavoituksen käynnistämistä koskeva sopimus voidaan hyväksyä jo ennen kaavoitusprosessin alkua.²⁸⁰ Korkein hallinto-oikeus on tapauksessa KHO 2006:14 todennut, että sopimuksessa kaavoituksen käynnistämisestä voidaan sopia vain käynnistämiseen liittyvistä kustannuksista. Näin ollen näyttäisi olevan ilmeistä, ettei sopimuksessa kaavoituksen käynnistämisestä voi sopia sitovasti arvonnousuun perustuvaa maankäyttömaksua ja täten maankäyttömaksu ei voi tulla varainsiirtoveron perusteeseen pelkän kaavan käynnistämisestä tehdyn sopimuksen nojalla.²⁸¹

---

²⁷⁷ Ibid.

²⁷⁸ Määttä – Torkkel 2022, s. 97. Ks. myös KHO 1998 T 2796, jossa luovutuksensaaja otti velan vastattavakseen ja velka otettiin huomioon laskettaessa varainsiirtoveroa. Ratkaisussa velkavastuu siirtyi lain perusteella. Määttä – Torkkel mukaan vastaava koskee myös tilannetta, jossa velkavastuu siirtyy sopimuksen perusteella. Määttä – Torkkel 2022, s. 98. Lisäksi ks. KHO 2001 T 1900, jossa myyntiä koskevassa kauppakirjassa ostaja sitoutui suorittamaan myös myyjän palautettavaksi tulevaa arvonlisäveroa vastaavan määrän. Arvolisävero laskettiin varainsiirtoveron perusteeseen.

²⁷⁹ Sopimukset käytännössä neuvotellaan ja tehdään rinnan kaavoituksen kanssa lopputulosta ennakoiden HE 167/2002, s. 21. Ks myös Häkkänen 2020, s. 41.

²⁸⁰ Hakkola 2006, s. 1041.

²⁸¹ Ks. myös Torkkel 2020, s 254 ja tapauksesta tarkemmin Hakkola 2006, s. 1037–1047.

Maankäyttömaksun ajankohta on yleensä sidottu asemaakaavan lainvoimaistumiseen²⁸². Maankäyttösopimus näyttäisikin aina olevan ehdollinen suhteessa kaavaan²⁸³. Näin ollen maankäyttösopimus on molempia osapuolia sitova vasta, kun kaava hyväksytään. Torkkelin mukaan varainsiirtoverotuksessa on arvioitava, onko kunnan ja maanomistajan välillä tehty maankäyttösopimus jo sellaisenaan riittävä peruste katsoa, että sopimuksen mukainen korvausvelvoite on kypsytynyt myyjän vastuulle, vai tuleeko tulkinnassa antaa merkitystä maankäyttösopimuksen kaavasta riippuvaan ehdollisuuteen²⁸⁴.

Varainsiirtoverotuksessa käytetään kahta erilaista verovelkasuhdetta kuvaavaa termiä. *Abstrakti-* ja *konkreettinen* verovelkasuhde. Abstrakti verovelkasuhde syntyy luovutussopimuksen tekohetkellä (VSVL 7 ja 21.1 §).²⁸⁵ Abstrakti verovelkasuhde syntyy lain nojalla molempien pykälien mukaan, kun luovutussopimus on tehty. Konkreettinen verovelkasuhde taas syntyy, kun vero maksuunpannaan²⁸⁶. Maankäyttösopimusten kohdalla on kuitenkin usein kyse ehdollisesta luovutussopimuksesta, koska sopimus on yleensä jo tehty, mutta se on ehdollinen asemakaavan toteutumiseen nähden. Ehdollisten luovutussopimusten osalta varainsiirtovero on maksettava jo luovutussopimuksen tekohetkellä, kuten normaalistikin. Veron perusteeseen sisällytetään myös luovutuksensaajan ottama vastuu myyjän velasta, eli maankäyttömaksu, joten sopimuskorvauksen vastattavaksi ottaminen luetaan varainsiirtoveron perusteeseen.²⁸⁷ Näin ollen, jos maankäyttösopimus on tehty, vaikkakin ehdollisena suhteessa asemakaavaan, eikä kaava ole vielä toteutunut, tulee maankäyttömaksun osuus laskea varainsiirtoveron perusteeseen, kun kiinteistön luovutuksensaaja ottaa maankäyttömaksun vastattavakseen.²⁸⁸ Lisäksi huomioitavana on, jos kaava ei toteutuisikaan, että varainsiirtovero voidaan hakea palautettavaksi maankäyttömaksun osalta (VSVL 40 §). Kuitenkin, mikäli neuvottelut maankäyttösopimuksesta ovat vielä tekeillä ja maa-alue myydään neuvotteluiden aikana, maankäyttömaksua ei tällöin lueta varainsiirtoveron perusteeseen.

---

²⁸² Ks. HE 167/2002, s. 21 ja Häkkänen 2020, s. 41.

²⁸³ Ks. myös Torkkel 2020, s. 255 ja Torkkel 2014, s. 258 sekä Hallberg ym. 2020, s. 646–647.

²⁸⁴ Torkkel 2020, s. 255–256.

²⁸⁵ Ks. Torkkel 2020, s. 256–257.

²⁸⁶ Torkkel 2020, s. 256.

²⁸⁷ Torkkel 2020, s. 256 ja Torkkel 2014, s. 259.

²⁸⁸ Vrt. KHO 2002 T 1289, päätöksellä ei kuitenkaan enää oikeudellista merkitystä. Ks. myös Verohallinto 2024b, kappale 4.5, jossa päädytään samaan lopputulokseen seuraavalla perusteella ”vastikkeesta on suoritettava varainsiirtovero riippumatta siitä, ovatko maksut erääntyneet, koska maankäyttö- ja rakennuslain mukaisesti ne ovat luonteeltaan korvausta maapohjan arvonnoususta eli ne ovat osa kiinteistön arvoa.”

Kehittämiskorvauksen osalta taas ratkaisevaa on kunnan määräämispäätös (AKL 91 g.1 §), joka kypsyttää velvoitteen maanomistajan vastattavaksi, pelkkä tietoisuus tulevasta kaavoituksesta tai kehittämiskorvauksesta ei ole riittävä peruste verolle. Torkkel katsookin, että kehittämiskorvaus voidaan lukea osaksi veronalaista vastiketta ainoastaan, jos luovutuksensaaja ottaa maksuunpantavan määrän nimenomaisesti vastattavakseen vastikkeellisessa saannossa (AKL 91 i.2 §) (VSVL 6.1 §).²⁸⁹ Mikäli kehittämiskorvauksen maksuvastuu siirtyy vastikkeettomassa saannossa, veroseuraamuksia ei synny (VSVL 6 §).

Kehittämiskorvauksen maksamisesta vastaa maa-alueen omistaja (AKL 91 i.1 §). Täten kehittämiskorvaus käytännössä luetaan aina varainsiirtoveron perusteeseen, jos se on jo määrätty ja toisaalta ei ikinä silloin, jos kunta ei ole kehittämiskorvausta vielä määrännyt. AKL 91 g §:n 1 momentin mukaan päätös kehittämiskorvauksen määräämisestä on tehtävä viipymättä asemakaavan hyväksymisen jälkeen. Tilanteessa, jossa kehittämiskorvausta ei ole vielä määrätty, sitä ei lueta varainsiirtoveron perusteeseen. Kuitenkin, jos päätös kehittämiskorvauksesta on jo tehty, maa-alueen luovuttaja voi siirtää myös kehittämiskorvauksen maksun maa-alueen saajalle, jos hän ottaa sen vastattavakseen. Tällöin kehittämiskorvaus lasketaan varainsiirtoveron perusteeseen. Toisaalta, jos maa-alueen luovuttaja on jo maksanut kehittämiskorvauksen, hän mitä ilmeisemmin sisällyttää tämän summan luovutushintaan, joten kehittämiskorvaus periaatteessa luetaan varainsiirtoverotuksen perusteeseen luovutushinnan mukana.

4.2 Maksujen vaikutus kiinteistöveroon

4.2.1 Kiinteistöverosta

Kiinteistövero on kiinteistön omistajan vuosittain suoritettava vero, joka määräytyy kiinteistön sijainnin ja verotusarvon perusteella²⁹⁰. Siitä säädetään kiinteistöverolaissa (654/1992, KiVL). Kyseinen vero määrättiin ensimmäistä kertaa vuonna 1993, jolloin kiinteistöverolla korvattiin kiinteistöjen harkintaverotus, asuntotulon verotus tuloverotuksessa, katumaksu sekä manttaalimaksu²⁹¹. Kiinteistöverotus on objektiivista, jossa veron määrä perustuu kiinteistön ominaisuuksiin eikä omistajan henkilöön tai juridiseen muotoon. Verovelvollisen verostatuksella – kuten esimerkiksi tuloverotuksessa verovapaalla

²⁸⁹ Torkkel 2020, s. 257-259.

²⁹⁰ Engblom ym. 2023, s. 312.

²⁹¹ Rabinä – Myllymäki 2016, s. 441.

asemalla – ei ole vaikutusta kiinteistöveron määrään. Verotus kohdistuu jokaiseen kiinteistöön erikseen, eikä veroon vaikuta, vaikka yksi omistaja omistaisi useamman kiinteistön. Tuloverotuksen näkökulmasta kiinteistövero katsotaan vähennyskelpoiseksi menoksi, eli sen voi vähentää tuloverotuksessa, jos kiinteistöä käytetään tulonhankkimistoiminnassa²⁹². Kiinteistön sijaintikunta voi vaikuttaa kiinteistöveron määrään²⁹³. Vero määrätään jokaiselle kiinteistölle erikseen, eli se on kiinteistökohtainen.²⁹⁴ Kiinteistöverovelvollinen on kiinteistön omistaja²⁹⁵ tai *omistajan veroinen haltija*²⁹⁶ kalenterivuoden alussa (KiVL 5 §)²⁹⁷.

Hallituksen esityksen mukaan kiinteistöveron taustalla on ajatus siitä, että kiinteistöjen omistajat hyötyvät merkittävästi yhdyskuntarakenteeseen ja julkisiin palveluihin tehdyistä investoinneista. Nämä lisäävät kiinteistö saatavaa jatkuvaa hyötyä sekä nostaa merkittävästi kiinteistöjen arvoa. Kiinteistöverotus perustuukin hyötymisperiaatteelle.²⁹⁸ Veropolitiikan näkökulmasta kiinteistöverotuksella katsotaankin yleensä olevan yksi ylivoimainen etu muihin verolajeihin nähden, sillä toisin kuin pääomat, yritykset ja ihmiset, kiinteistöt eivät liiku²⁹⁹. Kiinteistövero maksetaan kiinteistön sijaintikunnalle ja se onkin kuntien yksi suurimmista tulonlähteistä kunnallisen tuloveron lisäksi³⁰⁰. Kiinteistövero perustuu maan ja rakennusten arvoon. Veroprosentit vaihtelevat kunnittain ja kunnallisesta kiinteistöveroprosentista päättää kunnanvaltuusto lain asettamissa puitteissa. Kunnat soveltavat kiinteistöverotuksessa vähintään kahta eri veroprosenttia: yleistä veroprosenttia sekä alemmaa veroprosenttia vakituiseen asuinkäyttöön tarkoitetuille rakennuksille. Lisäksi kunnat voivat määrätä erillisen veroprosentin esimerkiksi rakentamattomalle rakennuspaikalle.³⁰¹

Kiinteistövero maksetaan kiinteistön arvon perusteella ja se suoritetaan kiinteistön sijaintikunnalle (KiVL 1 §). Oikeuskirjallisuudessa on katsottu, että kiinteistövero on

²⁹² TVL 31.3 §, EVL 8 § 15k. ja MVL 6 § 13k.

²⁹³ Ks. kiinteistöveroprosentit 2025 <https://www.vero.fi/henkilöasiakkaat/omaisuus/kiinteistövero/kiinteiston-arvo-ja-kiinteistöveroprosentit/kiinteistöveroprosentit/>.

²⁹⁴ Rabinä – Myllymäki 2016, s. 441.

²⁹⁵ Yleensä tukeudutaan lainhuutomerkintään ks. KHO 2013:4.

²⁹⁶ Ks. omistajan veroisesta haltijasta Rabinä – Myllymäki 2016, s. 450–453. Ks. myös esim. KHO 1999 T 559.

²⁹⁷ Engblom ym. 2023, s. 312–313.

²⁹⁸ Ks. HE 50/1992 vp, s. 3.

²⁹⁹ Knuutinen 2024, kappale kiinteistöverotus.

³⁰⁰ Ibid.

³⁰¹ Knuutinen 2024, kappale veroprosentit vaihtelevat kiinteistötyypin mukaan. Lisäksi lain mukaan kunnat eivät voi jättää perimättä kiinteistövero poikkeuksena yleishyödylliset yhteisöt, jolloin kunnanvaltuusto voi määrätä kiinteistöveroprosentin alemmaksi, alimmillaan jopa nolnaan prosenttiin.

maapohjan osalta luonteeltaan neutraali vero, joka ei lähtökohtaisesti vääristä omistuksen tai käytön valintoja³⁰². Kiinteistövero on laajapohjainen vero, joka kohdistuu useimpiin kiinteistöihin. Kuten aikaisemmin on todettu, kiinteistön määritelmä vaihtelee eri laeissa. KiVL 2 §:n 1 momentin mukaan kiinteistöllä tarkoitetaan tässä laissa tonttia, tilaa ja muuta Suomessa olevaa itsenäistä yksikköä, joka on merkitty tai olisi merkittävä kiinteistönä kiinteistörekisterilaissa (392/1985) tarkoitettuun kiinteistörekisteriin. KiVL 2 §:n 2 momentin mukaan tämän lain säännöksiä kiinteistöstä sovelletaan myös: 1) muulle kuin maanomistajalle kuuluvaan sellaiseen rakennukseen ja rakennelmaan, joka arvostetaan 15 §:ssä mainittujen perusteiden mukaan; 2) kiinteistöön kuuluvaan erottamattomaan määräalaan; 3) rakennusmaahan, joka kuuluu yhteisalueissa (758/1989) tarkoitettuun yhteisalueeseen tai yhteismetsälaissa (109/2003) tarkoitettuun yhteismetsään. Merkittävä poikkeus on kuitenkin se, että metsä- ja maatalousmaa on vapautettu verosta (KiVL 3 §).³⁰³

Kiinteistön käsite on laajempi kiinteistöverotuksessa kuin siviilioikeudellisesti. Kiinteistöverotuksessa kiinteistöihin rinnastetaan myös vuokramaalla olevat rakennukset ja rakennelmat, erottamattomat määräalat, sekä yhteisalueeseen tai yhteismetsään kuuluva rakennusmaa (KiVL 2.2 §).³⁰⁴ Kiinteistön määräosa kuuluu myös kiinteistöveron piiriin ja määräalasta menevä vero osoitetaan määräalan omistajalle. Kantatilan omistaja ei ole verovelvollinen siltä osin kuin vero kohdistuu määräalaan.³⁰⁵ Kiinteistövero kohdistuu maapohjaan sekä rakennukseen. Lisäksi merkitystä on sillä, onko kiinteistöllä esimerkiksi vesialueita taikka metsä- ja maatalousmaata. Esimerkiksi kiinteistöt, joilla sekä vesialueita että maa-alueita, ovat kiinteistöverotuksen piirissä ainoastaan maa-alueiden osalta³⁰⁶.

Tässä tutkielmassa ei käydä kiinteistöverolakia tämän enempää yleisellä tasolla läpi vaan keskitytään enemmän maapohjan arvostamiseen ja maa-alueen kiinteistöverotukseen, koska maankäyttösopimuksissa sovitaan pääsääntöisesti kaavoituksesta ja kaavoituksen toteuttamisesta³⁰⁷. Maankäyttösopimuksessa määritetään yleensä arvonnousu, johon maankäyttömaksu perustuu. Niin ikään kehittämiskorvauskin perustuu maa-alueen

---

³⁰² Myrsky 2011, s. 472. Vrt. HE 101/1998 vp, s. 33–34 ”Erityisesti taloudellisilla ohjauskeinoilla kuten ympäristöveroilla, kiinteistöverotuksella ja tuloverotuksen eräillä vähennyksillä voidaan merkittävästi vaikuttaa toivottuun maankäyttökehitykseen”.

³⁰³ Määttä 2018, s. 15–32. Myös esim. vesialueet on vapautettu kiinteistöverosta (KiVL 3.1.5 §).

³⁰⁴ Rabinä – Myllymäki 2016, s. 454. Vrt. myös esim. Kreikkaan, jossa kerätty kiinteistöveroja vain valmiista rakennuksista ks. lisää Knuutinen 2024, kappale kiinteistöjen verottaminen veromuotona.

³⁰⁵ Rabinä – Myllymäki 2016, s. 455.

³⁰⁶ Määttä 2018, s. 29.

³⁰⁷ Ks. AKL 91 b §:n 1 momentti.

arvonnousuun. Täten keskeiseksi kysymykseksi nousee maapohjan verotusarvo maankäyttömaksun tai kehittämiskorvauksen jälkeen. Kuten aikaisemmin todettu, maa-alueen hankintameno kasvaa maksetun maksun verran ja myös varainsiirtovero voidaan lukea hankintamenuun, mutta nojaututaanko kiinteistöverotuksen arvostamisperusteissa hankintamenuun eli maksetun maksun suuruuteen vai arvioituun arvonnousuun.

4.2.2 Maapohjan verotusarvo

Kiinteistöverolaki ei itsessään sisällä säännöksiä kiinteistön arvostamisesta vaan siinä viitataan lakiin varojen arvostamisesta verotuksessa (1142/2005, ArvL). KiVL 15 §:n mukaan kiinteistön arvona pidetään varojen arvostamisesta verotuksessa annetun lain 5 luvun ja sen nojalla annettujen säännösten ja päätösten mukaisesti laskettavaa arvoa kiinteistöveron määräämisvuotta edeltävältä kalenterivuodelta. Yritysvarallisuuteen kuuluvan kiinteistön arvo määrätään samojen perusteiden mukaan.

Kiinteistön verotusarvo määrätään erikseen maapohjan ja rakennusten osalta (ArvL 28 §). Kiinteistön maapohjan verotusarvossa otetaankin huomioon seuraavat seikat ArvL 29.1 §:n mukaan käyttötarkoitus, rakennusoikeus, sijainti, liikenneyhteydet, sopivuus rakennustarkoituksiin, kunnallisteknisten töiden valmiusaste sekä laadultaan ja sijainniltaan vastaavista kiinteistöistä paikkakunnalla vapaassa kaupassa normaaleissa oloissa maksettujen hintojen perusteella todettu kohtuullinen hintataso. Lisäksi maapohjana pidetään myös sellaista maatilaan kuuluvaa rakennusmaa-aluetta, jolle on vahvistettu asemakaava.

ArvL 29 §:n säännös toteutuukin käytännössä siten, että Verohallinto vahvistaa saman pykälän 4 momentin nojalla vuosittain kunkin kunnan osalta tarkemmat rakennusmaan verotusarvon laskentaperusteet.³⁰⁸ Verohallinnon 4.11.2024 päivätyn päätöksen 1.1 §:n mukaan vuoden 2025 rakennusmaan verotusarvon perusteet ovat:

Rakennusmaan verotusarvo määritetään hyödyntäen kuntakohtaisiin tonttihintakarttoihin ja arviointiohjeisiin perustuvia tietoja, jotka kuvaavat rakennusmaan alueellista käypää arvoa (*aluehinta*). Mikäli rakennusmaalle ei ole annettu erillistä arviointiohjetta tai tonttihintakarttaan ei ole merkitty arvoa, tai jos verotusarvon määrittelyssä huomioon otettavissa perusteissa on tapahtunut olennainen

---

³⁰⁸ Rabinä – Myllymäki 2016, s. 470. Ks. Verohallinto 2024d, Verohallinnon päätös rakennusmaan verotusarvon laskentaperusteista.

muutos, verotusarvo lasketaan soveltuvin osin vastaavanlaisen alueen kuntakohtaisten arviointitietojen perusteella.³⁰⁹

Kuntakohtaiset tontti- ja hintakartat ovat olleet käytössä vuodelta 1994 toimitetussa verotuksessa³¹⁰. Kyseisiä tontti- ja hintakarttoja ei kuitenkaan näyttäisi olevan julkisesti kaikkien saatavilla³¹¹. Maanmittauslaitos on julkaissut 18.3.2024 päivätyn menetelmäkuvauksen maapohjan arvostamisesta kiinteistöverotusta varten³¹². Menetelmäkuvauksen mukaan maapohjan arvonmäärityksessä käytetään ensisijaisesti kahta menetelmää: suoraa hintavertailua, joka perustuu edustaviin tonttikauppoihin, sekä hintasuhdemenetelmää, jossa maapohjan arvo johdetaan maapohjan ja rakennetun asuinkiinteistön välistä hintasuhdetta hyödyntäen asuntojen ja maapohjan hintahavaintojen perusteella. Menetelmän perustana on tilastollinen mallinnus, jossa eri alueille muodostetaan hinta-alueet maapohjan suhteellisen ja euromääräisen arvon perusteella.³¹³

Arvon määrittelyssä käytetään laatuvakioituja tontti- ja asuntokauppoja, ja arviointi tehdään erikseen asemakaava-alueilla ja niiden ulkopuolella. Asuntotonttien hinnoissa huomioidaan muun muassa tontin pinta-ala, tehokkuus, sijainti ja rakennettavuus. Eurohintojen laskennassa hyödynnetään hintamalleja, joiden perusteella muodostetaan rakennusoikeus- tai pinta- alakohtaisia yksikköhintoja. Lopuksi Verohallinto vahvistaa vuosittain verotuksessa käytettävät aluehinnat, josta 70 prosenttia muodostaa maapohjan verotusarvon ArvL 29 §:n mukaisesti.³¹⁴

Verohallinnon päätöksen 2 §:ssä on määritelty vuoden 2024 aluehinta ja lisäksi, että yksikköhinta (aluehinta) on kuitenkin aina vähintään 1 euro neliömetriltä. Päätöksen 3 §:ssä määrätään, että verotusarvoksi katsotaan 75 prosenttia vuoden 2024 aluehinnasta (tavoitearvo). Jos verotusarvo on vuonna 2023 alle tavoitearvon, vuoden 2024 verotusarvoa korotetaan 30 %, jos verotusarvo on alle 80 % tavoitearvosta ja 20 %, jos verotusarvo on vähintään 80 % tavoitearvosta. Päätöksen 5 §:ssä määrätään kuitenkin, jos rakennusmaan

---

³⁰⁹ Verohallinto 2024d, Verohallinnon päätös rakennusmaan verotusarvon laskentaperusteista.

³¹⁰ Ks. HE 102/2013 vp, s. 2. Rakennusmaan arvostusmenetelmä on kehitelty 1970 luvulla ja nykyisin käytössä olevien arviointiohjeiden perusteena on Valtion teknillisen tutkimuskeskuksen selvitys 1990-luvun alussa kokomaassa.

³¹¹ Tontti- ja hintakarttoja päivitetään aika ajoin vastaamaan hintakehitystä. Kunnat päivittävät karttoja eri vuosina ja hintatason nousu ei heti vaikuta maapohjan verotusarvoon ks. tarkemmin Rabinä – Myllymäki 2016, s. 471.

³¹² Ks. Maanmittauslaitos 2024, s. 1–80.

³¹³ Maanmittauslaitos 2024, s. 4–9.

³¹⁴ Maanmittauslaitos 2024, s. 13–22 ja 30–32.

käypä arvo on tämän päätöksen mukaan laskettua arvoa alempi, rakennusmaan arvoksi katsotaan käypä arvo.

Maapohjan arvostamiseen liittyvästä sääntelystä on syntynyt jonkin verran oikeusriitoja ja aiheesta on muodostunut myös oikeuskäytäntöä, joka täsmentää arvostamisen periaatteita käytännössä. Oikeuskäytännössä toistuvana riidan aiheena on ollut muun muassa, pitäisikö maapohjan arvo määrittää pinta-alan vai rakennusoikeuden perusteella.³¹⁵ Korkein hallinto-oikeus tarkasteli ratkaisussa KHO 2018:45 sitä, oliko maapohjan verotusarvoa määritettäessä otettava huomioon tontin rakennusoikeutena voimassa olevan asemakaavan mukainen rakennusoikeus ja aikaisemmin toteutunut rakennusoikeus vai pelkästään aiempi, tosiasiallisesti käytetty rakennusoikeus. Korkein hallinto-oikeus katsoi, että maapohjan verotusarvoa määritettäessä on otettava huomioon se käyttötarkoitus, johon kiinteistön omistaja on aluetta tosiasiallisesti käyttänyt.³¹⁶

ArvL 29.3 §:ssä säädetään niin sanotusta rakennusoikeuden vajaakäytöstä.

Kiinteistöverotuksessa rakennusoikeuden vajaakäyttö voidaan joissakin tilanteissa ottaa huomioon verotusarvoa alentavana tekijänä. Säännöksen tarkoituksena onkin kohtuullistaa niitä tapauksia, joissa tontin tosiasiallinen käyttö poikkeaa olennaisesti asemakaavan mukaisesta käyttötarkoituksesta, ja tontilla on hyväkuntoinen, käytössä oleva rakennus, jota ei voi hyödyntää ilman purkamista. Rakennusoikeuden vajaakäyttö ei kuitenkaan yksinään oikeuta arvonalennukseen. Jos rakennusoikeudesta on käytetty esimerkiksi vähintään kaksi kolmasosaa, ei verotusarvoa yleensä alenneta.³¹⁷

4.2.3 Maksuvelvoitteiden suhde kiinteistöveroon

Maankäyttömaksuilla ja kehittämiskorvauksilla voidaan nähdä olevan läheinen liityntä kiinteistöveroon, vaikkakin hallituksen esityksen ainoa maininta kiinteistöveroista liittyen kehittämiskorvaukseen on, ettei kiinteistöverot tai muut julkisoikeudelliset maksut vähennä kehittämiskorvauksen määrää³¹⁸. Läheinen liityntä saadaan molempien säädösten tausta

³¹⁵ Ks. Myllymäki 2018, s. 589.

³¹⁶ KHO 2018:45 tapauksessa yhtiö oli rakentanut kiinteistölle 1 940 kerrosneliömetrin suuruisen asuinrakennuksen aiemman asemakaavan mukaisesti, verovuonna voimassa ollut asemakaava salli ainoastaan 1 100 kerrosneliömetriä.

³¹⁷ Rabinä – Myllymäki 2016, s. 475–476. Ks. myös KHO 1996 T 3735, jossa todettiin, ettei lisärakennusoikeus itsessään oikeuta verotusarvon alentamiseen, jos sen hyödyntämiselle ei ole esteitä. Vrt. myös KiVL 12 a – 12 b §, joiden mukaan rakentamattomalle rakennuspaikalle voidaan määrätä tietyin edellytyksin korkeampi kiinteistöveroprosentti.

³¹⁸ HE 167/2002, s. 26. Ks. myös Häkkänen 2020, s. 82.

ajatuksista, jotka nojaavat kiinteistön omistajan hyötymisenperiaatteeseen³¹⁹. Muodollisesti maksuvelvoitteet ja kiinteistöverot ovat toisistaan erillisiä, mutta niillä on periaatteellisia ja lainsäädäntöteknisiä yhteyksiä³²⁰. Kiinteistöverolain, laissa varojen arvostamisesta verotuksessa sekä alueidenkäyttölain 12 a luvun säännöksissä ei ole keskinäisiä viittauksia maankäyttömaksujen ja kehittämiskorvausten osalta.

Hallituksen esityksen perusteluissa korostetaan, että maankäyttömaksu ei ole veroluonteinen eikä tarkoitettu arvonnousun leikkaamiseen, vaan kyse on kustannuksiin perustuvasta maksusta³²¹. Toisaalta AKL 91 b §:n 3 momentin yksityiskohtaisista perusteluista ilmenee, että sopimuksessa voidaan poiketa kustannusvastaavuudesta ja käyttää arvonnousua maksun perusteena³²². Tällöin maksun taustalla on ajatus siitä, että kunnalle keskimäärin aiheutuvat kustannukset katetaan summittaisesti arvonnousun jaon kautta. Nämä perustelut jättävät kuitenkin osin avoimeksi ja epäselväksi sen, missä määrin sopimuksella voidaan tosiasiallisesti kohdistaa maksua arvonnousun perusteella ja missä määrin kyse on kunnan todellisten kustannusten kompensoinnista.³²³

Häkkänen toteaaakin, että vaikka AKL 12 a luvun kehittämiskorvausta koskevat säännökset kytkevät maksun kunnalle aiheutuviin kustannuksiin, käytännössä maankäyttösopimukset, maapoliittiset ohjelmat ja maksujen määrittelyohjeet osoittavat, että korvausperuste nojaa usein suoraan arvonnousuun ilman selkeää yhteyttä todellisiin kustannuksiin. Sopimuksissa viitataan yleisesti yhdyskuntarakentamisen kustannuksiin, mutta niiden sisältöä ei tarkemmin eritellä, mikä heikentää sopimuksen oikeudellista velvoittavuutta. Tämä herättää kysymyksiä maksujen oikeutuksesta, erityisesti jos maksut muodostuvat tosiasiallisesti yleiskatteisiksi arvonnousuveroiksi. Tällainen menettely ei ole lainsäädännön tarkoituksen mukaista, ja se voi heikentää maksujen oikeudenmukaisuutta sekä johtaa tilanteeseen, jossa maan arvonnoususta maksetaan kahteen kertaan.³²⁴ Häkkänen toteaa myös, että kiinteistöverotuksen uudistamishankkeessa tulisi pohtia kiinteistöveron suhdetta maankäyttömaksuihin³²⁵. Myös Mäkinen on todennut tämän jo väitöskirjassaan vuodelta 2000³²⁶.

---

³¹⁹ Ks. HE 167/2002 vp, s. 12 ja vrt. HE 50/1992 vp, s. 3.

³²⁰ Häkkänen 2020, s. 82. Ks. myös Haas – Kopanyi 2017, s. 11–12.

³²¹ HE 167/2002 vp, s. 31.

³²² HE 167/2002 vp, s. 22.

³²³ Häkkänen 2020, s. 84.

³²⁴ Häkkänen 2020, s. 84–85.

³²⁵ Ibid.

³²⁶ Ks. Mäkinen 2000, s. 454–455. Maankäyttömaksut ja kiinteistövero mahdollistavat samojen kustannusten perimisen kunnalle useampaan kertaan.

Kiinteistöverolakia muutettiin vuoden 2024 alussa. Keskeisimpinä ehdotuksina oli yleisen kiinteistöveroprosentin alarajan korottaminen aikaisemmasta 0,93 prosentista 1,30 prosenttiin.³²⁷ Maankäyttömaksut ja kehittämiskorvaukset jäivät jälleen vailla huomiota, vaikka oikeuskirjallisuudessa näiden suhteesta kiinteistöveroon on keskusteltu jo kymmeniä vuosia³²⁸. Hallituksen esityksessä ainoa viittaus kaavoitukseen ja maan arvon nousuun on toteamus, että ”maan arvon nousu aiheutuu pitkälti julkisen sektorin toimista, kuten kaavoituksesta sekä investoinneista liikenneväyliin, kunnallistekniikkaan ja taajamaympäristöön”³²⁹. Tilanne näyttäisikin olevan lainsäätäjän näkökulmasta hyväksyttävä.

Tilanne on verovelvollisen näkökulmasta kuitenkin jossain määrin epäsuhdassa. Jos maanomistaja tekee kunnan kanssa maankäyttösopimuksen ja maa-alueen arvo nousee aiemmasta 100 000 euron käyvästä arvosta 2 500 000 euroon. Kunta perii keskimäärin noin 1 200 000 euron maankäyttömaksun ensin maanomistajalta. Asemakaavan saatua lainvoiman maa-alue arvostetaan kiinteistöverotuksessa heti lainvoimaiseksi tulosta lukien³³⁰. Maanomistaja saakin maankäyttösopimuksen kylkiäisenä maksaa myös kiinteistöveroaa maa-alueen kohonneen arvon mukaisesti³³¹. Kunta perii maanomistajalta täten korkeampaa kiinteistöveroaa maa-alueesta heti kun kaava lainvoimaistuu. Mielenkiintoisena voidaan pitää käytännössä kahden suunnan maksatusta maanomistajalla yhdyskuntarakentamisesta. Maankäyttömaksun pitäisi jo kattaa kunnan kulut – tai varmasti kattaakin – kaavoituksesta sekä yhdyskuntarakentamisen kustannuksista. Kuitenkin maanomistaja joutuu maksamaan käytännössä samasta hyödyistä käytännössä kahteen kertaan.

Häkkänen pitää ongelmallisena sitä, että maanomistaja voikin joutua maksamaan useita suorituksia samojen kustannusten kattamiseksi, koska maksuvelvoitteen syntymisessä tai sen määrää arvioitaessa ei oteta huomioon muita julkisoikeudellisia maksuja taikka veroja³³². Kehittämiskorvauksen ollessa käsillä onkin tärkeää rajata kunnalle AKL:n nojalla aiheutuviksi kuluiksi vain ne kulut, jotka liittyvät alueidenkäyttölain mukaisiin

---

³²⁷ HE 39/2023 vp.

³²⁸ Ks. myös esimerkiksi Häkkänen 2016, s. 266–271.

³²⁹ HE 39/2023 vp, s. 6–7.

³³⁰ Verohallinto 2024c, kohta 2.5.1 Verohallinnon päätöksen, tonttihintakarttojen ja arviointiohjeiden merkityksestä.

³³¹ KivL 11 §:n mukaan vähintään 1,30 % ja enintään 2,00 %. Ks. myös vakituisten asuinrakennusten veroprosentti KivL 12 § vähintään 0,41 % ja enintään 1,00 %. Käytännössä, jos pohditaan käypien arvojen suhteessa asemakaavoitettua rakentamatonta maata esimerkiksi 1,5 % kiinteistöverokannalla. $100\,000 * 1,50 = 1\,500\text{ €}$ /vuosi ja $2\,500\,000 * 1,50 = 37\,500\text{ €}$ /vuosi. Kunta saa täten maankäyttömaksuna 1 200 000 euroa ja vuosittainen verotulo kasvaa staattisesti laskettuna 36 000 € vuodessa.

³³² Häkkänen 2016, s. 270.

velvoitteisiin³³³. Häkkäsen mukaan on keskeistä, ettei AKL 91 d §:n tulkinnassa maksun perustaan oteta kustannuksia, jotka tulevat korvattavaksi tai muutoin järjestettäväksi muun lainsäädännön nojalla., koska muutoin samat kustannukset voivat tulla perityksi maanomistajalta useaan kertaan³³⁴. Häkkäsen näkemys on mielestäni perusteltu siinä mielessä, ettei maksuvelvollista maanomistajaa voi velvoittaa maksamaan samoista yhdyskuntarakentamisen kustannuksista useampaan kertaan³³⁵.

Muukkonen on esittänyt hypoteettisen näkökulman tilanteesta, jossa maanomistajalle muodostuu tietynasteinen sopimuspakko ja kehittämiskorvauksen maksamiseen liittyvä seuraamusluonteisia piirteitä³³⁶. Näkökulma on mielenkiintoinen, koska maanomistaja on *velvollinen osallistumaan* kustannuksiin ja niistä on *pyrittävä* sopimaan (AKL 91 a §). Jos maanomistaja ei halua solmia maankäyttösopimusta, kunta voi kuitenkin ”seuraamusmaksuna” periä kehittämiskorvausta maanomistajalta (AKL 91 c §).

Väistämättäkin herää ajatus mahdollisuudesta maanomistajan tietynasteiseen sopimuspakkoon, esimerkiksi tilanteessa, jossa kunta tarjoaa maankäyttösopimusta 40–50 % suuruisella maankäyttömaksulla arvonnoususta, ja vaihtoehtoisesti ”tarjoaa” 60 % suuruista kehittämiskorvausta. Tähän kun yhdistetään maankäyttömaksun lisäksi kohoavat kiinteistöverot, voisi tilanteen sanoa olevan mielenkiintoinen maanomistajan oikeusturvan kannalta. Toisaalta voidaan ajatella myös tilannetta, jossa asemakaavoitusta lähdetään tekemään kunnan toimesta vasta tarpeeksi ison kirjekuoren myötä, maanomistaja ja kunta voivat sopia kuitenkin periaatteessa suuremmastakin summasta kuin kehittämiskorvauksen 60 % arvonnoususta³³⁷.

Mäkinen nosti jo vuonna 2000 esiin huolen siitä, kuinka kehittämiskorvausten kaltaisten maksujen oikeutus voi heikentyä, mikäli samoista yhdyskuntarakentamisen kustannuksista peritään maanomistajalta maksu useampaan kertaan. Tilanne on ongelmallinen erityisesti silloin, kun esimerkiksi kehittämiskorvaus kohdennetaan kunnalliseen energiayhtiöön, joka

³³³ Ks. Häkkänen 2016, s. 270–271. AKL mukaisia velvoitteita ovat mm. katualueet (AKL 84.2 §), yleiset alueet (AKL 83.1 §) sekä asemakaavoituksen kaavoituskulut (AKL 83.1 §).

³³⁴ Ibid. Häkkänen mainitsee mm. koulut ja päiväkodit. Vrt. HE 167/2002 vp, s. 22–23, jossa nimenomaisesti mainitaan 91 c ja 91 d §:n yksityiskohtaisten perusteluiden kohdalla esimerkiksi koulutonttien hankinnat.

³³⁵ Ks. myös Häkkänen 2016, s. 271, jossa mainitaan, että kunta perustaa omat yhtiöt rakentamaan yhdyskuntatekniikkaa ja perii tontinomistajilta liittymä- ja ylläpitomaksuja. Jos maankäyttömaksujen tai kehittämiskorvausten tuotto ohjautuu kunnallisten yhtiöiden yleiseen rahoitukseen sen sijaan, että ne kohdennettaisiin kaavan toteuttamisesta aiheutuviin kustannuksiin, voidaan pitää perustellusti huolestuttavana sitä, että maksujen käyttötarkoitus alkaa poiketa lainsäädännön mukaisesta kohdentamisesta.

³³⁶ Muukkonen 2021, s. 10–11.

³³⁷ AKL 91 b §:n 3 momentin mukaan maankäyttösopimuksilla voidaan tämän luvun kehittämiskorvausta koskevien säännösten rajoittamatta laajemminkin sopia osapuolten välisistä oikeuksista ja velvoitteista.

puolestaan veloittaa liittymismaksun samalta maanomistajalta. Tällöin voitaisiin katsoa, että maanomistaja rahoittaa samat palvelut kahdesti. Tämä korostaa edelleen tarvetta selkeyttää maankäyttömaksujen ja kehittämiskorvausten suhdetta muihin kunnallisiin maksuihin sekä veroihin.

Kiinteistöverotusta voidaan myös analysoida veron pääomittamisteorian kautta, jonka mukaan veron vaikutus heijastuu suoraan maa-alueen pääoma-arvoon. Teorian mukaan toistuva vuotuinen vero, kuten kiinteistövero, pienentää maaomaisuuden nykyarvoa määrällä, joka vastaa veron pääomitettua arvoa vallitsevalla korkotasolla. Käytännössä tämä tarkoittaa, että markkinat hinnoittelevat tulevat verovelvoitteet osaksi maan hintaa: maa myydään alhaisemmalla hinnalla, jotta tuleva ostaja voisi hyvittää itselleen odotetut veromenot. Tässä näkökulmassa voidaan ajatella, että jos maanomistaja ei saa maasta muuta tuottoa kuin arvonnousua, jatkuva verorasitus syö pääoma-arvoa vähitellen. Mikäli kiinteistöveron kumulatiivinen vaikutus ylittää maan arvonnousun, maanomistaminen voi muodostua taloudellisesti kannattamattomaksi. Tällöin maan arvo voi teoriassa lähestyä nollaa, ellei maa tuota vuokratuloja tai sen arvo nouse riittävästi kattamaan verorasituksen. Näin ollen kiinteistöverotuksen vaikutus ei kohdistu pelkästään kassavirtaan, vaan se pääomitettuna vaikuttaa suoraan omaisuusarvoon.³³⁸

De lege ferenda olisi perusteltua säätää esimerkiksi kiinteistöveron määräaikaista alennusjaksosta, jonka aikana maankäyttömaksun tai kehittämiskorvauksen maksanut maanomistaja vapautuisi osittain tai kokonaan kiinteistöverovelvoitteesta maapohjan osalta. Lisäksi maankäyttösopimukseen olisi syytä sisällyttää erillinen selvitys maksujen käyttötarkoituksesta. Tämä lisäisi sopimusten läpinäkyvyyttä ja mahdollistaisi maanomistajalle keinon arvioida, kohdistuvatko maksut tosiasiallisesti niihin kustannuksiin, joita ne on tarkoitettu kattamaan.

Lisäksi voitaisiin harkita muun muassa maankäyttömaksujen ja kehittämiskorvausten keskitettyä raportointivelvoitetta kunnille, jolloin maksujen kertymistä ja käyttöä voitaisiin seurata valtakunnallisesti. Maksujen enimmäismäärien tai raja-arvojen säätämistä suhteessa arvonnousuun ja todellisiin kustannuksiin, jotta vältetään tilanne, jossa kunnalle syntyisi perusteetonta ylijäämää yksittäisten maanomistajien kustannuksella.

---

³³⁸ Ks. McCluskey – Franzsen 2016, s. 8–9. Jossa on käyty läpi kiinteistöveron pääomittamisteoriaa.

4.3 Maankäyttösopimukset ja valtiontuki

4.3.1 Valtiontuen sääntely

Valtiontuki sääntely ilmenee usein vero-oikeudellisessa kontekstissa³³⁹, sillä se liittyy vahvasti kansainväliseen verokilpailuun. Erilaiset julkisen sektorin yrityksille myöntämät taloudelliset edut voivat kuitenkin olla valtiontukisääntelyn vastaisia, eikä niiden luonne rajoitu yksinomaan verotuksellisiin toimenpiteisiin. Valtiontukisääntelyn keskeinen tarkoitus on asettaa rajoituksia sille, miten valtio sekä muut julkisen sektorin toimijat – kuten kunnat ja maakunnat – voivat kannustaa yritystoimintaa erilaisten tukimekanismien avulla³⁴⁰.

Sääntelystä käytetään myös nimitystä kielletty valtiontuki, koska se asettaa julkisen sektorin toimijoille negatiivisen velvoitteen pidättäytyä tiettyntyyppisten kannustimien myöntämisestä. Valtiontukisääntely asettaa täten myös tiettyjä rajoituksia kuntien käyttäessä maankäyttösopimuksia maapolitiikan toteuttamiseen.

Vaikka valtiontuki ei kuulu yksinomaan vero-oikeuden piiriin, tässä tutkielmassa pyritään kuitenkin nostamaan olennaisimmat seikat maankäyttösopimuksia koskevan arvioinnin yhteydessä. Valtiontuki voi vaikuttaa esimerkiksi maankäyttömaksujen ja kehittämiskorvausten suuruuteen sekä mahdollisiin alennuksiin, minkä vuoksi sitä ei voida jättää täysin huomiotta maankäyttömaksujen tarkastelussa vero-oikeudellisesta näkökulmasta.

Valtiontuesta säännellään Euroopan unionin toiminnasta annetun sopimuksen (SEUT) 107–109 artikloihin. Käytännössä artikla 107 sisältää valtiontuen rajoitukset ja 108 sekä 109 artiklat pitävät sisällään menettely säännökset. Tässä tutkielmassa tutkitaan vain valtiontukea suhteessa maankäyttösopimukseen, joten artikloja 108 ja 109 ei käydä läpi tämän tarkemmin. SEUT 107(1) artiklan mukaan:

Jollei perussopimuksissa toisin määrätä, jäsenvaltion myöntämä taikka valtion varoista muodossa tai toisessa myönnetty tuki, joka vääristää tai uhkaa vääristää kilpailua suosimalla jotakin yritystä tai tuotannonalaa, ei sovellu sisämarkkinoille, siltä osin kuin se vaikuttaa jäsenvaltioiden väliseen kauppaan.

SEUT 107(1) artiklaa määrittää valtiontuelle neljä edellytystä, joiden kaikkien on täyttyttävä:

---

³³⁹ Ks. esim. Helminen 2025, kappale Valtiontukikielto ja Alkio – Hyvärinen 2016, s. 112–153.

³⁴⁰ Alkio – Hyvärinen 2016, s. 17 ja ks. C-88/03, Portugal v. komissio, kohdat 55 ja 56.

1. kyseessä on oltava valtion toimenpide tai valtion varoista toteutettu toimenpide,
2. kyseisen toimenpiteen on oltava omiaan vaikuttamaan jäsenvaltioiden kauppaan,
3. toimenpiteellä on annettava valikoivaa etua sen edunsaajalle, ja
4. toimenpiteen on vääristettävä tai uhattava vääristää kilpailua.³⁴¹

EU-tuomioistuin tulkitsee tukitoimien käsitettä varsin laajasti ja lisäksi todennut, ettei komissio voi antaa tukitoimesta yleistä sitovaa määritelmää³⁴². Keskeistä on, että tukitoimenpiteellä parannetaan sen saajan asemaa esimerkiksi taloudellisesti tai kilpailullisesti³⁴³. Suomen kansalliseen lainsäädäntöön sisältyy myös erityinen laki EU:n valtiontuensäännöksiä soveltamisesta laki eräiden valtion tukea koskevien EU-säännösten soveltamisesta (2001/300)³⁴⁴. Lisäksi myös kuntalaki (410/2015) asettaa kunnille velvollisuuksia toimia EU:n valtiontuensäännöksiä mukaisesti³⁴⁵.

4.3.2 Valtiontuen edellytykset

Ensinnäkin tukitoimen kohteena pitää SEUT 107 artiklan mukaan olla ”yritys” tai ”tuotannonala”. Maankäyttösopimuksia ja maksuvelvoitteita tarkasteltaessa, tuotannonala ei saa konkreettista merkitystä. Yrityksen käsite on EUT:n oikeuskäytännössä tulkittu laajaksi. Oikeuskäytännössä on katsottu, että yrityksellä tarkoitetaan jokaista yksikköä, joka harjoittaa taloudellista toimintaa, riippumatta kyseisen yksikön oikeudellisesta muodosta ja rahoitustavasta³⁴⁶. Yrityksen käsite pitää sisällään myös luonnollisen henkilön ja näiden yhteenliittymän³⁴⁷. Käytännössä yrityksen käsite pitää sisällään kaikki, jotka harjoittavat taloudellista toimintaa. Kuitenkin oikeuskäytännössä on katsottu, ettei osakkeiden omistajaa, joka ei harjoita taloudellista toimintaa, voida katsoa yritykseksi³⁴⁸. Näyttäisi ilmeisesti siltä, että vero-oikeudellinen jako TVL ja EVL toiminnaksi voisi toimia myös tässä kohtaa, eli kaikki elinkeinotoimintaa harjoittavat katsotaan valtiosääntelyssä harjoittavan taloudellista toimintaa. Kuitenkin epäselväksi jää katsottaisiinko luonnollisen henkilön sopima

³⁴¹ C-855/19 P ja C-898/19 P Fiat, kohta 66 ja ks. Helminen 2025, kappale valtiontukikielto.

³⁴² Raitio – Miettinen 2021, s. 1 ja ks. C-110/03 Belgia v. komissio.

³⁴³ Raitio 2013, s. 659–660 ja ks. C-126/01 Gemo, kohta 35.

³⁴⁴ Alkio – Hyvärinen 2016, s. 43.

³⁴⁵ Ks. kuntalaki luku 15.

³⁴⁶ C-180/98 ja C-184/98 Pavlov, kohta 74.

³⁴⁷ Ks. C-110/13 HaTeFo.

³⁴⁸ C-222/04 Cassa di Risparmio di Firenze, kohdat 107–118 ja 125.

maankäyttösopimus ja tämän jälkeen useamman asemakaavoitetun tontin myyminen taloudelliseksi toiminnaksi. Suomen vero-oikeuden mukaan tätä ei katsota lähtökohtaisesti elinkeinotoiminnaksi, mutta valtioneuvoston päätöksen piiriin kyseinen toiminta voisi kuitenkin tietyissä tapauksissa joutua³⁴⁹.

Valtion varoista luopuminen on ensimmäinen SEUT 107 artiklan soveltamisedellytyksistä. Artiklassa todetaan varojen voivan olla ”muodossa tai toisessa” eli käytännössä tuki voi olla suoraan valtion varoista, mutta vaikutus saattaa olla välillisempi³⁵⁰. Tuen käsitteeseen kuuluvat valtion suoraan myöntämät edut sekä valtion nimeämien tai perustamien julkisten ja yksityisten välillä myöntämät edut³⁵¹. Valtion varoista luopuminen voi ilmetä myös palveluiden tuottamisena alennettuun hintaan, eli tilanteessa, jossa palvelu tuotetaan alle markkinahinnan. Riittävää on, että varat ovat kansallisten viranomaisten valvonnassa ja saatavilla.³⁵² Sellaiset toimet, joista ei aiheudu jäsenvaltion kuluja eivät kuulu SEUT 107(1) artiklan piiriin. Kyse ei ole myöskään valtioneuvoston, jos toimenpide perustuu EU-direktiiviin ja sen nojalla annettuun kansalliseen lainsäädäntöön³⁵³.

Tuen on oltava omiaan vaikuttamaan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan. Tätä kutsutaan myös *kauppavaikutuskriteeriksi*³⁵⁴. Sanamuotoisesta tulkinnan mukaan 107(1) artikla ei koske jäsenvaltion sisäisesti vaikuttavia tukia. Arvio kauppavaikutuksesta tehdään nykyään melko ankarasti tuen saajan näkökulmasta, sillä komission tarvitsee ainoastaan osoittaa, että toimenpiteellä saattaa olla vaikutusta jäsenvaltioiden väliseen kauppaan – ei siis välttämättä todellista vaikutusta.³⁵⁵ Suomalaisessa oikeuskäytännössä on myös katsottu, että kauppavaikutuskriteeri täyttyy maanluovutuksen tai kiinteistön sijoituksen yhteydessä³⁵⁶.

Valikoiva etu puolestaan tarkoittaa sitä, että kyseinen tuki ei ole kaikkien saatavilla. Esimerkiksi verotuki, joka koskee kaikkia yhtiöitä ei ole katsottava valtioneuvoston tukiksi³⁵⁷. Valikoivuus edellytys täyttyy, jos tuki suosii jotain tiettyä yritystä tai tuotannon alaa verrattuna muihin³⁵⁸. Valikoivuus kriteerillä on myös kaksi ulottuvuutta, aikaisemmin

³⁴⁹ Ks. kappale 3.2.1.

³⁵⁰ Ks. Alkio – Hyvärinen 2016, s. 57.

³⁵¹ Ibid. Ks. myös C-72/91, Sloman Neptun.

³⁵² Alkio – Hyvärinen 2016, s. 58.

³⁵³ Ks. T-351/02 Deutsche Bahn, kohdat 102–103.

³⁵⁴ Ks. Raitio 2013, s. 676.

³⁵⁵ Raitio 2013, s. 676 ja ks. C-66/02 Italia v. komissio, kohdat 111–112.

³⁵⁶ Miettinen – Häkkänen 2021, s. 36 ja ks. KHO 19.2.2018/708.

³⁵⁷ Ks. esimerkiksi Verohallinto, koneiden ja laitteiden korotetut poistot verovuosina 2020–2025.

³⁵⁸ Raitio 2013, s. 667–668 ja ks. C-409/00 Espanja v. komissio, kohta 47.

mainittu on niin sanottua aineellista valikoivuutta, mutta lisäksi on alueellinen valikoivuus. Alueellinen valikoivuus tarkoittaa sitä, että toimenpide hyödyttää vain tiettyä maantieteellistä aluetta. Tällainen toimi ei kuitenkaan ole valtiontukea, jos se täyttää tietyt EU-oikeudessa asetetut kriteerit – esimerkiksi paikallishallinnon riittävä toiminnallinen ja taloudellinen itsenäisyys keskushallinnosta.³⁵⁹ Miettinen ja Häkkänen ovat katsoneet, että alueellisena viitekehyksenä toimisi todennäköisimmin yksittäisen kunnan järjestelmä³⁶⁰. Eli eri kuntien välisiä poikkeavuuksia esimerkiksi maankäyttömaksun hinnoittelun kohdalla ei tarkasteltaisi. Ainoastaan tietyn kunnan sisäisiä toimenpiteitä.

Viimeisenä SEUT 107(1) artiklan kriteereistä on tilanne, jossa tuki vääristää tai uhkaa vääristää kilpailua. Raitio toteaaakin, että on käytännössä vaikea kuvitella tukitoimea, joka suosii tiettyä yritystä tai toimialaa ilman, että se samalla vaikuttaisi kilpailuun sisämarkkinoilla³⁶¹. Keskeisin kysymys näyttäisikin olevan, kuinka vähämerkityksiset tukitoimet voidaan katsoa valtiontueksi. Nykyään tätä arvioidaan De minimis -asetuksen (EY N:o 1998/2006. De minimis -asetuksen mukaan yhdelle yritykselle myönnettävä tuki on vähämerkityksinen, jos se ei ylitä 200 000 euron rajaa kolmen verovuoden aikana.³⁶² Lisäksi tukitoimen vaikutusta kilpailuolosuhteisiin arvioitaessa on otettava huomioon myös ryhmäpoikkeusasetus (EY) N:o 800/2008.³⁶³

4.3.3 Maankäyttösopimukset, maksuvelvoitteet ja kielletty valtiontuki

Maankäyttösopimusten ja maksuvelvoitteiden suhdetta valtiontukisääntelyyn ovat tarkastelleet Miettinen ja Häkkänen ympäristöministeriön toteuttamassa julkaisussa³⁶⁴. Tutkielmassa nojaututaan valtiontukisääntelyn ja maankäyttösopimusten sekä maksuvelvoitteiden osalta suurimmaksi osin kyseiseen julkaisuun, mutta pyritään esittämään myös mahdollisesti kannanottoja esitetyistä tulkinnoista.

Maan arvonnousuun perustuvaa maksua on arvioitu EU-oikeuskäytännössä jo vuonna 2005³⁶⁵. Sääntelyn tuottama taloudellinen etu ei aina edellytä julkisten varojen käyttöä. Esimerkiksi kaavamuutos voi hyödyttää yritystä merkittävästi ilman, että kyse on valtion

³⁵⁹ Ks. Alkio – Hyvärinen 2016, s. 72–75.

³⁶⁰ Miettinen – Häkkänen 2021, s. 40. Ks. myös C-233/16 ANGED.

³⁶¹ Raitio 2013, s. 669. Ks. myös C-280/00, Altmark Trans, kohta 81.

³⁶² Raitio 2013, s. 673. Ks. myös De minimis -tuen osalta KHO 2021:96.

³⁶³ Ks. tarkemmin Raitio 2013, s. 669–676.

³⁶⁴ Miettinen – Häkkänen 2021.

³⁶⁵ Ks. T-95/03 Asociación de Estaciones de Servicio de Madrid ja Federación Catalaa de Estaciones de Servicio v. komissio.

varoista luopumisesta. Sen sijaan, jos kaavasta seuraavaa arvonnousua ei veroteta suunnitellusti, kyse voi olla valtiontuesta.³⁶⁶ Se, että onko maksu veron luonteinen vai ei, ei ole keskeistä arvioitaessa valtiontukisääntelyn soveltamista³⁶⁷. Keskeistä on arvonnousu leikkurin kohdalla se, että luopuuko valtio järjestelyn seurauksena valtion varoina muuten tuloutettavista maksuista. Maan käyttötarkoituksen muutos ei ole itsessään valtiontukena arvioitavaa, jos muutoksen yhteydessä ei luovuta valtion varoista muodossa tai toisessa.³⁶⁸ Miettisen ja Häkkäsen mukaan pelkkä kaavoitus tai siihen liittyvä arvonnousun leikkuri ei vielä aiheuta valtiontukiongelmia. Keskeistä on, onko maksujärjestelmä toteutettu tavalla, joka antaa jollekin yritykselle valikoivaa etua esimerkiksi poikkeuksellisen alhaisen maksun kautta³⁶⁹.

Maankäyttösopimukseen perustuvat maksut liittyvät usein suoraan kiinteistön arvonnousuun, kun taas kehittämiskorvausten taustalla ovat kunnalle aiheutuvat kustannukset³⁷⁰. AKL 91 b §:n 3 momentti mahdollistaa käytännössä rakennusoikeuden hyödyntämisen osana sopimusneuvotteluja. Useat kaupungit ovat alkaneet myöntää alennuksia maankäyttömaksuista tietyin perustein, kuten energiatehokkuuden tai täydennysrakentamisen edistämiseksi. Kunnalla ei kuitenkaan ole ehdotonta velvollisuutta periä maksua, vaikka maanomistajalle syntyisi AKL:n perusteella suoritusvelvollisuus.³⁷¹

Alennuksia myönnettäessä on tärkeää noudattaa yhdenvertaisuuden ja tasapuolisen kohtelun periaatteita. Jos kunta poikkeaa omista laskentaperusteistaan ilman selkeää ja johdonmukaista perustetta, voi kyseessä olla valikoiva etu, joka täyttää valtiontuen tunnusmerkit.

Valtiontukiarvioinnissa keskeistä on, onko kunnalla läpinäkyvä maksujärjestelmä ja sovelletaanko sitä johdonmukaisesti. Jos järjestelmästä poiketaan tapauskohtaisesti ilman selkeitä perusteita, voi syntyä tuen valikoivuutta.

Tilanne, jossa kunta ottaa maankäyttömaksussa huomioon myös saatavan maa-alueen on kysymys myös alennuksesta³⁷². Koska kunta saa maankäyttösopimuksessa saman maa-alueen riippumatta siitä, miten se arvostetaan maankäyttösopimuksessa, kunta luopuu kuitenkin

---

³⁶⁶ Miettinen – Häkkänen 2021, s. 17 ja 25.

³⁶⁷ Miettinen – Häkkänen 2021, s. 38.

³⁶⁸ Ks. Miettinen – Häkkänen 2021, s. 56.

³⁶⁹ Miettinen – Häkkänen 2021, s. 62.

³⁷⁰ Ks. Häkkänen 2020, s. 31.

³⁷¹ Ks. Miettinen – Häkkänen 2021, s. 85–86.

³⁷² Ks. kappale 3.3.2.

verotuloista arvostaessaan saatavan maa-alueen maankäyttömaksun osaksi³⁷³. Kyseisessä tilanteessa keskeiseksi näyttäisi muodostuvan valikoivuus kriteeri. Käytännössä, jos kunta noudattaa samanlaista arvostamistapaa läpi kaikkien maankäyttösopimusten, mitä ilmeisimmin valtiontuki sääntely ei tule kyseeseen. Jos arvostamistavat eivät ole johdonmukaisia läpi kaikkien maankäyttösopimusten, tällöin on mahdollista, että kysymyksessä on valtiontuki.

Kehittämiskorvaus ei juuri poikkea maankäyttösopimuksen arvioinnista suhteessa valtiontukeen. Kehittämiskorvaus voidaan kuitenkin jättää määräämättä AKL 91 m §:n mukaisesti. Tällöin kehittämiskorvauksen perusteet ovat poistuneet, joten säännöksen nojalla ei voida katsoa muodostuvan valikoivaa etua. AKL 91 n §:n mukaan kehittämiskorvausta voidaan lykätä tai siitä voidaan vapauttaa. Miettisen ja Häkkäsen mukaan tällöin valtiontuki voi tulla kysymykseen tiettyjen olosuhteiden vallitessa. Jos kehittämiskorvausta lykätään tai annetaan vapautus harkinnanvaraisin perustein kysymykseen voi tulla valtiontuki. Kunta, jonka maksupolitiikka on johdonmukainen ja objektiivisiin perusteisiin nojaava, ei lähtökohtaisesti täytä valtiontuen edellytyksiä.³⁷⁴

Valtiontukisääntelyn soveltuminen maankäyttösopimukseen on harvinaista, mutta ei poissuljettua. Keskeisessä asemassa on se, että kunnat noudattavat johdonmukaista ja objektiivista käytäntöä maankäyttösopimusten tekemisessä ja kehittämiskorvausten määräämisessä. Valikoivuus muodostuu keskeisimmäksi arviointikriteeriksi: jos yksittäiselle toimijalle myönnetään poikkeuksellisia etuja ilman yleisesti sovellettavaa perustetta, valtiontukisäännökset voivat tulla sovellettaviksi myös alueidenkäyttölain 12 a luvun mukaisissa menettelyissä.

4.4 Yhteenveto

Luvussa 4 tarkasteltiin maankäyttömaksujen ja kehittämiskorvausten yhteyksiä varainsiirtoverotukseen, kiinteistöverotukseen sekä valtiontukisääntelyyn. Vaikka verolajien tekninen soveltamiskehys on itsessään olemassa, kaavoitukseen ja maankäyttöön liittyvät erityispiirteet synnyttävät käytännön tilanteita, joissa järjestelmän periaatteellinen johdonmukaisuus kyseenalaistuu.

---

³⁷³ Ks. esimerkki 4 ja vrt. esimerkki 3.

³⁷⁴ Miettinen – Häkkänen 2020, s. 91.

Varainsiirtoverotuksessa erityinen tulkintakysymys liittyy tilanteisiin, joissa maankäyttösopimus on tehty ja maa-alue luovutetaan kolmannelle. Maankäyttösopimus on yleensä ehdollinen kaavoituksen toteutumiseksi. Tässä syntyy jännite: voidaanko sopimuksen ehtojen – kuten tulevien maksujen – katsoa vaikuttavan varainsiirtoveron perusteeseen verotuksessa, vaikka kaava ei ole vielä lainvoimainen. Käytännössä näyttäisi siltä, että solmittu maankäyttösopimus – vaikkakin ehdollinen – luetaan varainsiirtoveron perusteeseen, jos ostaja ottaa ehdollisen velan eli maankäyttömaksun vastattavakseen.

Kiinteistöverotuksessa puolestaan voidaan tunnistaa tietynlainen kaksinkertainen arvonnousun leikkaus: ensin kunnalle suoritetaan maankäyttömaksu, joka voi kohdistua suoraan kaavoituksen mahdollistamaan arvonnousuun, ja tämän jälkeen kiinteistöveron määräytymisperusteeksi tulee kaavan tuottama korotettu arvo. Näin verovelvollinen voi joutua maksamaan kahdesti samoista yhdyskuntarakentamisen kustannuksista. Tämä ei ole seurausta sääntelyn virheestä, vaan järjestelmän rakenteesta, jossa eri verolajit toimivat rinnakkain ilman yhteensovitettua arvostuspohjaa. Ongelma voisi olla myös ratkaistavissa kunnan varojen käytön läpinäkyvyydellä.

Luvun lopuksi käsiteltiin valtiontukikysymystä, joka voi nousta esiin tilanteissa, joissa kunta sopii maankäyttömaksuista tai kehittämiskorvauksista tavanomaisesta poikkeavalla tavalla. Jos maksujen määräytymisperuste poikkeaa normaalista ja hyödyttää tiettyä toimijaa ilman yleistä perustetta, voidaan päätyä tilanteeseen, jossa järjestely täyttää EU-oikeuden valtiontuen tunnusmerkit. Kunnat voivat kuitenkin tehokkaasti ehkäistä tämän riskin noudattamalla yhdenmukaista ja läpinäkyvää maksupolitiikkaa, jossa periaatteet ovat sovellettavissa kaikkiin vastaaviin tilanteisiin.

Yhteenvedon luvusta voidaan todeta, että varainsiirtoveron, kiinteistöveron ja valtiontuen sääntely eivät muodosta sisällöllisesti ristiriitaista kokonaisuutta, mutta niiden yhteys maankäyttöjärjestelmään tuottaa käytännössä tilanteita, joissa verorasitus voi näyttäytyä vaikeasti ennakoitavana. Näin ollen verotukselliset vaikutukset eivät aina heijasta kaavoituksen ja sopimusohjauksen taloudellista kokonaisuutta tasapainoisesti.

5 Johtopäätökset

Tutkielmassa on tarkasteltu maankäyttösopimukseen ja kehittämiskorvauksiin perustuvien maksujen oikeudellista luonnetta ennen kaikkea tuloverotuksen näkökulmasta, mutta myös muiden verolajien sekä valtioneuvoston päätösten kannalta. Maksujen vaikutus verotukseen ei ole yksiselitteinen, vaan muodostuu monikerroksisesta ja tilannesidonnaisesta arvioinnista, jossa maksujen toteutustavalla ja verovelvollisen asemalla on keskeinen merkitys.

Tuloverotuksessa ratkaisevaa on, millä tavoin maankäyttömaksu tai kehittämiskorvaus kohdistuu verovelvollisen varallisuuteen tai liiketoimiin. Mikäli maksu suoritetaan rahana, se on useimmiten vähennyskelpoinen meno tai hankintameno lisättävä erä, muttei kuitenkaan realisoitu veronalaisena tulona. Kiinteistön luovutuksena suoritettu maksu puolestaan kuuluu luovutusvoittoverotuksen piiriin, jolloin verotettavan tulon määrä määräytyy luovutushinnan ja hankintamenon erotuksesta. Erityisen merkityksellinen tämä on elinkeinotoimintaa harjoittaville osakeyhtiöille, joiden verotuksessa maankäyttömaksu voi vaikuttaa suoraan tulokseen ilman tuloverolain mahdollistamia huojennuksia. Tämä voi johtaa tilanteisiin, joissa verotaakka muodostuu huomattavaksi, kun maankäyttömaksu ja myyntivoittoverotus realisoituvat samanaikaisesti.

Tutkielmassa on osoitettu, että hankintamenon kasvu voi koskea myös maa-alueita, joka luovutetaan kunnalle maankäyttömaksuna. Näin ollen maankäyttömaksun kohdistuminen maa-alueeseen vaikuttaa luovutusvoittoverotuksen lopputulokseen mahdollisesti jo luovutettaessa maa-alueita kunnalle. Verokohtelu vaihtelee myös sen mukaan, onko kyse luonnollisesta henkilöstä vai yhteisöstä, jolloin tulolähdejako ja verosäännösten soveltaminen poikkeavat toisistaan. Haastavimpia ovat ne tapaukset, joissa maksut toteutetaan työsuorituksina – tällöin joudutaan mahdollisesti arvioimaan myös hankintalain ja arvonlisäverotuksen soveltuvuutta. Työsuorituksen osalta arvonlisäverotuksen soveltuvuus jättää tilaa jatkotutkimukselle.

Muiden verolajien osalta erityistä huomiota kiinnittyy varainsiirto- ja kiinteistöverotukseen. Varainsiirtoverotuksessa olennaista on, onko kehittämiskorvauksesta tai maankäyttömaksusta tehty sitova päätös ennen omistusoikeuden siirtymistä. Kiinteistöverotuksen näkökulmasta maankäyttösopimukseen perustuvat investoinnit tai kaavamuutoksen aiheuttama maapohjan arvonnousu voivat kasvattaa kiinteistön verotusarvoa. Tutkielmassa onkin nostettu esiin tarve

arvioida kunnallisten maksujen ja verojen yhteisvaikutusta tilanteissa, joissa maanomistajalle kohdistuu useita maksurasituksia samanaikaisesti.

Valtiontukisääntely näyttäytyy tutkielman valossa vähemmän keskeisenä, mutta ei merkityksettömänä. Vaikka valtiontuen soveltuminen maankäyttösopimuksiin on käytännössä harvinaista, se ei ole suljettu pois. Erityisesti tilanteissa, joissa kunta poikkeaa omasta maksukäytännöstään yksittäistapauksessa – esimerkiksi myöntämällä alennuksen ilman selkeää viitekehystä – syntyy valikoivuuden arviointitarve. Toisaalta tilanne, jossa kunta hinnoittelee maankäyttömaksuna saatavan maa-alueen arvonnousun osaksi maankäyttömaksua on mahdollista, että liikutaan valtiontuen sääntelyn piiriin. Mikäli kunnan maksupolitiikka ei ole läpinäkyvä ja yhdenmukainen, yksittäinen etu voi täyttää valtiontuen tunnusmerkit. Johdonmukainen ja objektiivinen maksupolitiikka on siten kunnalle keskeinen väline valtiontukiriskien hallinnassa.

Lainsäädäntötasolla voitaisiin arvioida, onko perusteltua säilyttää nykyinen epäselvä rajanveto maksun ja veron välillä. Oikeuskäytännössä maankäyttömaksuja ja kehittämiskorvauksia ei ole pidetty veroluonteisina, mutta oikeuskirjallisuudessa asiasta on käyty laajaa keskustelua. Viimeisimmän kiinteistöverouudistuksen yhteydessä olisi ollut luontevaa selkeyttää maksujen ja verojen välistä suhdetta, mutta lainsäätäjän painopiste kohdistui veropohjan laajentamiseen ilman, että maankäyttömaksuja käsiteltiin lainkaan. *De lege ferenda* voitaisiin harkita esimerkiksi määräaikaista kiinteistöveron huojennusta maanomistajille, jotka ovat suorittaneet merkittäviä maankäyttömaksuja, sekä valtakunnallisen seuranta- ja raportointijärjestelmän luomista maksukäytännön yhdenmukaistamiseksi ja läpinäkyvyyden lisäämiseksi.

Tutkimuskysymykseen, eli siihen, miten alueidenkäyttölain mukaiset maankäyttömaksut ja kehittämiskorvaukset vaikuttavat maanomistajan verotukseen ja miten niitä tulisi oikeudellisesti arvioida eri verolajien näkökulmasta, voidaan nyt vastata seuraavasti:

Maankäyttömaksut ja kehittämiskorvaukset eivät ole suoraan veroluonteisia, mutta niillä voi olla huomattavia veroseuraamuksia riippuen siitä, missä muodossa ne suoritetaan ja millä perusteilla. Maksuveloitteet lisätään verotuksessa sekä luonnollisen henkilön että elinkeinotoimintaa harjoittavan verovelvollisen kohdalla omaisuuden hankintameno. Käytännössä ne otetaan huomioon verotuksessa vasta omaisuuden myöhemmän luovutuksen yhteydessä.

Maksujen vaikutus varainsiirtoverotuksessa määräytyy sen mukaan, onko niillä sopimuksellinen kytkentä kiinteistön omistajanvaihdokseen ja voidaanko ne katsoa osaksi luovutushintaa. Kiinteistöverotuksessa kaavamutokset voivat vaikuttaa verotusarvoihin siten, että verovelvollinen joutuu käytännössä osallistumaan samoihin yhdyskuntarakentamisen kustannuksiin useammin kuin kerran. Valtiontukisääntely on mahdollinen tilanteissa, joissa kunnallinen maksukäytäntö poikkeaa johdonmukaisuudesta tavalla, joka voi tuottaa valikoivaa etua.

Voidaan todeta, että maankäytösopimukseen ja kehittämiskorvauksiin liittyvä verokohtelu edellyttää tarkkaa tapauskohtaista analyysia. Veroseuraamukset vaihtelevat paitsi maksun muodosta ja osapuolten asemasta, myös kunnan soveltamista käytännöistä. Selkeä ja yhtenäinen sääntely sekä kunnallisten toimijoiden johdonmukainen toimintatapa ovat keskeisiä oikeusvarmuuden ja yhdenvertaisuuden toteutumiseksi.